

มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก

นางสาวศศิพร สิงโตมาศ

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974 – 17 – 4570 – 2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL MEASURES FOR THE INTRODUCTION OF FAMILY GROUP CONFERENCING
(RESTORATIVE JUSTICE) INTO JUVENILE JUSTICE SYSTEM

Miss. Sasiporn Singtomas

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4570-2

ศศิพร สิงโตมาศ : มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก. (LEGAL MEASURES FOR THE INTRODUCTION OF FAMILY GROUP CONFERENCING (RESTORATIVE JUSTICE) INTO JUVENILE JUSTICE SYSTEM) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์วันชัย รุจนวงศ์, 139 หน้า. ISBN 974-17-4570-2.

ปัจจุบัน ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนทวีความรุนแรงขึ้น ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถยับยั้งการกลับมากระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่าหลายประเทศได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) มาใช้เป็นทางออก แนวความคิดนี้ใช้วิธีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วยการนำผู้กระทำความผิด บุคคลผู้ใกล้ชิด สมาชิกในครอบครัว ผู้เสียหาย บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือของทั้งสองฝ่าย และตัวแทนจากกระบวนการยุติธรรมมาพบกัน เพื่อร่วมกันหาทางออกและวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ด้วยกระบวนการดังกล่าวนี้ เด็กจะได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน โดยมีครอบครัวเป็นผู้กำหนดโทษ เด็กจะไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาโดยไม่จำเป็น ขณะเดียวกันผู้เสียหายก็มีโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

วิทยานิพนธ์นี้เสนอว่าการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในประเทศไทยนั้น ควรจะมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายรองรับโดยตรง เพื่อให้สามารถนำวิธีการดังกล่าวมาใช้เสมือนเป็นมาตรการในการหันเหคดีเฉพาะคดีที่เป็นการกระทำความผิดครั้งแรกในความผิดไม่ร้ายแรง หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทออกจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม และเมื่อได้ดำเนินการใช้มาตรการดังกล่าวแล้วให้ถือว่ากระบวนการในการดำเนินคดีเป็นอันยุติลงทันที ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้โอกาสทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีคืนสู่สังคมได้อีกครั้ง

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

#4386136334 : MAJOR LAWS

KEY WORD : RESTORATIVE JUSTICE/ FAMILY GROUP CONFERENCING AND JUVENILE JUSTICE.

SASIPORN SINGTOMAS : LEGAL MEASURES FOR THE INTRODUCTION OF FAMILY GROUP CONFERENCING (RESTORATIVE JUSTICE) INTO JUVENILE JUSTICE SYSTEM. THESIS ADVISER : ASSOC.PROF.DR. APIRAT PETCHSIRI, THESIS CO-ADVISOR : WANCHAI RUJANAWONG, 139 pp. ISBN 974-17-4570-2

In present, the increase of delinquency problem is clearly evident, while the Criminal Justice System in Thailand maintains flawed due to the lack of appropriate measures for the effective rehabilitation of juvenile offenders and fails to deter them from re-committing crimes. The thesis findings reveal that, in many countries, the concept of Restorative Justice by Family Group Conferencing has been applied. Under this concept, an offender is rehabilitated by a meeting among himself, persons close to him, his family members, victims, supporters of both sides and representatives from the Justice System in order to jointly seek for an exit from the problem and the best solution thereof. By this process, a juvenile offender can accept responsibility for his act as his family responsible for inflicting a penalty. Consequently, the said process may avoid juveniles from being brought into any unnecessary criminal proceedings and at the same time provide victims with an opportunity for being remedied.

The thesis recommends that the introduction of Family Group Conferencing into Thailand should be directly underlined by legal measures. Such legal measures should be established in order that the Family Group Conferencing can be applied as a measure for diverting the case of a first misdemeanor offence or negligent offence from criminal proceedings at any stage of the Justice System. After the measure is taken, the proceedings of the case should deem promptly terminated. It is on the purpose that the child or juvenile is provided for both legal and practical opportunity to turn to become a good citizen and return back to society.

Field of study Law

Student’s signature.....

Academic year 2003

Advisor’s signature.....

Co-advisor’ signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และท่านอาจารย์วันชัย รุจนวงศ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และได้ให้ทั้งความรู้ แก่คิดและข้อแนะนำเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายมากมาย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมราวดี อังค์สุวรรณ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุดสงวน สุธีศร และอาจารย์สรรพสิทธิ์ คุ้มทรัพย์พันธ์ ที่กรุณา รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคำแนะนำ ที่ได้รับจากอาจารย์ทุกท่าน มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณอำนาจ คุณบุญเทียม สิงโตมาศ บิดามารดาผู้เป็นที่รักและ เคารพบูชายิ่งของผู้เขียน คุณสุเทพ และคุณบุญมี จันทร์พราหมณ์ ที่ได้มอบความรักและกำลังใจให้ ผู้เขียนเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ คุณสิริพันธ์ พลรบ และคุณอัญชลิตา กองบรรณ ผู้บังคับบัญชาที่ได้ให้ความ ช่วยเหลือและความเมตตาอย่างยิ่งแก่ผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์ คุณนริศรา แดงไผ่ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและเอื้อเฟื้อข้อมูลอันเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณ คุณศิริพร เอี่ยมรงค์ชัย ที่ได้กรุณา ช่วยแปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เขียน

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณอุณนันทน์ พฤกษ์วัน คุณกาญจนา โนนทวงศ์ และ เพื่อนๆ พี่ๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ได้ให้คำแนะนำ กำลังใจ และความช่วยเหลือแก่ ผู้เขียน ซึ่งอาจมิได้รับการกล่าวถึงไว้โดยเฉพาะเจาะจง ณ ที่นี้ ได้ทั้งหมด และขอขอบคุณ คุณประธาน อุดสาหะ บุคคลที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและคำแนะนำที่ดีในด้านต่างๆ แก่ผู้เขียนตลอดมา จนจบวิทยานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์และคุณค่าในการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็น กตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียน แต่หาก วิทยานิพนธ์นี้มีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้แต่ผู้เดียว

ศศิพร สิงโตมาศ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	5
บทที่ 2 กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกับแนวความคิดของการอำนวย ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice).....	6
2.1 การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด.....	6
2.1.1 วิวัฒนาการของแนวความคิดและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิด.....	7
2.1.2 มาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปัจจุบัน.....	13
2.1.2.1 การไม่ดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด.....	14
2.1.2.2 การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดี (Diversion).....	14
2.1.2.3 การดำเนินคดีต่อศาลเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีการ พิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ.....	15

สารบัญ (ต่อ)

2.1.2.4 การดำเนินคดีกับเยาวชนที่กระทำความผิดในศาลของ ผู้ใหญ่	16
2.1.3 แนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมสำหรับ เด็กและเยาวชนในปัจจุบัน.....	17
2.2 แนวความคิดในการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(Restorative Justice).....	18
2.2.1 หลักการของ Restorative Justice.....	19
2.2.2 ลักษณะและรูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.....	23
2.3 การนำ Restorative Justice มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและ เยาวชน.....	25
บทที่ 3 กฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน	29
3.1 การประชุมกลุ่มครอบครัว.....	29
3.1.1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	30
3.1.2 วิธีดำเนินการและขั้นตอนที่นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม.....	31
3.2 มาตรการทางกฎหมาย ว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในต่างประเทศ.....	34
3.2.1 มาตรการทางกฎหมาย ว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศ นิวซีแลนด์.....	35
3.2.1.1 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว ถูกนำมาใช้.....	37
3.2.1.2 ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้.....	40
3.2.1.3 บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	40
3.2.1.4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	42
3.2.1.5 มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลง ข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้ จากการประชุม.....	44
3.2.1.6 ตัวอย่างกรณีศึกษาการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศ นิวซีแลนด์.....	47

สารบัญ (ต่อ)

3.2.2 กฎหมายว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลีย.....	56
3.2.2.1 การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย the Young Offenders Act 1993 ใน South Australia.....	58
ก. ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประชุม กลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้.....	59
ข. ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว มาใช้.....	60
ค. บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	60
ง. ขั้นตอนและกระบวนการในการประชุมกลุ่ม ครอบครัว.....	61
จ. มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลง ข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้ จากการประชุม.....	61
3.2.2.2 การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย the Young Offenders Act 1977 ใน New South Wales.....	62
ก. ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประชุม กลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้.....	66
ข. ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว มาใช้.....	68
ค. บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	69
ง. ขั้นตอนและกระบวนการในการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	70
จ. มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลง ข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้ จากการประชุม.....	73
3.2.2.3 ตัวอย่างกรณีศึกษาการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศ ออสเตรเลีย.....	75

สารบัญ (ต่อ)

3.3	สัมฤทธิ์ผล ปัญหา และอุปสรรค ของการนำวิธีการประชุมกลุ่ม ครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในต่างประเทศ.....	80
บทที่ 4	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย.....	90
4.1	ปัญหาของการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของประเทศไทย.....	90
4.2	การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย.....	95
4.2.1	หลักเกณฑ์การพิจารณาให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	98
4.2.2	การดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว.....	99
4.2.3	มาตรการที่กำหนดแก่เด็กหรือเยาวชนและการติดตามให้มีการ ปฏิบัติตามแนวทางแก้ไข.....	101
4.3	มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัว มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในประเทศไทย.....	102
4.3.1	การกำหนดประเภทของคดีและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ที่จะนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้	111
4.3.2	เงื่อนไขและพฤติการณ์ที่เหมาะสมจะนำวิธีการประชุม กลุ่มครอบครัวมาใช้.....	113
4.3.3	การกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว....	115
4.3.4	ผลบังคับทางกฎหมาย.....	116
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	120
	รายการอ้างอิง.....	128
	ภาคผนวก.....	137
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	139

สารบัญตาราง

ตารางที่

1. ตารางเปรียบเทียบระหว่างระบบการอำนวยความสะดวกเชิงแก่แก่นทดแทน
กับระบบทันสมัยใหม่ในการอำนวยความสะดวกเชิงสมานฉันท์.....21
2. ตารางจำนวนเด็กถูกพิพาทกลางโทษทั่วประเทศ.....92
3. ตารางจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ.....93
4. ตารางจำนวนเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด
และกระทำความผิดซ้ำ.....94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

1. โครงสร้างระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวของประเทศนิวซีแลนด์
ภายใต้กฎหมาย Children, Young Persons and Their Families Act 1989.....55
2. จำนวนเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด
และกระทำความผิดซ้ำ.....94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมมิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะในชั้นของผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น ในด้านของเด็กและเยาวชนก็ปรากฏว่ามีสถิติของการประกอบอาชญากรรมที่สูงขึ้นเช่นกัน ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กทวีความรุนแรงและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ต้องข้อนมอมที่กระบวนการยุติธรรม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือหรือกลไกที่จะรับมือกับเรื่องดังกล่าว ว่ามีประสิทธิภาพและความเหมาะสมเพียงใด ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่ากระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดมาตรการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตลอดจนไม่สามารถยับยั้งการกลับมากระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้ สิ่งเหล่านี้อาจมีสาเหตุมาจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในปัจจุบันนั้นมีลักษณะเป็นการอำนวยความสะดวกเชิงสถาบันที่เน้นการผูกขาดอำนาจรัฐในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก โดยตัดครอบครัวและชุมชนออกจากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาคำผิดของเด็ก เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีโดยศาล ถูกควบคุมตัวไว้รวมกันในสถานพินิจระหว่างการพิจารณา หรือถูกควบคุมตัวไว้ฝึกรอบตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แม้ว่าการฝึกรอบเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมขัดเกลาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติและได้รับการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม แต่ก็เป็นมาตรการอย่างหนึ่งของรัฐในการควบคุมเด็กและเยาวชนโดยนำตัวเด็กและเยาวชนออกมาจากสถานบันครอบครัว ซึ่งการควบคุมเด็กและเยาวชนไว้รวมกันในสถานพินิจยังเป็นเหตุให้เด็กเหล่านั้นเกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำความผิดจากเด็กอื่นที่ถูกคุมขังอยู่ด้วยกัน และมีแนวโน้มของพฤติกรรมในการที่จะกระทำความผิดต่อไปในอนาคต¹ นอกจากนี้ กระบวนการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กยังมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตตามปกติของเด็กด้วย เช่น ทำให้เด็กขาดจากการไปโรงเรียน หรือขาดงาน และหากเด็กต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดหรือเคยถูกควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจด้วยแล้ว ก็จะเกิดปัญหาในการกลับคืนสู่สังคม ในส่วนเด็กเองนั้นหากต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด สภาพทางจิตใจของเด็กจะเปลี่ยนไป เด็กบางส่วนจะหมดความภาคภูมิใจใน

¹ วันชัย รุจนวงศ์, “สถานการณ์และปัญหากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กกระทำความผิดในประเทศไทย,” เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งจัดโดยกระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ณ ดิกสันดิโมตรี ทำเนียบรัฐบาล, 16 มกราคม 2545 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ตัวเองและมองว่าตนเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังมาแล้ว และเมื่อถูกตั้งคดียุติธรรมและถูกผลักไสออกจากแนวทางการใช้ชีวิตตามปกติ เด็กนั้นก็มีความโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำได้ง่ายขึ้น² ในมุมมองกลับกัน กระบวนการแทรกแซงของรัฐยังตัดบทบาทและความมีส่วนร่วมของผู้เสียหายออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยสิ้นเชิง ทำให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ทราบว่าการกระทำความผิดนั้นได้ก่อให้เกิดผลร้ายหรือความเสียหายแก่ผู้อื่นอย่างไร และจะสามารถแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้ตรงกับความต้องการของผู้เสียหายได้อย่างไร

ในช่วงระยะเวลาที่ล่วงเลยมาสองทศวรรษมานี้ ได้มีแนวความคิดด้านงานยุติธรรมเกิดขึ้นใหม่ เรียกว่า Restorative Justice³ ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นการปรับกระบวนการทัศนในการมองอาชญากรรมเสียใหม่ว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้แก่ ผู้กระทำความผิด และผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม จึงมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรับผิดชอบในการกระทำของเขา และให้ความช่วยเหลือหรือบรรเทาผลร้ายแก่เหยื่ออาชญากรรม เพื่อเป็นการยุติข้อขัดแย้ง เกิดการปรองดองและมีการยอมรับและบูรณาการผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่ชุมชนด้วยการปรับพฤติกรรมให้เป็นผู้ที่เคารพกฎหมายได้ต่อไป การดำเนินการภายใต้กระบวนการทัศนนี้จึงให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในการมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยมีชุมชนเป็นพื้นฐาน โดยเน้นที่การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปพร้อมๆกับการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด และมุ่งเน้นที่การป้องกันการกระทำความผิดในอนาคตมากกว่าการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเฉพาะหน้า พื้นฐานแนวความคิดเช่นนี้จึงสอดคล้องกับพื้นฐานแนวความคิดของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมสำหรับเด็ก แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ส่วนใหญ่จึงมักจะนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุผลสำเร็จค่อนข้างสูง

รูปแบบของการปฏิบัติงานยุติธรรมที่มีลักษณะของ Restorative Justice ที่ถูกนำมาปรับใช้กับการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน แต่ที่ควรนำมาพิจารณาศึกษาวิจัย ได้แก่ การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำผู้กระทำความผิด บุคคลผู้ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิด สมาชิกในครอบครัว ผู้เสียหาย บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือของทั้งสองฝ่าย และ ตัวแทนจากกระบวนการยุติธรรม มาพบกัน เพื่อร่วมกันหาข้อตกลงเกี่ยวกับทางออกในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยจะมีการพิจารณารายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ทั้งผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายมีโอกาสที่จะอธิบายถึงประสบการณ์และความรู้สึกของตน จากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดจะจัดทำและให้ความเห็นชอบกับแผนการที่จะนำมาใช้

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2

³ ได้มีผู้ให้ความหมายของ Restorative Justice ในภาษาไทยว่า “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”, “การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงสร้างสรรค์” และ “กระบวนการยุติธรรมแนวสันติ”

จัดการกับการกระทำผิดที่เกิดขึ้น โดยปกติในข้อตกลงจะกำหนดเงื่อนไขและรูปแบบของการชดใช้ เยียวยาต่อผู้เสียหาย ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ การขอโทษ และอาจรวมถึงการทำงานบริการชุมชน และ เงื่อนไขในการชดใช้ความเสียหายอื่นๆ⁴ กระบวนการนี้เป็นกระบวนการทางเลือกที่จะช่วยให้เด็ก และเยาวชนได้รับผิดชอบต่อการกระทำของตน และเป็นการเสริมความเข้มแข็งให้ครอบครัว ญาติพี่น้อง ที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ผู้เสียหายจะได้รับการเอาใจใส่และได้รับการรับฟัง มีการ สมานฉันท์ระหว่างผู้เสียหายและผู้ต้องหา เด็กจะถูกลงโทษด้วยโทษที่กำหนดโดยครอบครัวของเขาเอง แทนที่จะเป็นผู้พิพากษาซึ่งเป็นคนแปลกหน้าสำหรับเด็ก และเป็นการลดการคุมขังโดยไม่ จำเป็น⁵

แนวความคิดในการใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการทางเลือกเสริม ระบบการดำเนินคดีโดยศาลคดีเด็กและเยาวชนถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในประเทศ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา และได้แพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ อย่างรวดเร็ว สำหรับในประเทศไทย การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้เป็นมาตรการเสริมกระบวนการ ยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการดำเนินการเพื่อเสนอ ความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจไปยังพนักงานอัยการเกี่ยวกับการไม่ฟ้องคดีต่อเด็กหรือ เยาวชนที่ถือว่ากระทำความผิด หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้อง ฟ้อง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถดำเนินการได้อย่าง มีประสิทธิภาพในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก จึงสมควรที่จะได้ทำการศึกษา ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว เพื่อนำมากำหนดเป็นทางเลือกที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญาและการแก้ไข ฟื้นฟูด้วยวิธีควบคุมเด็กและเยาวชนไว้ในสถานพินิจ รวมถึงการยับยั้งการกระทำผิดของเด็กต่อไป ในอนาคตด้วย

⁴Mark Umbreit, Robert B. Coates and Betty Vos , “Victim Impact of Restorative Justice Conferencing with Juvenile Offender,” Draft prepared for Balanced and Restorative Justice Project, USA, 28 November 2000.

⁵วันชัย รุจนวงศ์, “สถานการณ์และปัญหากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กกระทำความผิดในประเทศไทย,” หน้า 5.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบและทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับแนวความคิด รูปแบบ และแนวทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก แนวความคิด รูปแบบ และแนวทางปฏิบัติของ Restorative Justice ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด
2. เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและข้อขัดข้องเกี่ยวกับการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของประเทศไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อให้ได้ทราบมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งเป็นโครงการที่พัฒนามาจากแนวความคิดของ Restorative Justice มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กที่มีอยู่ในต่างประเทศ เพื่อนำมาพิจารณาในการกำหนดมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนอกเหนือจากมาตรการที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาหลักการและการดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) โดยจะทำการศึกษาถึงแนวความคิด วัฒนาการและวัตถุประสงค์ในเรื่องดังกล่าว วิธีดำเนินการ และรูปแบบความสัมพันธ์กับขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม จากนั้นจะได้ทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง หรือรองรับต่อการนำเรื่องดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก รูปแบบการดำเนินการ ขั้นตอนการปฏิบัติ ประเภทของผู้กระทำผิดและฐานความผิดที่จะสามารถนำคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ ตลอดจนมาตรการที่จะนำมาใช้ต่อเด็กที่กระทำความผิด และการบังคับตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหามาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดที่เหมาะสมกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในประเทศไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

มาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของประเทศไทย ในปัจจุบันยังขาดความเหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด อีกทั้งยังไม่สามารถยับยั้งการกลับมากระทำความผิดซ้ำได้ ทางออกในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้แก่การใช้มาตรการทางเลือกที่อยู่ภายใต้พื้นฐานแนวความคิดของ Restorative Justice ซึ่งเป็นการลดบทบาทและอำนาจรัฐในการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก แนวทางหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เป็นมาตรการทางเลือกสำหรับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กก็คือ การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group

Conferencing) ซึ่งเป็นมาตรการที่เป็นการเพิ่มบทบาทให้แก่ ครอบครัว ผู้เสียหาย และชุมชนในการจัดการกับความผิดที่เกิดขึ้น และร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ดังเดิม โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นพื้นฐานสำคัญ ในต่างประเทศ วิธีการนี้ถูกนำมาใช้เป็นมาตรการทางเลือกในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีสู่สังคม สามารถลดปริมาณคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชนและลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้อย่างน่าพอใจ ดังนั้นหากมีการนำมามาตรการดังกล่าวมาใช้เป็นมาตรการเสริมได้ตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยก็น่าจะประสบผลสำเร็จได้เช่นเดียวกัน

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจาก หนังสือ บทความ วารสาร และความเห็น ตลอดจนเอกสารการสัมมนาทางวิชาการต่างๆ และการจัดระบบข้อมูลในระบบเครือข่าย internet

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ให้ได้ทราบถึงแนวความคิด รูปแบบ และแนวทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เปรียบเทียบกับแนวคิด รูปแบบ และแนวทางปฏิบัติของ Restorative Justice ว่ามีข้อแตกต่างและเหมือนกันอย่างไร
2. ให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของประเทศไทยในปัจจุบัน
3. ให้ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และพัฒนาการของต่างประเทศที่สามารถนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก
4. ให้ได้ทราบถึงการประชุมกลุ่มครอบครัวที่มีการดำเนินการในประเทศไทย และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว
5. ทำให้สามารถกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไทยที่กระทำความผิด

บทที่ 2

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกับแนวความคิดของ

Restorative Justice

ในบทนี้จะศึกษาให้เห็นถึงแนวความคิด ปรัชญา รูปแบบและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยเริ่มศึกษาถึงวิวัฒนาการของแนวความคิดและมาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนสัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปัจจุบัน จากนั้นจะได้ทำการศึกษาถึงการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับ Restorative Justice มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในภาพรวม

2.1 การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

แนวคิดในการจัดตั้งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กนั้นมีรากฐานมาจากความคิดในประเทศตะวันตก ซึ่งปรัชญาของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กนั้นแตกต่างจากผู้ใหญ่ กล่าวคือ ผู้ใหญ่นับปรัชญาการลงโทษ (Punishment) ส่วนเด็กและเยาวชนเน้นการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)¹ การให้ความคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและเยาวชนตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนนั้น ปรากฏร่องรอยจากอิทธิพลของหลัก *parens patriae* (บทบาทของรัฐในฐานะผู้ปกครอง) ซึ่งถือว่ารรัฐมิได้มีเฉพาะสิทธิเหนือเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด หรือเด็กที่ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ โดยหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งของ *parens patriae* คือการสันนิษฐานว่าเด็กคือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และในกรณีที่เด็กไม่ได้รับการดูแลจากผู้ปกครอง เด็กจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ² ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อรูปแบบของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน

¹ เดชา สังขวรรณ, “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก,” ใน *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*, กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), หน้า 117.

² Larry K. Gaines, Michael Kaune and Roger LeRoy Miller, *Criminal justice in action: the core* (U.S.A.: Wadsworth, 2001)

2.1.1 วิวัฒนาการของแนวความคิดและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ความผิด

ในสังคมยุคแรกๆ ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและโทษของเด็กและเยาวชนมากนัก และเป็นที่เข้าใจกันว่าเด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้การควบคุมและความรับผิดชอบของบิดามารดาและครอบครัวโดยตรง ในสังคมยุคโบราณนี้ผู้ที่ขัดขืนต่อบิดา แม้ว่าจะเป็นบุตรชายที่โตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถให้อภัยได้ การลงโทษมีความเด็ดขาดและรุนแรง เช่น ในประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) ข้อ 195 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าบุตรทำร้ายบิดา ให้ตัดมือเสียทั้งสองข้าง”³ แต่ก็ไม่ทราบแน่ชัดว่าเด็กจะถูกลงโทษโดยครอบครัวหรือโดยกฎหมายของผู้ใหญ่

ในสมัยสุเมเรียน มีการใช้การลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายเด็ก (corporal punishment) อย่างเข้มงวดเพื่อให้เด็กรับผิดชอบต่อหน้าที่และป้องกันไม่让孩子ไปเตร็ดเตร่ตามที่สาธารณะหรือทำตัวเกี้ยวกร้าน⁴

กฎหมายทัลมุด(Talmude) ซึ่งเป็นกฎหมายของยิวได้บัญญัติถึงวิธีพิจารณาคดีเด็ก เช่น บิดามารดาจะต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองในกรณีที่เด็กกระทำความผิด และเด็กจะถูกตีกตเคืองหรือเขียนโดยผู้พิพากษาท้องถิ่น ต่อมากฎหมายบัญญัติให้รับฟังพยานหลักฐานประกอบด้วย ในสมัยต่อมากฎหมายของผู้สอนศาสนายิว เรียกว่า Rabinic Law ได้จัดหมวดหมู่กฎหมายอย่างเป็นระบบขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของเด็กได้จำแนกเด็กออกเป็นสามประเภท คือ เด็กทารก อายุไม่เกิน 6 ปี, เด็กอายุ 7 ปี ถึง 12 ปี, เด็กวัยรุ่น อายุ 13 ปี ถึง 20 ปี การกำหนดโทษของเด็กได้เพิ่มขึ้นตามอายุและความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด⁵

ในสมัยโรมัน มีการให้ความคุ้มครองอย่างเด็ดขาดสำหรับเด็กทารกซึ่งพูดไม่ได้ ส่วนเด็กที่อายุไม่เกิน 7 ปี จะได้รับการสันนิษฐานว่าไม่สามารถกระทำความผิดได้ จึงไม่ต้องรับผิดชอบ ส่วนเด็กที่อายุ 7 ปีขึ้นไปยังอยู่ในข่ายที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีเมตตาปราณีจนกระทั่งถึงวัยหนุ่ม นอกจากนี้ ยังมีสถาบันสำหรับควบคุมเด็กเร่ร่อนพเนจรขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย เรียกว่า Hospice of San Michele เพื่อให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กที่ดื้อรั้นเกี้ยวกร้าน สถานที่ควบคุมนี้สร้างในวัดและบริหารงานโดยพระ โดยรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษในคดีอาญา รวมทั้งเด็กที่ดื้อรั้นยากแก่การศึกษาอบรม หรือที่บิดามารดาปกครองไม่ได้ ผู้กระทำความผิดจะต้องร่วมกันทำงานโดยถูกล่ามโซ่และอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดไว้ในห้องโถงใหญ่ ทุกคนต้องอยู่ใน

³ Robert W. Drowns and Karen M. Hess, *Juvenile Justice* (USA : Wadsworth, 2000), p.4.

⁴ Ibid.

⁵ ประธาน วัฒนวานิชย์, *กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก* (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 14.

อาการเจ็บสงบ ในเวลากลางคืนจะถูกควบคุมไว้ในห้องของตนเพื่อพักผ่อนและฝึกจิตใจ เด็กที่คือ
 รั้นจะแยกกักขังไว้ต่างหากจากเด็กที่กระทำความผิด⁶

ต่อมาในยุคกลาง ในประเทศอังกฤษยุคแรก การดูแลเด็กเป็นอำนาจของโบสถ์แห่ง
 กรุงโรม กฎของโบสถ์กำหนดไว้ว่า เด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปี ถือว่ายังไม่อยู่ในช่วงที่จะเข้าใจเหตุผล
 ดังนั้น จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อบาป กฎหมายอังกฤษก็ได้รับเอาความคิดนี้มาเช่นกัน เด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปี
 จะได้รับการพิจารณาทางกฎหมายว่าไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิด เด็กอายุ 7 ปี ถึง 14 ปี จะได้รับ
 การสันนิษฐานว่าไม่มีเจตนากระทำความผิด แต่หากมีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้เป็นประการอื่นเด็กก็
 สามารถถูกพิจารณาว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ และเมื่อบุคคลใดมีอายุ 14 ปีขึ้นไป ก็จะถือว่าเป็น
 ผู้ใหญ่แล้ว แต่ก็ยังมีได้มีการแบ่งแยกการพิจารณาคดีเด็กออกจากผู้ใหญ่ ในช่วงปลายยุคกลาง
 กฎหมายคอมมอนลอว์ได้ให้อำนาจแก่กษัตริย์อังกฤษในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองที่สำคัญที่สุด
 เรียกว่า หลัก *parens patriae* ซึ่งถือว่ารัฐคือผู้ปกครอง ที่มีอำนาจดูแลเหนือผู้เยาว์และทรัพย์สินของ
 ผู้เยาว์ กษัตริย์จึงมีสิทธิและภาระหน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์ หลัก *parens patriae* นี้ ต่อมาได้กลายเป็น
 หลักสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน⁷

เมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ(Renaissance)กระบวนการยุติธรรมทางอาญา
 เริ่มใช้วิธีการที่มีมนุษยธรรมมากขึ้น ในประเทศอังกฤษได้มีการสร้างเรือนจำ Bridewell ขึ้นที่กรุง
 ลอนดอน ซึ่งเป็นสถาบันแห่งแรกที่สร้างขึ้นมาเพื่อควบคุมเยาวชนที่เร่ร่อน จรจัด และเป็นขอทาน
 โดยมีแนวคิดที่เน้นการทำงานและการลงโทษที่เข้มงวดรุนแรงเพื่อให้เกิดการเคารพระเบียบวินัยไป
 พร้อมๆกับการยับยั้งและแก้ไขฟื้นฟู ความสำเร็จของเรือนจำ Bridewell ทำให้รัฐบาลอังกฤษตรา
 กฎหมายในปี 1576 เพื่อให้มีสถาบันเช่นนี้ในทุกมณฑล (county) โดยให้ควบคุมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่
 ถูกพิจารณาว่าเป็นพวกจรจัดและทำตัวเกะกะเกร ผู้ปกครองบางคนก็นำเด็กมาไว้ที่นี่ ซึ่งเน้นการ
 ทำงานหนักโดยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขเด็ก⁸

ในช่วงศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงสำคัญในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก
 และเยาวชน อิทธิพลแนวความคิดของสำนักคลาสสิก (Classical School) เชื่อว่าการกระทำความผิด
 เป็นผลมาจากเจตจำนงคืออิสระของผู้กระทำความผิดนั่นเอง จึงสนับสนุนการลงโทษที่รุนแรงและ
 หนักแน่น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่มีเจตจำนงที่จะกระทำความผิดอีกต่อไป ในส่วนของเด็กนั้น
 สำนักความคิดนี้เสนอให้มีการลงโทษเด็กสถานเบากว่าผู้ใหญ่ แต่การลงโทษจะต้องมีความรุนแรง
 เพียงพอที่จะทำให้เด็กไม่กล้ากระทำความผิดอีก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อยับยั้ง
 (Deterrence)⁹ อย่างไรก็ตาม ในยุคนี้ก็มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟู เช่น ใน

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

⁷ Robert W. Drowns and Karen M. Hess, *Juvenile Justice*, p.4-5.

⁸ Ibid., p. 5-6

⁹ Ibid., p. 50.

ประเทศอังกฤษมีการจัดตั้งบ้านพักสำหรับเด็กซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นการเปลี่ยนระบบการจัดระเบียบแบบครอบครัวใหญ่ให้มาเป็นบรรยากาศแบบบ้านซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขฟื้นฟูและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

ในช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรมมีแนวความคิดที่เชื่อว่าเด็กที่ประพฤติก่อนออกนอกรีตออก รอยส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวชนชั้นล่างที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ และจะต้องมีการ ควบคุมเด็กที่กระทำความผิดอย่างเคร่งครัดหรือลงโทษเมื่อมีความจำเป็น เด็กที่ประพฤติก่อนในทาง ที่ไม่สมควรจะถูกควบคุมโดยครอบครัว ส่วนการลงโทษและการควบคุมจากชุมชนภายนอกจะใช้ เมื่อมีความจำเป็น เช่น ในกรณีที่พ่อแม่ไม่สามารถจัดการได้ ในยุคนี้ มีการสร้างระบบกระบวนการ ยุติธรรมของเยาวชนแยกออกมาต่างหากจากผู้ใหญ่ มีการสร้างสถาบันขึ้นมาเพื่อดูแลเด็ก กำพรว้าและเด็กที่ถูกทอดทิ้งในรูปของโรงงานและสถานรับเลี้ยงเด็กกำพรว้า ในช่วงปี ค.ศ.1700 ถึง ต้น ค.ศ. 1800 ครอบครัว โบสถ์ และสถาบันอื่นทางสังคมเป็นกลไกในการจัดการกับเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิด เรือนจำเป็นเพียงรูปแบบเดียวในการควบคุมตัว และในเบื้องต้นถูกใช้เพื่อ ควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดี

ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 19 เริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายต่างๆที่เกี่ยวกับ เด็กและเยาวชน ในยุคนี้เด็กที่กระทำความผิดจะถูกลงโทษและกักขังไว้ในเรือนจำเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยเรือนจำในยุคแรกๆนี้ยังกักขังชาย หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ และคนที่สภาพทางจิตบกพร่องไว้ร่วมกัน จึงเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรของเด็กจากการกักขังร่วมกับ ผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดร้ายแรง ในยุคนี้มีการก่อตั้ง House of Refuge ขึ้นแห่งแรกที่นิวยอร์ก ในปี ค.ศ. 1825 เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับควบคุมตัวเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม House of Refuge มิได้สร้างขึ้นเพื่อจำกัดเฉพาะเด็กที่กระทำความผิดอาญาเท่านั้น แต่ยังเป็นบ้านของเด็กที่ ยากจน เด็กกำพรว้า เด็กจรจัด หรือเด็กที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือเด็กที่ดื้อรั้นด้วย House of Refuge จึงกลายเป็นต้นแบบของโรงเรียนฝึกอบรมในปัจจุบัน เด็กจะถูกนำตัวมาที่นี่โดยคำสั่งศาล และโดย ปกติจะพักอยู่จนกว่าจะโตเป็นผู้ใหญ่ โดยจะได้รับการฝึกหัดอาชีพ ส่วนเด็กที่ประพฤติก่อน ไม่เหมาะสมจะถูกลงโทษด้วยการตัดสิทธิประโยชน์ หรือถูกเซ็น โดยเชื่อว่าการอบรมสั่งสอน อย่างใกล้ชิดจะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้¹⁰ อำนาจของรัฐในการส่งเด็กไปยัง House of Refuge นี้อยู่ภายใต้หลักรัฐคือผู้ปกครองหรือ *parens patriae* อย่างไรก็ตาม บ้านพักเหล่านี้ก็มี ลักษณะเป็นเหมือนเรือนจำที่มีระเบียบวินัยเคร่งครัด ได้แก่ การเขียนที่รุนแรง และการขังเดี่ยว เด็ก จะใช้เวลาเกือบทั้งวันในการทำงานฝึกอาชีพ และมีเวลาในการศึกษาเล่าเรียนน้อยมาก สภาพความเป็นอยู่ใน House of Refuge ค่อนข้างจะเลวร้ายไม่ต่างจากเรือนจำ ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 จึงได้มีการ พัฒนาสถานควบคุมเด็กและเยาวชนในรูปของโรงเรียนฝึกอาชีพ (Training School) ขึ้นเป็นที่

¹⁰ Ibid., p. 9.

แรกในมลรัฐ Massachusetts ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1847 ซึ่งเป็นสถานฝึกอบรมสำหรับเด็กชายที่ดำเนินการโดยรัฐบาล และต่อมาได้เปิดสำหรับเด็กหญิงในปี 1856 โดยมีจุดเน้นหลักอยู่ที่ การให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ¹¹ เนื่องจากปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดได้ เปลี่ยนไปในแนวทางที่ว่าโดยพื้นฐานแล้วเด็กเป็นคนดี และจะต้องได้รับการปฏิบัติจากรัฐในฐานะ ผู้เยาว์ที่มีปัญหา และไม่ควรจะมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด เด็กที่ถูกนำเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมไม่ควรจะถูกใช้ขั้นตอนของการจับกุมและการพิจารณาที่มีลักษณะเป็นการ กล่าวโทษ แต่ควรจะมีการหาคำตอบว่าทำไมเด็กจึงกลายเป็นเช่นนี้และสังคมควรทำอย่างไรกับเด็ก เช่น นำตัวเด็กออกจากสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย เป็นต้น สถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชน จำนวนมากจึงถูกสร้างขึ้นบริเวณรอบนอกของเมือง ด้วยคิดกันว่าในเมืองเป็นแหล่งล่อใจหรือ ล่อแหลมต่อการกระทำความผิด วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนใน ยุคนี้คือ เพื่อช่วยเหลือเด็ก เพื่อบำบัดรักษา และแก้ไขฟื้นฟูแทนการลงโทษ ในช่วงนี้ House of Refuge จึงถูกแทนที่ด้วย Training School ซึ่งมีการจัดระเบียบด้วยบรรยากาศแบบบ้าน เน้นการให้ การศึกษาเป็นหลัก โดยมีโรงฝึกงานขนาดใหญ่และมีการติดต่อกับตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการควบคุมตัวเยาวชนที่กระทำความผิดทั้งหมดไว้รวมกันโดยไม่แยกประเภทของผู้กระทำ ความผิด Training School จึงไม่แตกต่างจาก House of Refuge มากนัก Training School ยังคงเป็น รูปแบบของการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนมาจนทุกวันนี้ ส่วนในนิวยอร์กเด็กที่กระทำความผิดจะ ถูกนำตัวมาอยู่ที่บ้านอุปถัมภ์ (foster homes) ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมือง เนื่องจากมองว่าในเมืองเป็น สถานที่ที่มีอาชญากรรมและอิทธิพลชั่วร้าย การส่งเด็กไปยังบ้านอุปถัมภ์นี้ สามารถกระทำได้ใน ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตามโครงการนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมี ความขัดแย้งส่วนบุคคลระหว่างพ่อแม่อุปถัมภ์กับเด็ก ซึ่งทำให้เกิดความแตกร้าง พ่อแม่อุปถัมภ์บาง คนถูกตัดสินว่ามีความผิดข้อหาทำร้ายร่างกายและทอดทิ้งเด็ก¹²

ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังคงต้องขึ้นศาลอาญา เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ในยุคนี้เริ่มมีความเคลื่อนไหวที่จะให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นผลให้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนขึ้นเป็นแห่งแรกที่สหรัฐอเมริกา ในมลรัฐ อิลลินอยส์โดยได้รับแนวทางมาจากหลัก *parens patriae* ของอังกฤษที่ให้สิทธิแก่รัฐในการ แทรกแซงและจัดให้มีการคุ้มครองเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลได้อย่างเพียงพอ ได้แก่ ในกรณีที่ เด็กและเยาวชนกระทำความผิด บวกกับพื้นฐานของปรัชญาที่ว่า เด็กยังไม่มีความสามารถเต็มที่

¹¹ Center on Juvenile & Criminal Justice, *History of Juvenile Justice* [Online]. Available from: [www.cjcj.org/jjic/intro.php\[2003, August 5\]](http://www.cjcj.org/jjic/intro.php[2003, August 5]).

¹² Robert W. Drowns and Karen M. Hess, *Juvenile Justice*, p.11.

ต่อความรับผิดชอบในทางอาญา และเด็กสามารถที่จะถูกแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมให้ถูกต้องได้¹³ ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องให้ความรับผิดชอบในการปกป้องคุ้มครองและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เจตนาพื้นฐานของศาลเยาวชนคือต้องการให้มีการแก้ไขฟื้นฟูและให้การดูแลเด็กด้วยความมีเมตตา ข้อแตกต่างที่สำคัญของศาลคดีเด็กและเยาวชนกับระบบศาลอาญาทั่วไปคือ ศาลคดีเด็กและเยาวชนมุ่งให้ความสำคัญที่ตัวผู้กระทำความผิด มิใช่ที่ความผิด และมุ่งเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟู มิใช่ลงโทษ คดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะได้รับการพิจารณาโดยศาลคดีเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น โดยมีข้อยกเว้นที่จะโอนคดีไปยังศาลผู้ใหญ่ผู้น้อยมาก¹⁴ มีการกำหนดกฎเกณฑ์วิธีพิจารณาพิเศษที่ไม่เป็นทางการ เช่น ไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง ไม่มีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน มีการนำระบบการคุมประพฤติมาใช้ในการสืบเสาะ และแก้ไขฟื้นฟูเด็ก

การจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในครั้งนี้เป็นผลให้มัฐอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกาพากันจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นบ้างตามแบบอย่างของศาลคดีเด็กและเยาวชนในอิลลินอยส์ โดยมีความมุ่งหมายเดียวกันคือ ฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายของเด็กและเยาวชนโดยไม่ลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชน และได้รับมอบหมายจากสังคมให้พิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง ขาดไร้ที่พึ่งพิง มีพฤติกรรมในทางเสียหาย กระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมีความประพฤติเบี่ยงเบน¹⁵

แม้ว่าแนวความคิดของศาลคดีเด็กและเยาวชนในยุคนี้จะเป็นอย่างไรก็ตามในข้างต้นก็ตาม แต่ในความเป็นจริงการขาดการคุ้มครองทางกระบวนการพิจารณา (procedural protection) ทำให้เด็กจำนวนมากถูกลงโทษตามอำเภอใจซึ่งมิใช่เฉพาะสำหรับอาชญากรรมเท่านั้น แต่สำหรับการกระทำที่เป็น Status Offense¹⁶ ด้วย กล่าวคือ ผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกดำเนินคดีเป็นแบบเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้เด็กที่กระทำความผิดที่เป็นความผิดเพราะสถานะของบุคคล (Status Offense) จำนวนมากถูกควบคุมตัวไว้ในสถานควบคุมเดียวกันกับเด็กที่กระทำความผิด

¹³ Samuel Davis, *The Rights of Juveniles: The Juvenile Justice System* (New York: C. Boardman Company, 1995)

¹⁴ The Center on Juvenile & Criminal Justice. *History of Juvenile Justice* [Online].(n.d.). Available from: www.cjcj.org/jjic/intro.php [2003, August 5]

¹⁵ วิชามหาคุณ, “ศาลเยาวชนและครอบครัวตามระบบสากลและแนวทางปฏิรูป,” ใน *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2545), หน้า 89.

¹⁶ หมายถึง การกระทำที่มีได้เป็นความผิดทางอาญาแต่หากกระทำลงโดยเด็กและเยาวชนแล้วจะต้องมีการพิจารณาถึงเหตุในการจับกุมหรือเหตุในการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ ซึ่งในการกระทำเดียวกันนี้หากผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำจะไม่ต้องมีการออกหมายเพื่อบังคับการให้ขึ้นไปตามกฎหมาย

สำหรับความผิดที่เป็น Status Offense ได้แก่ การสูบบุหรี่, ดื่มแอลกอฮอล์, หนีโรงเรียน, ไม่เชื่อฟังครู, หนีออกจากบ้าน, ละเมิดข้อกำหนดกักบริเวณ, เข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศ และใช้ภาษาที่หยาบคาย

อาญา จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1960s ถึง 1970s ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วางกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนครั้งสำคัญ¹⁷ โดยมีบรรทัดฐานมาจากคดี Kent V. United States. ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการตัดสินเพื่อขยายความคุ้มครองของสิทธิในกระบวนการพิจารณาที่ถูกต้อง (Due Process Rights) ให้แก่เด็กในศาลคดีเด็กและเยาวชนด้วย ในคดีนี้เป็นเรื่องเยาวชนที่ชื่อ Morris Kent อายุ 16 ปี ถูกจับกุมในข้อหาบุกรุกพังบ้าน ลักทรัพย์ และข่มขืนหญิงเจ้าของบ้านในขณะที่ยังอยู่ในระหว่างการถูกคุมประพฤติของศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลคดีเด็กและเยาวชนจึงสั่งให้โอนคดีนี้ไปพิจารณาชั้นศาลผู้ใหญ่โดยมิได้ให้เหตุผลในการออกคำสั่งดังกล่าว Kent ถูกพิพากษาในศาลผู้ใหญ่ให้จำคุก 30-90 ปี ศาลสูงสุดได้กลับคำพิพากษาและวางกฎว่าเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมายและมีสิทธิที่จะรับรู้ในการพิจารณาของผู้พิพากษาศาลเด็กและเยาวชนในการพิจารณาโอนคดีไปยังศาลผู้ใหญ่ และในที่สุดศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยว่าเมื่อมีการแยกระบบศาลคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ศาลคดีเด็กและเยาวชนย่อมไม่มีอำนาจโอนคดีเด็กและเยาวชนไปสู่ศาลที่พิจารณาคดีอาญาสำหรับผู้ใหญ่โดยปราศจากการพิจารณาคดี ปราศจากการช่วยเหลือของที่ปรึกษากฎหมายและปราศจากเหตุผลที่อ้างอิงอันสมควร¹⁸

ในช่วงเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 มีความเชื่อกันว่า เด็กไม่ใช่สิ่งที่เลวร้าย แต่ถูกทำให้เลวร้ายโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม ในยุคนี้มีการเคลื่อนไหวที่จะให้มีศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยตั้งอยู่บนปรัชญาดังนี้¹⁹

1. เชื่อว่ารัฐเป็นผู้ปกครองที่สำคัญที่สุดของเด็กที่อยู่ภายใต้การปกครอง
2. เชื่อว่าเด็กเป็นสิ่งที่มีความที่ควรพิทักษ์ไว้ และสิ่งที่มาพร้อมกับความเชื่อนี้คือวิธีพิจารณาที่ไม่ใช่ลักษณะของการลงโทษ
3. เชื่อว่าเด็กควรได้รับการทูลถนอม การปกป้องจากตราบาป ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นทางการ
4. เชื่อว่าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟู กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กจะต้องมีลักษณะพิเศษแยกออกมาจากกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไป
5. เชื่อว่าวิธีพิจารณาจะต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กเป็นลำดับแรก การกระทำของศาล ไม่ใช่เพื่อการลงโทษ แต่เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็ก

¹⁷ Larry K. Gaines, Michael Kaune and Roger LeRoy Miller, *Criminal justice in action: the core*, p.370.

¹⁸ วิชามหาคุณ, “ศาลเยาวชนและครอบครัวตามระบบสากลและแนวทางปฏิรูป,” ใน *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), หน้า 91.

¹⁹ Robert W. Drowns and Karen M. Hess, *Juvenile Justice*, p.20.

การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไขุคนี้จึงเน้นที่การควบคุมดูแลโดยศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นหลักมาจนถึงปัจจุบัน และโดยที่มีภาระหน้าที่หลักในการแก้ไขฟื้นฟู ศาลคดีเด็กและเยาวชนจึงมีรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ยืดหยุ่นและไม่เป็นทางการมากกว่าศาลอาญา ทางเลือกในการพิจารณากำหนดโทษมิได้ขึ้นอยู่กับความผิดที่กระทำเท่านั้น แต่จะมีความสัมพันธ์กับสถานภาพของเด็กด้วย ซึ่งก็แล้วแต่ผู้พิพากษาจะเห็นสมควร

ปัจจุบันนานาประเทศได้มีการแยกกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งไปในทางสงเคราะห์เยียวยาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้น โดยให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นพิเศษแตกต่างกับศาลธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่ และให้แยกสถานที่ควบคุมฝึกฝนอบรมเด็กและเยาวชนต่างหากออกไปจากเรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งใช้เป็นที่คุมขังอาชญากรผู้ใหญ่ ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด กฎหมายนานาประเทศจึงได้บัญญัติไว้ให้ศาลไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาอย่างเคร่งครัด และเมื่อศาลได้พิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดอาญาจริงตามฟ้อง ศาลก็มุ่งไปในทางที่จะฝึกอบรมทั้งในด้านจิตใจ การศึกษา และวิชาชีพ มากกว่าที่จะมุ่งลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้น สามารถกลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมต่อไปได้

2.1.2. มาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปัจจุบัน

แนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีต้นกำเนิดมาจากข้อสันนิษฐานสองประการซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าความสามารถในการรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้นมีไม่เท่ากับผู้ใหญ่ประการหนึ่ง และประการที่สอง พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนั้นสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่²⁰ ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากปัจจัยทางด้านอายุและพัฒนาการ ตลอดจนความคิดของเด็กและเยาวชน เนื่องจากพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนั้นยังไม่ฝังรากลึกจนคิดเป็นนิสัย จึงอาจถูกเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ง่ายกว่า จากพื้นฐานของแนวความคิดเช่นนี้ส่งผลให้ทางปฏิบัติ ตลอดจนมาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแตกต่างจากของผู้ใหญ่ Hirschi และ Gottfredson ยืนยันว่ากระบวนการยุติธรรมรูปแบบเดียวที่ควรจะนำมาใช้สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนคือ รูปแบบที่ปราศจากการใช้มาตรการควบคุมตัว และไว้ซึ่งกระบวนการพิจารณาที่เป็นแบบพิธี

²⁰ Curt R. Bartol and Anne M. Bartol, *Delinquency and Justice a Philsocial Approach* (New Jersey : Prentice Hall, 1998), p.334.

การแก้ไขเยาวชนมีพื้นฐานจากแนวความคิดของการลงโทษที่เหมาะสม (graduated sanction) นั่นก็คือ ความรุนแรงของโทษควรเหมาะสมกับอาชญากรรม เพราะฉะนั้น ผู้กระทำความผิดครั้งแรกจึงถูกเบี่ยงเบนคดีออกไปหรือถูกคุมประพฤติ ผู้กระทำความผิดซ้ำจะถูกควบคุมดูแลโดยชุมชนอย่างเข้มงวดหรือถูกใช้โปรแกรมในการบำบัดเยียวยาและผู้กระทำความผิดร้ายแรงจะถูกควบคุมตัวในสถานฝึกอบรม (correctional facilities)²¹

เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญา มาตรการที่ใช้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในปัจจุบันจึงสามารถจำแนกออกเป็นสี่แนวทางใหญ่ๆ ดังนี้

2.1.2.1 การไม่ดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

มาตรการนี้มักจะใช้กับเด็กที่กระทำความผิดซึ่งไม่ใช่ความผิดร้ายแรงหรือในกรณีที่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุของผู้กระทำความผิด เด็กที่กระทำความผิดอาจได้รับการปล่อยตัวไปโดยมิได้มีการดำเนินการอย่างใดเพิ่มเติมอีก หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจทำการอบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเรียกบิดามารดาผู้ปกครองของเด็กมาตักเตือนก่อนที่จะปล่อยตัวเด็กไปก็ได้ นอกจากนี้ ยังอาจมีการปล่อยตัวไปโดยมีการวางข้อกำหนดบางประการ โดยกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ หรือส่งตัวเด็กไปยังสถานที่รับดูแลหรือสถานฝึกอบรมหรือหน่วยงานให้บริการเยาวชนก็ได้ ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ได้วางหลักว่าหากเด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำความผิดอาญา เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาตักเตือนด้วยก็ได้ หรือศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไปโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กมิให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของเด็กนั้นก็ได้ แต่ถ้าเด็กที่กระทำความผิดนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ หรือศาลอาจส่งตัวเด็กนั้นไปยัง โรงเรียนหรือสถานฝึกอบรมเด็กก็ได้²²

²¹ Lawrence E. Cohen, Delinquency Dispositions: An Empirical Analysis of Processing Decisions in Three Juvenile Courts. (Washington, D.C.: U.S. Government Printing office, 1975)

²² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74

2.1.2.2 การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดี (Diversion)

มาตรการนี้ เป็นกระบวนการอันมีวัตถุประสงค์ที่จะนำผู้ที่กระทำ ความผิดเป็นครั้งแรกและผู้กระทำผิดที่ไม่เป็นอันตรายออกจากกระบวนการยุติธรรมของเด็ก และเยาวชนตามแบบพิธี (tradition juvenile justice system) เพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก โดยนำเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไปสู่โครงการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูที่มีลักษณะของการเน้นชุมชนเป็น พื้นฐาน เนื่องจากเชื่อว่าการดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นทางการแก่เด็กและเยาวชนเป็นการสร้าง ตรายาไปให้แก่เด็กกว่าเคยเป็นผู้กระทำความผิดมาก่อน ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมกระทำความผิด ในอนาคตได้ จึงควรหลีกเลี่ยงการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยไม่จำเป็น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย the Juvenile Justice and Delinquency Prevention (JJDP) Act. เพื่อพัฒนาวิธีการในการเบี่ยงเบนคดีของผู้เยาว์ออกจากกระบวนการ ยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นทางการ²³

เครื่องมือที่ใช้ในการเบี่ยงเบนคดีมีอยู่ค่อนข้างหลากหลาย โดยสามารถ เกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เช่น ในขั้นก่อนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการตั้งข้อหา มักจะใช้การไกล่เกลี่ย การจ่ายค่าเสียหาย การใช้โทษปรับ การว่ากล่าวตักเตือนแทนการส่งให้ อัยการฟ้องคดี ส่วนการนำคดีออกจากระบบในชั้นอัยการได้แก่ การชะลอการฟ้องคดี การต่อรอง ข้อหา ส่วนในชั้นศาลได้แก่ การคุมประพฤติ การปรับ การสั่งให้ทำงานสาธารณะ และการใช้วิธีการ เพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

2.1.2.3 การดำเนินคดีต่อศาลเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ

มาตรการนี้มักจะนำมาใช้ดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถจะ จัดการได้โดยการว่ากล่าวตักเตือนหรือการใช้มาตรการอื่นแทนการดำเนินคดีอาญาได้

ในขั้นของการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลเด็กและเยาวชนนี้ จะมีการพิจารณาถึงมาตรการที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในช่วงระหว่างที่การ พิจารณาคดียังไม่เริ่มขึ้น หรือในระหว่างการพิจารณาคดี โดยทั่วไปแล้วเยาวชนจะถูกปล่อยตัวให้อยู่ ในความควบคุมดูแลของบิดามารดาหรือผู้ปกครองแทนการใช้วิธีให้ประกันตัว หรือเจ้าหน้าที่อาจ นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปไว้ในสถานควบคุมชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณาคดี ในการพิจารณา คดีของศาลเยาวชน ศาลจะพิจารณาทั้งข้อมูลทางกฎหมายและข้อมูลทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา ประกอบกัน กล่าวคือ นอกจากประเด็นในเรื่องของการกระทำความผิดแล้วยังต้องพิจารณาข้อมูล

²³ 42 U.S.C. Sections 5601-5778 (1974)

จากรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงและข้อมูลจากหน่วยงานสังคมสงเคราะห์และหน่วยงานทางการแพทย์ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเลือกใช้มาตรการต่อเด็กหรือเยาวชนได้อย่างเหมาะสม เช่น หากเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาทางด้านยาเสพติดหรือทางด้านจิตใจ ศาลก็จะส่งไปบำบัดรักษา เป็นต้น

ในการพิจารณาคดีของผู้ใหญ่ คำพิพากษาจะเกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชนที่จะได้รับการปกป้องจากผู้กระทำความผิดเป็นหลัก แต่ในทางตรงกันข้าม การพิจารณาถึงโทษที่จะกำหนดในคำพิพากษา ผู้พิพากษาของศาลเยาวชนจะคำนึงถึงความต้องการและประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ²⁴ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณากำหนดโทษ ศาลจะสั่งเจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนและเสนอในรูปแบบของรายงานประกอบการพิจารณากำหนดโทษของศาล โดยทั่วไปรายงานดังกล่าวจะประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานทางครอบครัว ข้อเท็จจริงประกอบการกระทำความผิด และการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ ครู และปัจจัยอย่างอื่นที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของศาลเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟู ศาลจึงมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการเลือกกำหนดโทษให้มีความเหมาะสม ซึ่งโดยปกติแล้วทางเลือกที่ศาลใช้ได้แก่ การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานแก้ไขฟื้นฟูหรือสถานพินิจ การใช้มาตรการคุมประพฤติ หรือการใช้ชุมชนบำบัด คดีส่วนใหญ่ความร้ายแรงของความผิดจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำมาใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้หรือไม่ โดยพิจารณาถึงประวัติการกระทำความผิด สถานภาพทางครอบครัว และทัศนคติของผู้กระทำความผิดประกอบกันด้วย

2.1.2.4 การดำเนินคดีกับเยาวชนที่กระทำความผิดในศาลของผู้ใหญ่

แม้ว่าปรัชญาของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะมุ่งเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟู มิใช่การลงโทษก็ตาม แต่ในบางกรณีการแก้ไขฟื้นฟูอาจเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิด ผลจากการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมประการหนึ่งคือ เยาวชนที่ถูกดำเนินคดีต่อศาลเยาวชนจะถูกมองว่าเป็นเด็กที่ยากแก่การแก้ไขเยียวยา²⁵ จึงต้องนำเยาวชนเหล่านั้นเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การโอนคดีไปพิจารณายังศาลสำหรับผู้ใหญ่เป็นหนึ่งในมาตรการที่นิยมใช้เพื่อจัดการขั้นเด็ดขาดกับเด็กที่กระทำความผิด เยาวชนที่ถูกส่งมาดำเนินคดีในศาลของผู้ใหญ่จะได้รับการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ใน 48 มลรัฐในสหรัฐอเมริกายกเว้น New York และ Nebraska ผู้พิพากษาของศาลเยาวชนจะเป็นผู้กำหนดว่าจะ

²⁴ Barry C. Feld, "The Juvenile Court Meets the Principle of Offense: Punishment, Treatment, and the Deterrence It Makes," *Boston University Law Review* 68 (1988), 848-9.

²⁵ Eric L. Jensen, "the Waiver of Juveniles to Criminal Court: Policy Goals, Empirical Realities, and Suggestions for Change," *Idaho Law Review* 21 (1994), 180.

ใช้อำนาจศาลใดเหนือผู้กระทำผิดที่เป็นผู้เยาว์ โดยพิจารณาจากอายุของผู้กระทำผิด สภาพของ ความผิด และประวัติการกระทำความผิดทางอาญา กฎหมายของ 34 มลรัฐจะมีการปฏิเสธคดีโดย อัตโนมัตินั้น กล่าวคือ จะมีกฎหมายกำหนดเงื่อนไขที่แน่นอนเอาไว้ ซึ่งโดยปกติจะเกี่ยวกับความผิดที่ ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆาตกรรม และฐานข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งถ้าเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมาย กำหนดคดีก็จะต้องถูกส่งไปพิจารณาในศาลของผู้ใหญ่โดยอัตโนมัติ ยกตัวอย่างใน Rhode Island เยาวชนที่อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปที่เคยถูกตัดสินว่าการทำความผิดฐานร้ายแรงถึงสองครั้งจะถูกโอน คดีไปยังศาลของผู้ใหญ่ทันที ภายใต้ข้อหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงเป็นครั้งที่สาม

ในประเทศไทย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ก็มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลเยาวชนโอนคดีไป พิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้หากพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้วเห็นว่าในขณะที่กระทำความผิดหรือในระหว่างการพิจารณา เด็ก หรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ ขึ้นไป²⁶

2.1.3 แนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนในปัจจุบัน

วิวัฒนาการของการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตั้งแต่ในอดีตถึงเมื่อ มีการแยกศาลและวิธีพิจารณาของเด็กออกจากผู้ใหญ่ในปัจจุบัน ล้วนแต่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติ ต่อเด็กและเยาวชนโดยให้อำนาจรัฐเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น โดยมี พื้นฐานมาจากหลัก *parens patriae* นั่นเอง รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้ หน่วยงานและ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นผู้ผูกขาดในการควบคุมและบังคับใช้มาตรการแก่เด็กและเยาวชนโดยตรง ทั้งสิ้น ตั้งแต่การจับกุม การสอบสวน และการดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ การสั่งฟ้องและการ ดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ การพิพากษาลงโทษหรือการนำมาตรการต่างๆ มาใช้แก่เด็ก โดยผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชน การแก้ไขอบรมเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่ ของเรือนจำหรือสถานฝึกอบรม โดยที่ครอบครัวและชุมชนมิได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมใน การจัดการกับปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเลย

ต่อมาเป็นที่ตระหนักดีว่ากระบวนการยุติธรรมที่เน้นการให้รัฐเป็นผู้ควบคุม พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนนั้น ไม่เป็นผลดีต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เนื่องจากเมื่อเด็กได้เข้า มาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็แล้ว ท้ายที่สุด เด็กและเยาวชนดังกล่าวก็มักจะไปจบลงที่ เรือนจำหรือสถานควบคุม โดยไม่มีการจำแนกผู้กระทำผิดบางประเภทที่ยังไม่สมควรถูกลงโทษทาง

²⁶ มาตรา 61 วรรคสอง

อาญาออกมา ทำให้เกิดทราบและปมด้อยแก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านลบเมื่อพ้นออกมาสู่สังคม ด้วยเหตุนี้ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจึงเริ่มนำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยอาศัยชุมชนเป็นพื้นฐาน (community-based rehabilitation programs) เช่น การจัดตั้งสถานฝึกอบรมแบบที่มีการควบคุมน้อยที่สุด การคุมประพฤติ บ้านกึ่งวิถี (halfway houses) โครงการบำบัดแบบเข้ามาเย็นกลับ (day treatment programs) เข้ามาใช้แทนการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานฝึกอบรมแบบปิดซึ่งรัฐเป็นผู้ควบคุม

นอกจากการแก้ไขบำบัดโดยใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือแล้ว กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีต่อเด็กหรือการลงโทษในลักษณะของการควบคุมตัวไว้ในสถานควบคุมให้มากที่สุด โดยการใช้มาตรการอย่างอื่นเพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดบางประเภทไม่ให้เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การใช้โทษปรับและการว่ากล่าวตักเตือนแทนการดำเนินคดีอาญา การเจรจาไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การชะลอการฟ้องคดี การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เหล่านี้เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาเหล่านี้เป็นเพียงมาตรการที่มุ่งเน้นเพื่อมิให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษและเพื่อลดภาระด้านปริมาณคดีของศาลเท่านั้น หากใช้มาตรการหรือวิธีการที่มุ่งจะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดโดยตรง ในระยะเวลาไม่นานมานี้ ระบบของการอำนวยความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเริ่มโน้มเอียงมาสู่แนวทางของระบบการอำนวยความยุติธรรมในรูปแบบที่เพิ่มความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยของชุมชนมากขึ้น โดยเน้นการปกป้องชุมชนไปพร้อมๆกับการแก้ไขเยียวยาผู้เสียหาย โดยส่งเสริมให้ผู้เสียหาย ครอบครัว และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือบทบาทในการช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่ชุมชนมาใช้ เรียกว่ารูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือ Restorative Justice

2.2 แนวความคิดในการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)

สืบเนื่องจากปัญหาและความไม่เหมาะสมของกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน นำมาสู่การพยายามหามาตรการหรือวิธีการใหม่ๆที่จะนำมาใช้กับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวความคิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงปี 1970 และได้รับการพัฒนามาใช้อย่างหลากหลายได้แก่ แนวความคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือ Restorative Justice

อันที่จริงแนวคิดเรื่องการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีมาตั้งแต่สมัยประมวลกฎหมายฮัมมูราบี และในทางปฏิบัติของชนเผ่าต่างๆในแอฟริกาหรือในเอเชียก็มีการปฏิบัติในเรื่องนี้อยู่แล้ว อาทิเช่นชาวอินเดียนแดงในทวีปอเมริกาเหนือ ชาวอะบอริจินในออสเตรเลีย และชาวเมารีในนิวซีแลนด์ ฯลฯ เพียงแต่ว่าแนวคิด “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แนวใหม่” ได้พัฒนาขึ้นในประเทศตะวันตก คือ แคนาดา ที่เมืองออนตาริโอ เมื่อ 23 ปีที่ผ่านมาโดยพนักงานคุมประพฤติคนหนึ่งกับอาสาสมัครคุมประพฤติอีกคนหนึ่งร่วมกันคิดและจัด

ให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่าง “ผู้เสียหายกับผู้ต้องโทษ” ขึ้น จากนั้นก็มีการพัฒนาเรื่อยมา โดยอีก 10 ปี ต่อมาในนิวซีแลนด์ก็ได้มีการนำ “ครอบครัว” เข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยและพิจารณาคกลงกัน ส่วนประเทศอื่นๆ มีการดึงเอา “ชุมชน” เข้ามา และพัฒนาเป็นโปรแกรมทางด้าน “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”²⁷ ปัจจุบัน Restorative Justice กำลังได้รับการพัฒนาในหลายส่วนทั่วโลก ได้แก่ ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้

คำว่า “Restorative Justice” หรือ “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมโลก โดยสหประชาชาติได้เสนอให้ใช้คำนี้ในการประชุม UN Expert Meeting on Restorative Justice ที่รัฐบาลแคนาดาจัดขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 หมายถึง “การอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้าง ‘ความสมานฉันท์ในสังคม’ เป็นเป้าหมายสุดท้าย”²⁸

2.2.1 หลักการของ Restorative Justice

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันคือการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) มองอาชญากรรมว่าเป็นการกระทำผิดต่อรัฐ เพราะเป็นการล่วงละเมิดต่อกฎหมายของรัฐที่กำหนดไว้เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อย การตอบโต้กับผู้กระทำผิดจึงเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดมีฐานะเป็นประธานของการดำเนินคดีอาญา มีการกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นจำนวนมาก ในทางกลับกัน ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมิได้มีส่วนในการจัดการกับผู้กระทำผิด จึงถูกตัดออกไปจากกระบวนการยุติธรรมโดยสิ้นเชิงและไม่ได้รับการเหลียวแลจากกระบวนการแต่อย่างใด Restorative Justice จึงพยายามที่จะให้คำจำกัดความของอาชญากรรมเสียใหม่ โดยแปลความว่า อาชญากรรมมิใช่การละเมิดต่อกฎหมายหรือเป็นการกระทำผิดต่อรัฐ แต่เป็นความเสียหายหรือเป็นการกระทำที่ผิดต่อบุคคลอื่น Restorative Justice สนับสนุนให้เหยื่อและผู้กระทำผิดเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้การพูดคุยและการเจรจาต่อรอง ด้วยเหตุนี้ เหยื่อและผู้กระทำผิดจึงกลายเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ โดยรัฐและบุคคลผู้มีวิชาชีพกฎหมายกลายเป็นเพียงผู้ประสานงานและ

²⁷ นที จิตสง่า, “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก,” ใน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), หน้า 22-23.

²⁸ กระทรวงยุติธรรม, “วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์,” เอกสารในการสัมมนาเรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี, 17-18 กรกฎาคม 2546. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สนับสนุนระบบที่มีเป้าหมายอยู่ที่ความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด ความร่วมมืออย่างเต็มที่ของทั้งฝ่ายเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดและการแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดให้ดีขึ้น²⁹

Restorative Justice เป็นรูปแบบของการอำนวยความสะดวกทางอาญาที่มีพื้นฐานอยู่ที่การเยียวยาความเสียหาย กล่าวคือ เป็นการกระทำที่พยายามจะเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัตถุหรือในทางจิตใจ Howard Zehr ซึ่งให้เห็นว่า “การล่วงละเมิดก่อให้เกิดหนี้” กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดกระทำผิดต่อผู้อื่น บุคคลนั้นก็จะมีหนี้หรือภาระที่จะต้องแก้ไขในสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดของ Restorative Justice คือการเยียวยาบาดแผลของทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดซึ่งมิใช่เฉพาะแต่ฝ่ายผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเท่านั้น แต่รวมถึงผู้กระทำผิดด้วย เพราะการกระทำผิดย่อมส่งผลกระทบต่อตัวของผู้กระทำผิดเช่นกัน

Restorative Justice มองว่าการแก้ปัญหาในอนาคตมีความสำคัญมากกว่าการกล่าวโทษสำหรับพฤติกรรมในอดีต วัตถุประสงค์หลักของ Restorative Justice ก็คือ ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการทำความผิด (restoration) ให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลร้ายซึ่งรวมทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน เพื่อให้มีการชดเชย (restitution) เพื่อให้มีการแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation) และให้มีการกลับคืนสู่สังคม (reintegration)³⁰ Zehr แนะนำว่า เมื่อมีการกระทำผิด คำถามที่จะเกิดขึ้นในมุมมองของ Restorative Justice ได้แก่ อะไรคือผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิด , จะทำอย่างไรจึงจะแก้ไขผลร้ายนั้นได้ และความรับผิดชอบเหล่านั้นเป็นของผู้ใด

กล่าวโดยสรุปแล้ว Restorative Justices คือความพยายามที่จะส่งเสริมให้มีการระงับความขัดแย้งที่เกิดจากอาชญากรรมโดยการนำเอาเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุมีผลมาใช้ ซึ่งมีการเจรจาไกล่เกลี่ยและการชดเชยเยียวยาเป็นแก่นสารสำคัญ Restorative Justices พยายามที่จะให้อำนาจแก่เหยื่ออาชญากรรม สร้างความรับผิดชอบให้ผู้กระทำผิดและสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดชอบในพฤติกรรมของตน โดยการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม

²⁹ Howard Zehr, *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice* (Scottsdale Pa: Herald Press)

³⁰ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: หลักการและแนวคิด,” ใน *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*, กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), หน้า 11.

ตารางที่ 1 Howard Zehr ได้ทำการเปรียบเทียบระหว่างระบบการอำนวยความยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นระบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน กับกระบวนการทันสมัยในการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไว้ ดังนี้³¹

ความยุติธรรมแนวแก้แค้นทดแทน	ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
นิยาม “อาชญากรรม” ว่าเป็นการกระทำผิดต่อรัฐ	นิยาม “อาชญากรรม” ว่าเป็นการกระทำผิดระหว่างบุคคลต่อบุคคล
เน้นที่การกระทำผิด ดำเนินต่อความผิดพลาดที่ได้กระทำไป	เน้นที่การแก้ปัญหาและความรับผิดชอบที่ตามมาจากผลแห่งการกระทำ
ใช้สัมพันธภาพและกระบวนการวิธีแบบปฏิบัติในการกลับเข้าสู่ภาวะปกติ	ใช้การพบปะพูดคุยและการเจรจาไกล่เกลี่ยในการกลับเข้าสู่ภาวะปกติ
กำหนดให้ได้รับความเจ็บปวดหลายจำด้วยการลงโทษ และเพื่อยับยั้งป้องกัน	กำหนดให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นวิธีเยียวยาสองฝ่ายเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการคืนดี สมานฉันท์กัน
“ความยุติธรรม” ถูกกำหนดโดยเจตนาและโดยการดำเนินกระบวนการวิธีตามกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องเหมาะสม	“ความยุติธรรม” ถูกกำหนดโดยการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องเหมาะสม ตัดสินด้วยผลลัพธ์ที่ตามมา
ธรรมชาติของอาชญากรรมเป็นเรื่องของความขัดแย้งในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่รัฐต้องยื่นมือเข้าจัดการ	ธรรมชาติของอาชญากรรมเป็นเรื่องของความขัดแย้งในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หากทั้งสองฝ่ายตระหนักถึงความขัดแย้งนั้น รัฐก็ไม่ต้องเกี่ยวข้อง
หากสมาชิกสังคมคนใดได้รับความเสียหายจะต้องมีผู้กระทำผิดมารับความเสียหายแทน	เน้นที่การเยียวยาสมานฉันท์สังคมที่ถูกประทุษร้าย ให้เกิดคุณภาพอีกครั้ง
ชุมชนเป็นเพียง “ตัวประกอบ” ในการเป็นตัวแทนเชิงนามธรรมของรัฐ	ชุมชนเป็น “ผู้สนับสนุนที่สำคัญ” ในการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

³¹ แปลโดย จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ใน “การปรับกระบวนการขึ้นทะเบียนการยุติธรรมไทย : จากการแก้แค้นทดแทนสู่การสมานฉันท์,” เอกสารในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, ณ ดิ깅สันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล, 16 มกราคม 2545 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ความยุติธรรมแนวแก้แค้นทดแทน	ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
กระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน เอาชนะ และสร้างค่านิยมในลัทธิปัจเจกบุคคล	สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือต่างคนต่างมีซึ่งกันและกัน
รัฐดำเนินการโดยตรงต่อผู้กระทำผิด ขณะที่เหยื่อถูกละเลย และผู้กระทำผิดต้องรับกรรมโดยไม่อาจคืนรนต่อสู้	เหยื่อและผู้กระทำผิดมีบทบาทในการรับผิดชอบต่อปัญหาและร่วมกันหาทางแก้ไข โดยเหยื่อตระหนักถึงสิทธิและสามารถแสดงความต้องการของตนออกมา ขณะที่ผู้กระทำผิดได้รับการกระตุ้นให้แสดงความรับผิดชอบต่อการทำของตน
การแสดงความรับชอบของผู้กระทำผิดถูกจำกัดวงอยู่เพียงการถูกลงโทษ	การแสดงความรับชอบของผู้กระทำผิดถูกกำหนดจากความเข้าใจผลกระทบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนยอมรับและมีส่วนช่วยตัดสินใจในการแก้ไขให้เกิดความถูกต้องขึ้น
“ผู้กระทำผิด” เพียงแต่รับผิดชอบต่อการกระทำผิดตาม “กฎหมาย” เท่านั้น โดยปราศจากความรับผิดชอบต่อมิติทางศีลธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง	เป็นที่เข้าใจกันว่า “ผู้กระทำผิด” ต้องรับผิดชอบต่อบริบททางศีลธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมกันด้วย
ผู้กระทำผิดต้องชดใช้ต่อรัฐและสังคมที่ตนล่วงละเมิด	ผู้กระทำผิดย่อมจะสำนึกผิด และมีพันธกรรมชดใช้ต่อผู้เสียหายด้วย
เกิดรอยมลทินที่ไม้อาจลบเลือนไปได้	รอยมลทินที่เกิดขึ้นสามารถลบล้างลงด้วยการกระทำอันเป็นการสมานฉันท์

ความยุติธรรมแนวแก้แค้นทดแทน	ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
ไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการสำนึกผิดและให้อภัยกัน	มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการสำนึกผิดและให้อภัยกัน
รูปคดีขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในวิชาชีพของผู้ที่เกี่ยวข้อง (ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และทนาย)	เป็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างมีส่วนร่วมโดยตรงของผู้ที่ได้รับผลจากอาชญากรรม (ได้แก่เหยื่อ ผู้กระทำผิด และชุมชน)

2.2.2 ลักษณะและรูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

Restorative Justices หรือการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น เป็นรูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมที่เน้นความสำคัญและการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยมุ่งที่จะเยียวยาความเสียหายแก่เหยื่อให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ว่าจะในทางค้ำวัตถุ ทางอารมณ์ และทางสังคม การป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการบูรณาการผู้กระทำผิดเข้ากับชุมชนอีกครั้ง การให้ออกาสผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ตลอดจนการจัดหาวิธีการเพื่อเลี่ยงการดำเนินคดีโดยผ่านกระบวนการยุติธรรม ที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และมีความล่าช้า โดยมีลักษณะและรูปแบบที่เห็นได้ชัดพอจะจำแนกได้สามประการใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

ก. เป็นกระบวนการที่เน้นการไกล่เกลี่ยและการตกลงกันของคู่กรณี

วิธีปฏิบัติของ Restorative Justices จะมีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นการจัดให้ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายได้พบกัน เพื่อทำให้ผู้กระทำผิดได้รับรู้ว่าผู้เสียหายรู้สึกอย่างไร โดยผู้กระทำผิดจะรับรู้ถึงผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของตน และวิธีการที่จะสามารถบรรเทาหรือแก้ไขความเสียหายนั้นได้ โดยผ่านกระบวนการที่เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดและโดยการยอมรับฟังจากกลุ่มของผู้เสียหาย หรือสมาชิกในสังคมที่ได้พูดคุยเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่ได้จากอาชญากรรม ทั้งนี้ ความเห็นหรือทัศนคติของผู้เสียหายจะเป็นปัจจัยหลักที่จะตัดสินว่าจะแก้ไขผลร้ายจากอาชญากรรมอย่างไร

ข. การระงับข้อพิพาทโดยวิธีทางของความเป็นเอกชน

เนื่องจาก Restorative Justices ไม่ได้เป็นมาตรการที่มาทดแทนกระบวนการยุติธรรมของรัฐ แต่เป็นเพียงทางเลือกที่นำมาใช้แทนการดำเนินคดีโดยกระบวนการยุติธรรม กระแสหลักเท่านั้นการดำเนินการตามรูปแบบของ Restorative Justices จึงต้องขึ้นอยู่กับความ

ร่วมมือด้วยความสมัครใจเป็นสำคัญ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ต้องการให้ความร่วมมือก็จะต้องกลับไปใช้วิธีการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐต่อไป

Restorative Justice มุ่งที่จะไปสู่รูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมที่เป็นเอกฉันท์ โดยถือว่าคู่กรณีทุกฝ่าย อันได้แก่ ผู้เสียหาย ชุมชน รัฐ และผู้กระทำผิดล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการแสวงหาความยุติธรรม³²¹ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจและความพอใจของคู่กรณีทุกฝ่ายในอันที่จะเข้าร่วมในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้น โดยจะไม่มีการบังคับให้ผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหายเข้าร่วมในกระบวนการแต่อย่างใด ความเต็มใจของผู้กระทำผิดที่จะเข้าร่วมในกระบวนการเชิงสมานฉันท์จะเกิดขึ้นเมื่อมีการยอมรับความผิดหรือเมื่อได้มีการพิสูจน์ความผิดแล้ว และเมื่อผู้เสียหายและผู้กระทำผิดได้ตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการในการไกล่เกลี่ยแล้ว ย่อมต้องได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์จากทุกฝ่ายในเรื่องนั้นๆ ด้วย

ค. การแก้ไขผลร้ายจากอาชญากรรมและการสร้างความสัมพันธ์ใหม่โดยการชดเชยความเสียหายแทนการลงโทษ

โครงการต่างๆที่อยู่ในรูปแบบของการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์พยายามเน้นหนักที่ความสำคัญในการสนองความต้องการของเหยื่ออาชญากรรมเพื่อให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้รับการชดเชยความเสียหายเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนว่าอาชญากรรมมิได้เกิดขึ้นแก่เขาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการชดเชยอาจไม่ใช่เป็นเรื่องเงินอย่างเดียว แต่อาจเป็นการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ หรืออื่นๆแล้วแต่กรณี รูปแบบของการจัดการกับผู้กระทำผิดตามวิถีทางของ Restorative Justice จึงมีลักษณะเป็นการให้ผู้กระทำผิดทำความดีชดเชยหรือยินยอมที่จะปรับพฤติกรรม เพื่อแลกกับการยอมรับกลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง

โดยลักษณะและรูปแบบแล้ว กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการอำนวยความยุติธรรมที่เป็นทางเลือกเสริม ไม่ใช่เป็นการทดแทนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก โครงการที่เป็นลักษณะของการอำนวยความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จำนวนมากจึงถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับระบบการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ วิถีทางที่เป็นการเจรจาไกล่เกลี่ย การแก้ไขฟื้นฟูและการชดเชยเหยื่ออาจเกิดขึ้นหรือถูกนำมาแทรกในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อย่างไรก็ตาม โครงการต่างๆของ Restorative Justice อาจถูกดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระหรืออยู่ภายนอกของระบบการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาก็ได้

Restorative Justice สามารถนำมาใช้ในในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เช่นในชั้นตำรวจสามารถนำมาใช้สำหรับความผิดที่ใช้การตักเตือนหรือปรับ ในชั้นอัยการ

³² John Belgrave, "Restorative Justice," a discussion paper, Ministry of Justice, New Zealand.

กรณีมีการชะลอการฟ้องก็สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ ส่วนในชั้นศาลก็สามารถนำมาใช้ประกอบเป็นเงื่อนไขในการกำหนดคำพิพากษาว่าควรเข้าสู่กระบวนการนี้ก่อน และแม้ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วก็สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ประกอบเงื่อนไขการพักการลงโทษได้ ปฎิญญาสหประชาชาติส่งเสริมให้ใช้ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จากการสำรวจกฎหมายของประเทศต่างๆ ในปี ค.ศ. 1996 พบว่ามีเพียงสองประเทศเท่านั้นที่ใช้ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

สำหรับประเภทของคดีหรือความผิดที่จะนำ Restorative Justice มาใช้นั้น ได้แก่ ความผิดเล็กๆ น้อยๆ หรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น ความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิดที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำ และความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตามมิได้มีข้อจำกัดว่า Restorative Justice จะใช้ได้เฉพาะกับคดีที่ไม่รุนแรงเท่านั้น แม้แต่คดีที่เป็นความผิดร้ายแรงหรือความผิดอุกฉกรรจ์ก็สามารถนำมามาตรการทาง Restorative Justice มาใช้ได้ ในราวินดา Bishop Desmond TuTu ให้สัมภาษณ์ว่า ได้นำเอาเรื่อง Restorative Justice ไปใช้เพื่อสร้างสมานฉันท์ในระหว่างเผ่าพันธุ์ในราวินดา ซึ่งมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) กัน ในแคนาดาได้มีการใช้ในกรณีการประพาศมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในที่กษัตริย์ได้ใช้ในคดีฆาตกรรมเพื่อให้เหยื่อที่มีชีวิตหลงเหลืออยู่หรือผู้เป็นญาติได้มีโอกาสพบกับผู้กระทำความคิด เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีขึ้น³³

2.3 การนำ Restorative Justice มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

สืบเนื่องจากปรัชญาในการจัดตั้งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นหลัก ศาลเยาวชนในช่วงแรกๆ เกิดขึ้นโดยความมุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงการจำคุกเยาวชนร่วมกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเน้นปรัชญาการให้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงทำหน้าที่ควบคุม สอดส่องดูแลเด็กแทนบิดามารดา การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนกระทำแบบไม่เป็นทางการ เช่น กระทำในห้องที่ไม่ใช่ห้องพิจารณาคดี ลดบทบาทของทนายความและการเผชิญหน้า มีพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์คอยช่วยเหลือให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับคืนสู่ชุมชนได้ ศาลเยาวชนได้ปฏิเสธการใช้วิธีการลงโทษที่กระทำในศาลอาญา รวมทั้งการแก้แค้นตอบแทนและการยับยั้งการกระทำผิดอื่นๆ ที่เป็นเหตุผลสนับสนุนมาตรการลงโทษ มาใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูและบูรณาการเพื่อกลับคืนสู่

³³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: หลักการและแนวคิด,” ใน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลาคม จำกัด, 2545), หน้า 16.

ตั้งคม (rehabilitation and reintegration) ต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนแทนการลงโทษ มีการใช้วิธีการแก้ไขปัญหาแบบไม่เป็นทางการและความร่วมมือระหว่างผู้พิพากษา เด็ก และพนักงานคุมประพฤติ โดยยึดหลักการรับสารภาพผิด และการร่วมกันในการค้นหาคำตอบให้กับปัญหาของเด็ก มีการดำเนินกระบวนการที่จะให้เหยื่อและครอบครัวของเหยื่อมีส่วนร่วมในการหาข้อยุติกรณีพิพาท และปฏิเสธการลงโทษโดยหันมาใช้วิธีการบำบัดรักษาที่เหมาะสมกับสภาพความผิด³⁴ ในประเทศสหรัฐอเมริกา คดีเยาวชนมากกว่าครึ่งถูกแก้ไขก่อนที่จะขึ้นสู่ศาลโดยใช้วิธีที่ผู้ปกครองของเด็กจะต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่เพื่อตัดสินใจว่า การแก้ไขปัญหาของเด็กจะใช้วิธีการควบคุมความประพฤติอย่างไม่เป็นทางการ การชดเชยค่าเสียหาย หรือใช้วิธีการอื่นๆ และแม้ว่าจะมีการนำคดีของเยาวชนขึ้นสู่การพิจารณาของศาล แต่วิธีการแก้ไขเยาวชนก็จะใช้วิธีการที่เรียกว่า มาตรการแทรกแซงโดยการบำบัดรักษา (Therapeutic Intervention) มากกว่าที่จะใช้วิธีการแก้แค้นตอบแทน หรือยับยั้งการกระทำความผิดซึ่งเป็นเป้าหมายของการแก้ไขผู้กระทำความผิดของศาลอาญา³⁵

ทางด้านของ Restorative Justice เองก็ได้รับการพัฒนาไปใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมากที่สุด และมีแนวโน้มให้เห็นถึงการประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการชัดเจนทางสังคมเพื่อให้เกิดการสำนึกผิดและการปรับปรุงตัวมากกว่าที่จะใช้วิธีการที่รุนแรงโดยการตัดออกจากสังคม ประกอบกับโดยลักษณะของวิธีดำเนินการของ Restorative Justice มักจะนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นผลให้ไม่ต้องมีการดำเนินคดีในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและมักจะนำมาใช้กับกรณีของผู้กระทำผิดที่ยังไม่สมควรจะถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษตามกระบวนการของศาล แนวปฏิบัติเช่นนี้จึงสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวความคิดของการอำนวยความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งไม่เน้นการลงโทษอยู่แล้ว นอกจากนี้ โดยลักษณะการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เห็นได้ชัดว่าเป็นการกระทำผิดที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับผู้ใหญ่ และผู้เสียหายก็น่าจะยอมรับการกระทำผิดของเยาวชนได้ง่ายกว่า และไม่ประณามเด็ก อีกทั้งวิธีการแก้ไขก็สอดคล้องตรงกันในแง่ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เด็กได้รับการชัดเจนทางสังคมและเรียนรู้วิธีการที่จะปรับปรุงตัวให้กลับคืนสู่สังคมได้อีกครั้ง

³⁴ Lee E. Teitelbaum, "Restorative Justice for Juveniles in the United States," แปลโดย วัลยา ศรีพยัคฆ์, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทยซึ่งจัดโดยกระทรวงยุติธรรม ร่วมกับโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ณ ดิกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล, 16 มกราคม 2545. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

ในต่างประเทศ มีรูปแบบ หรือโครงการที่เกิดจากแนวความคิดของ Restorative Justice ที่ถูกนำมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน ได้แก่

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด (Victim Offender Mediation) โดยมีคนกลางเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือไกล่เกลี่ย (mediator) ให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดชอบในการกระทำของตนและพร้อมที่จะขอโทษชดเชยความเสียหายและแก้ไขตนเองไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก วิธีการนี้ใช้ในประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส ออสเตรีย นอร์เวย์ และฟินแลนด์ ซึ่งในบางประเทศมีการบัญญัติกฎหมายรองรับโดยตรง เช่น The Austrian Juvenile Justice Act of 1988 ของประเทศออสเตรีย หรือ The Canadian Young Offender Act of 1984 ของประเทศแคนาดา เป็นต้น

- **การล้อมวงพิจารณาความ (Sentencing Circle)** ซึ่งมีลักษณะเป็นการพิจารณาความในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยให้ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ จำเลย ผู้เสียหาย ญาติและครอบครัว พยาน และตำรวจ มานั่งล้อมวงเพื่อพิจารณาความที่เกิดขึ้น โดยให้ทุกฝ่ายได้พูดคุยกันถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดและพร้อมที่จะชดเชยแก่ผู้เสียหายและสังคม โดยที่ประชุมจะร่วมกันกำหนดวิธีการลงโทษที่เหมาะสมให้กับผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำอีก วิธีการนี้นำมาใช้ในประเทศแคนาดา ออสเตรเลียสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้ในหลายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เช่น เป็นการเบี่ยงเบนจากการพิจารณาในชั้นศาล หรือใช้ในกระบวนการลงโทษ (correction process)

- **คณะกรรมการฟื้นฟูชุมชน (Community Reparative Board)** เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับ การฝึกอบรมมาเพื่อทำการจัดประชุมอภิปรายร่วมกับผู้กระทำผิด เกี่ยวกับการกระทำผิดและผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น จากนั้นคณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดการลงโทษที่เหมาะสมรวมทั้งกำหนดระยะเวลาของการลงโทษ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมและการยอมรับจากผู้กระทำผิดด้วย คณะกรรมการฟื้นฟูชุมชนจะดำเนินการตามคำสั่งศาลและจะเป็นผู้ติดตามและรายงานถึงการปฏิบัติตามบทลงโทษที่ได้กำหนดขึ้นต่อศาลด้วย วิธีการนี้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นมาตรการสำหรับเบี่ยงเบนเด็กที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการในประเทศสหรัฐอเมริกา

การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) เป็นรูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีตัวแทนของชุมชนและครอบครัวของกลุ่มพิพาทเข้าร่วมในการปรึกษาหารือถึงแนวทางในการจัดการกับความผิดที่เกิดขึ้น ลักษณะเด่นของการประชุมกลุ่มครอบครัวคือ ครอบครัวจะเป็นผู้กำหนดมาตรการลงโทษแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะทำให้เด็กสามารถยอมรับโทษหรือมาตรการที่ครอบครัวของตนเป็นผู้กำหนดขึ้นได้มากกว่าในกรณีที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กำหนด ปัจจุบัน การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้ใน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในประเทศนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แอฟริกาใต้
อังกฤษ ไอร์แลนด์ สวีเดน และแคนาดา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

กฎหมายว่าด้วยการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาถึงการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยจะเริ่มต้นศึกษาในหลักการทั่วไป วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และการนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม จากนั้นจะทำการศึกษาถึงการนำมาใช้ในต่างประเทศ โดยจะมุ่งเน้นศึกษาถึงรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศต่างๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่มีการนำมาใช้ วิธีดำเนินการ มาตรการที่ใช้ และการติดตามบังคับตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุม ตลอดจนความสำเร็จ การประเมินผล และอุปสรรคในการนำมาใช้ ตามลำดับ

3.1 การประชุมกลุ่มครอบครัว

การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) เป็นวิธีปฏิบัติรูปแบบหนึ่งของ Restorative Justice ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำกลุ่มบุคคลผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาชญากรรมมากที่สุด อันได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ครอบครัว เพื่อนฝูง และบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือที่ให้ความช่วยเหลือ (เช่น ทนายความ) ของทั้งสองฝ่าย และบุคคลที่เป็นตัวแทนจากกระบวนการยุติธรรม มาประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจและหาทางออกในการจัดการกับผู้กระทำความผิดหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น หัวใจของการประชุมกลุ่มครอบครัวอยู่ที่บทบาทของครอบครัวในการหาทางออกให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นและกำหนดมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นคนในครอบครัวของตนเอง ทั้งนี้ โดยได้รับความเห็นชอบจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้เสียหายหรือผู้เป็นเหยื่อของอาชญากรรม

การประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยในเบื้องต้นจะต้องมีพื้นฐานมาจากการที่ผู้กระทำความผิดยอมรับผิดและเต็มใจที่จะแก้ไขหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน จากนั้นคู่กรณีทั้งหลายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดจะถูกติดต่อโดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (coordinator) หรือผู้ดำเนินการ (facilitator) เพื่อเข้าร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิด ผลกระทบและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด และการหาทางออกว่าความเสียหายนั้นควรจะได้รับ การบรรเทาหรือเยียวยาอย่างไร

ในการประชุมกลุ่มครอบครัวจะเริ่มต้นด้วยการให้ผู้กระทำความผิดได้อธิบายหรือเล่าถึงเหตุการณ์และสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น จากนั้นผู้เสียหาย ตลอดจนผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมแต่ละคนจะได้อธิบายหรือเล่าถึงความเสียหายและผลกระทบที่ตนได้รับจากอาชญากรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น วิธีการเช่นนี้ จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงผลกระทบหรือความเสียหายที่บุคคลอื่นได้รับจากพฤติกรรมหรือการกระทำของตนและมีโอกาสได้ขอโทษและได้รับการให้อภัย ส่วนผู้เสียหายก็จะได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกของตนเกี่ยวกับการชดเชยหรือเยียวยาความเสียหาย และถามคำถามที่ตนต้องการจะทราบจากผู้กระทำความผิด ได้แสดงออกซึ่งความต้องการของตนและมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดมาตรการที่จะใช้แก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งโดยทั่วไปจะอยู่ในรูปของการให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหาย ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย หรือทำงานบริการสาธารณะให้แก่ชุมชนหรือรัฐ เป็นต้น

3.1.1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัว

การประชุมกลุ่มครอบครัวมีต้นกำเนิดมาจากในประเทศนิวซีแลนด์ โดยมีหลักการที่สำคัญคือ¹

1. ต้องการให้เด็กมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และได้รับทราบถึงผลกระทบ ความเจ็บปวด และความเสียหายจากการกระทำของตนต่อบุคคลอื่น และพร้อมที่จะรับผิดชอบ หรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน
2. ครอบครัวและชุมชนต้องเข้ามามีส่วนรับรู้การกระทำของเด็ก เข้ามารับผิดชอบต่อและร่วมกันหาทางแก้ไขด้วยวิธีที่เหมาะสม
3. ผู้เสียหายต้องมีส่วนที่จะให้ข้อมูลถึงความทุกข์ทรมานหรือความเสียหายที่ได้รับ และได้มีโอกาสพูดจากับเด็กที่กระทำความผิด ตลอดจนมีบทบาทในการพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด
4. การขอโทษที่จริงใจ โดยเด็กที่กระทำความผิดต่อผู้เสียหายเป็นปัจจัยสำคัญ และการชดเชย ไม่ว่าจะทางทรัพย์สินหรือโดยการปฏิบัติภารกิจ หรืองานเพื่อชุมชนประการใดประการหนึ่ง (หากสามารถทำได้) เป็นส่วนสำคัญ

¹ วันชัย รุจนวงศ์, “สถานการณ์และปัญหากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กกระทำความผิดในประเทศไทย,” เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งจัดโดยกระทรวงยุติธรรม ร่วมกับโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ณ ดิคสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล, 16 มกราคม 2545(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

5. ครอบครัวเด็กและญาติพี่น้องที่เป็นครอบครัวขยายจะเป็นผู้ประชุมและกำหนดมาตรการลงโทษเด็กเอง แต่มาตรการนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา

6. มาตรการการลงโทษจะต้องเพียงพอและเป็นไปเพื่อให้เด็กได้กลับตัวเป็นคนดี และดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปกติ โดยไม่ตัดโอกาสในการที่เด็กจะได้รับการพัฒนา และมีวัตถุประสงค์ไม่ให้เกิดกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

7. หากเด็กที่กระทำผิดปฏิบัติครบถ้วนตามข้อตกลงจะถือว่าไม่เคยกระทำ ความผิดมาก่อน แต่หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เด็กนั้นจะต้องถูกดำเนินคดีต่อไป

วันชัย รุจนวงศ์ ได้อธิบายว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีการตัดสินใจร่วมกันในกระบวนการแก้ไขปัญหว่าผู้กระทำผิดควรแก้ไขผลร้ายและรับผิดชอบในการกระทำของเขาอย่างไร

2. เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเอาใจใส่และได้รับการรับฟังและมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดมาตรการที่จะใช้ต่อผู้กระทำความผิด

3. เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด เพื่อลดโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำ และจัดให้มีระบบที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของเด็ก

4. เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการนำผู้เยาว์เข้าสู่ระบบศาล ซึ่งเป็นการป้องกันการถูกตราหน้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อผู้เยาว์ในการที่จะกลับคืนสู่สังคม

5. ส่งเสริมความมีส่วนร่วมหรือบทบาทของครอบครัวในการจัดการกับความผิดของเด็ก

ภาระหน้าที่หลักของการประชุมกลุ่มครอบครัวคือการให้ได้มาซึ่งข้อกำหนดหรือข้อตกลงที่เป็นแผนการคร่าวๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามแผนนั้น ซึ่งหากสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงดังกล่าว ผู้กระทำผิดก็จะหลุดพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด แต่หากผิดเงื่อนไขหรือไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงหรือแผนดังกล่าวได้ผู้กระทำความผิดก็จะต้องถูกนำเข้าสู่ระบบการดำเนินคดีตามรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมตามแบบพิธีทันที

3.1.2 วิธีดำเนินการและขั้นตอนที่นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม

การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเกิดขึ้นได้นั้น ในลำดับแรกผู้กระทำความผิดจะต้องยอมรับผิดและเต็มใจที่จะรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนเสียก่อน จากนั้นผู้ประสานงาน (coordinator) หรือผู้ดำเนินการ (facilitator) จะทำการติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคนเพื่ออธิบายขั้นตอนและกระบวนการตลอดจนบทบาทของทุกฝ่ายให้ทราบและถามความสมัครใจ

เพื่อเชิญให้เข้าสู่การประชุมและพิจารณาถึงแนวโน้มของผลที่จะได้จากการประชุม ตลอดจนความปลอดภัยของผู้เสียหายในการที่จะต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดในการเข้าร่วมประชุม โดยทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถกำหนดบุคคลที่ตนประสงค์จะให้เข้าร่วมในการประชุมด้วยได้ ซึ่งก็ได้แก่ บุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง ครูบาอาจารย์ เพื่อน บุคคลที่ให้ความสนับสนุน เช่น นายจ้างหรือทนายความ เป็นต้น

กฎเกณฑ์พื้นฐานที่การดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวต้องการเน้นก็คือ การให้ความเคารพ การลดความขัดแย้ง และการปิดเป็นความลับ และผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมทุกคนจะมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการรับฟัง² ส่วนผู้ดำเนินการ หรือผู้ประสานงานมีบทบาทเพียงแค่การเตรียมข้อมูล การให้คำแนะนำในลักษณะของการช่วยเหลือและบริการและการเสนอทางเลือกเท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิที่จะออกความเห็นว่าจะควรจะต้องทำอะไร เพราะหน้าที่ดังกล่าวเป็นของครอบครัวและผู้เสียหายโดยตรง สำหรับกระบวนการในการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลักได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมาจากเหตุการณ์นั้น โดยทั้งผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทุกคนจะได้ร่วมกันอภิปราย (discuss) และพูดคุยกันถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดและผลกระทบที่ตนได้รับจากการกระทำความผิด โดยทั่วไปการประชุมจะเริ่มขึ้นด้วยการให้ผู้กระทำความผิดอธิบายถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคน โดยเฉพาะผู้เสียหาย จะได้อธิบายถึงความรู้สึกตลอดจนผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตนจากเหตุการณ์นั้น โดยวิธีการเล่าเรื่องเช่นนี้ ผู้กระทำความผิดจะได้รับรู้ถึงผลกระทบของผู้อื่นที่เกิดจากการกระทำของตน ส่วนผู้เสียหายก็มีโอกาสที่จะได้แสดงความรู้สึกและถามคำถามและได้รับการอธิบายจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการพิจารณาเพื่อให้ได้มาซึ่งทางออกและแผนแก้ไขฟื้นฟูที่จะใช้ในการแก้ปัญหา กล่าวคือ เมื่อผ่านขั้นตอนของการอภิปรายเกี่ยวกับผลกระทบของการกระทำความผิดแล้ว ครอบครัวและผู้สนับสนุนของทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำความผิดจะตัดสินใจเกี่ยวกับแผนแก้ไขฟื้นฟูที่จะกำหนดขึ้น โดยผู้เสียหายจะถูกถามให้ระบุถึงผลที่ตนต้องการได้จากการประชุมและให้ช่วยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้กระทำความผิด ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมทุกคนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าควรจำดำเนินการอย่างไรต่อผู้กระทำความผิด เป็นต้นว่าสมควรจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ จะสามารถเยียวยาความเสียหายหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือควรจะใช้มาตรการเช่นไรในการลงโทษหรือจัดการกับผู้กระทำความผิด

² Magaret Shaw and Frederick Jane, "Family Group Conferencing with children under twelve," a discussion paper prepared for the Department of Justice, June 1999.

ในขั้นตอนนี้ อาจเป็นการพูดคุยกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานหรือบุคคลผู้มีวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ที่อยู่ร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ ประเด็นหลักของการประชุมในขั้นตอนนี้คือการที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของทั้งฝ่ายผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย จะต้องร่วมกันหาทางบรรเทาผลร้ายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นและหาทางป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นอีกในอนาคต ตลอดจนร่วมกันหาทางช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดขึ้นด้วย

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นขั้นตอนของการร่างหรือกำหนดข้อตกลง (agreement) โดยผลที่ได้จากการประชุมในขั้นตอนที่ 2 จะถูกนำมากำหนดเป็นแผนแก้ไขฟื้นฟู (plan) ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นทางการจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการประชุมทั้งหมด การกำหนดข้อตกลงอาจเกิดจากการให้กลุ่มครอบครัวกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟูขึ้นเองแล้วเสนอต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้ความเห็นชอบหรือรับรองในแผนดังกล่าวอีกชั้นหนึ่งก็ได้ แผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมจะมีลักษณะเป็นโครงร่างคร่าวๆ ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำอย่างไร และใครจะเป็นผู้ควบคุมดูแลหรือช่วยเหลือให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูนั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าแผนการแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนดขึ้นนั้นจะได้รับการปฏิบัติตามอย่างแน่นอน โดยแผนแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ไม่ว่าจะด้วยการทำงานให้แก่ชุมชน หรือการชดเชยทางการเงิน หรือการส่งตัวเด็กที่กระทำความผิดเข้ารับการอบรมฟื้นฟูยังสถาบันที่เกี่ยวข้อง หรือจัดให้เด็กได้รับความช่วยเหลือจากโครงการหรือหน่วยงานที่ให้บริการที่อยู่ในชุมชนนั้น ตลอดจนความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐหรือความช่วยเหลือด้านอื่นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การประชุมจะเสร็จสิ้นลงเมื่อผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ลงลายมือชื่อในข้อตกลงที่ได้จากการประชุมนั้น

การประชุมกลุ่มครอบครัวส่วนใหญ่มักใช้เพื่อเลี่ยงการใช้กระบวนการพิจารณาในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม ก็สามารถที่จะนำมาใช้ได้ภายหลังการพิจารณาเสร็จสิ้น หรือเมื่อมีการพิพากษาคดีแล้ว ในประเทศออสเตรเลีย การประชุมกลุ่มครอบครัวจะใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ในขั้นตำรวจ สำหรับในประเทศนิวซีแลนด์การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณาไตร่ตรองเพื่อนำมาใช้กับคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ดังนั้น คดีที่เด็กกระทำความผิดทุกคดียกเว้นคดีฆาตกรรมและการทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตโดยไม่เจตนา สามารถถูกส่งเข้าสู่ระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา การประชุมกลุ่มครอบครัวในบางมลรัฐจะใช้ภายหลังการพิจารณาคดีในชั้นศาลหรือในชั้นราชทัณฑ์

3.2 มาตรการทางกฎหมาย ว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในต่างประเทศ

การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวทางการระงับข้อพิพาทในวัฒนธรรมของชาวเมารี และถูกนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย **Children , Young Persons and Their Families Act.** ในปี 1989 โดยมีเหตุผลทางปรัชญาที่สำคัญสี่ประการ คือ การเพิ่มบทบาทและความรับผิดชอบของครอบครัว, การส่งเสริมสิทธิของเด็ก, การตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมในประเทศนิวซีแลนด์ และการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และรัฐ³ รากฐานจากทางปฏิบัติในการให้อำนาจแก่ครอบครัวและความร่วมมือปรองดองของคนในท้องถิ่นเดียวกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในนิวซีแลนด์ของเผ่าเมารีที่มีมาช้านานถูกนำมาดัดแปลงให้เป็นบทบัญญัติทางกฎหมายและกลายมาเป็นระบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ให้สมาชิกในครอบครัว สมาชิกในชุมชน และบุคคลที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน (support person) ร่วมกันทำคำตัดสินเกี่ยวกับเด็กที่กระทำความผิด

การประชุมกลุ่มครอบครัวได้แพร่หลายไปสู่ประเทศต่างๆ อย่างรวดเร็ว เช่น ประเทศออสเตรเลีย อังกฤษและเวลส์ ประเทศอื่นๆ ในยุโรป อเมริกาเหนือ แอฟริกาใต้ และสิงคโปร์ ทั้งในบริบทของการอำนวยความสะดวกทางอาญาและการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยทางตอนใต้ของออสเตรเลีย ที่เมือง Wagga Wagga ได้นำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาประยุกต์ใช้ในชั้นของตำรวจเพื่อประโยชน์ในการเบี่ยงเบนคดีออกจากระบบงานยุติธรรม ในประเทศอังกฤษและเวลส์ การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้สำหรับคดีที่ผู้เยาว์เป็นผู้กระทำความผิดและในงานดูแลคุ้มครองเด็กโดยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งแม้จะมีได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวตามวิธีการของเมือง Wagga Wagga ในเมือง Hampshire, Kent, Cheshire และส่วนในของลอนดอน ได้นำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ งานคุมประพฤติ และงานสังคมสงเคราะห์ โดยส่วนใหญ่ใช้ผู้ดำเนินการของชุมชนซึ่งจะเชื่อมโยงกับระบบงานบริการไกล่เกลี่ย (mediation) ที่มีอยู่แล้ว⁴ ในประเทศแคนาดามีความสนใจที่จะนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ทั้งในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ตั้งแต่ ในช่วงปี ค.ศ. 1990s โครงการนำร่องซึ่งเริ่มต้นในปี 1993 ได้นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนชาวพื้นเมือง ต่อมาในปี 1995 จึงได้นำไปใช้ในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนทั้งหมดที่เมือง Sparwood BC ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ในโรงเรียน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและนักสังคมสงเคราะห์

³ Mark S. Umbreit, Robert B. Coate and Betty Vos, “Victim Impact of Restorative Justice Conferencing with Juvenile Offenders,” Draft prepared for Balanced and Restorative Justice Project, Community Justice Institute, Florida Atlantic University, November 28, 2000.

⁴ Marshall T.F. , Restorative Justice. An Overview (Great Missenden : Bucks ,1998)

ส่วนในประเทศสวีเดนและไอร์แลนด์ก็ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องของการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แล้วเช่นกัน

3.2.1 มาตรการทางกฎหมาย ว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์ถูกนำมาใช้ดำเนินการโดยกฎหมายที่ชื่อว่า Children , Young Persons and Their Families Act 1989. ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องของการดูแลเด็กและเยาวชนไว้เป็นสองส่วนคือ ในส่วนของการดูแลคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับในส่วนของงานยุติธรรมเยาวชน บทบัญญัติในส่วนของการดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้นอำนาจในการเข้าแทรกแซงของรัฐถูกจำกัดให้ใช้เฉพาะในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น ครอบครัวได้รับการส่งเสริมให้แก้ปัญหาของตนเอง บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเฉพาะการช่วยเหลือครอบครัวในการคุ้มครองดูแลบุตรหลานของตนเท่านั้น แต่ไม่มีอำนาจที่จะแทรกแซงหรือตัดสินใจแทนครอบครัว ส่วนบทบัญญัติในส่วนางงานยุติธรรมเยาวชนนั้นจะเน้นให้ผู้เยาว์ที่กระทำผิดได้รับพิชชอบในการกระทำของตนและให้ครอบครัวได้เข้ามาจัดการกับการกระทำผิดของบุตรหลานตน โดยครอบครัวควรจะประสานงานกับผู้เสียหาย ตำรวจ และกระบวนการยุติธรรมในการร่วมกันทำคำตัดสิน กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นที่บทบาทความคิดเห็นของครอบครัวในการรับพิชชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุตรหลานตน ไปพร้อมๆกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและผู้เสียหาย ความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชนในสัดส่วนที่เหมาะสม ตามกฎหมายฉบับนี้ การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถนำมาดำเนินการได้ทั้งในส่วนางงานดูแลและคุ้มครองเด็กและในส่วนของงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและคุ้มครองเด็กจะถูกดำเนินการโดยผู้ประสานงานการดูแลและคุ้มครอง (Care and Protection Co-ordinator) ตามที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 2 ของกฎหมายฉบับนี้ ขณะที่ในส่วนของงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและผู้เยาว์จะดำเนินการโดยผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (Youth Justice Co-ordinator) ตามที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้จึงตอบสนองทั้งในเรื่องของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและการส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กไปพร้อมๆกัน ดังนั้น นับตั้งแต่ปี 1989 คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งหมดที่เข้ามาสู่เจ้าหน้าที่ด้านงานสวัสดิการเด็กหรือเจ้าหน้าที่งานยุติธรรมเยาวชนในนิวซีแลนด์จึงอาจถูกส่งเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว โดยผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนหรือกรมสวัสดิการสังคม (the department of Social Welfare) แต่ในส่วนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวที่เกิดขึ้นในระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น

กฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989. นี้ กำหนดให้มีการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาเพื่อเบี่ยงเบนคดีของผู้เยาว์ออกจากระบบศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำมาตราการการว่ากล่าวตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการมาใช้กับ

การกระทำผิดเล็กๆ น้อยๆ ในกรณีที่เห็นว่าการตักเตือนไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ก็อาจส่งเด็กและเยาวชนนั้น ไปยังเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน (Youth Aid Officer) เพื่อดำเนินการโดยใช้ทางเลือกที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นต่อไป โดยทางเลือกดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชน (diversion) ส่วนการประชุมกลุ่มครอบครัวจะนำมาใช้กับความผิดที่มีความร้ายแรงมากกว่าและการกระทำผิดซ้ำๆ หากการประชุมล้มเหลวก็อาจมีการจัดประชุมใหม่ได้อีกตลอดระยะเวลาที่คดียังไม่ขึ้นสู่ศาล อย่างไรก็ตามภายใต้กฎหมายฉบับนี้การประชุมกลุ่มครอบครัวมิใช่จะดำเนินการได้แต่เฉพาะในชั้นตำรวจเท่านั้น ในกรณีที่คดีถูกส่งมายังศาลแล้วก็สามารถที่จะจัดให้มีการประชุมในชั้นของการพิจารณาพิพากษาคดีได้ด้วย ทำให้ในปัจจุบันการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์ได้กลายเป็นมาตรการสำคัญที่ใช้ในการดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน⁵ ด้วยการใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวนี้ ศูนย์กลางความสำคัญอยู่ที่บทบาทของครอบครัวในการตัดสินใจเกี่ยวกับบุตรหลานของตนมากกว่าบทบาทของบุคคลในวิชาชีพกฎหมายหรือนักสังคมสงเคราะห์ ผลของการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ ปัจจุบันร้อยละเก้าสิบของผู้กระทำผิดที่เป็นผู้เยาว์จึงถูกดำเนินการ โดยระบบยุติข้อพิพาทนอกศาล

หลักทั่วไปของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมสำหรับผู้เยาว์ในประเทศนิวซีแลนด์ตามกฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989 คือ เด็กหรือเยาวชนไม่ควรถูกดำเนินคดีอาญา หากยังมีมาตรการทางเลือกอื่นที่จะนำมาใช้แก้คดี เว้นแต่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นประการอื่น ดังนั้น เด็กหรือผู้เยาว์ที่กระทำความผิดกฎหมายจะได้รับการปฏิบัติตามแนวทางต่อไปนี้

- (1) กรณีความผิดเล็กน้อย จะใช้วิธีการตักเตือน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- (2) กรณีความผิดที่รุนแรงขึ้น แต่การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งตัวเด็กหรือผู้เยาว์ไปยังเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน (Youth Aid Officer) เพื่อพิจารณามาตรการที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นต่อไป
- (3) กรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง ภายหลังจากที่ได้มีการปรึกษากับผู้ช่วยเหลือเยาวชนและผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนแล้วว่าการดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เด็กหรือเยาวชนจะถูกใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว

⁵Morris A., Maxwell G. and Robertson J, "Giving victims a voice: a New Zealand Experiment," *The Howard Journal of Criminal Justice* (1993), 32(4) 304-321.

⁶Hassall I, "Origin and development of family group conferences." In *Family Group Conferences. Perspectives on Policy & Practice*, Hudson J., Morris A., Maxwell G. and Galaway B. ,Eds.(Monsey NY: Criminal Justice Press,1996)

(4) หากการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ข้อเสนอแนะว่าการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เด็กและเยาวชนจะถูกดำเนินการโดยศาลเยาวชนโดยใช้วิธีการที่เป็นการดูแลและให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนเป็นหลัก

ในประเทศนิวซีแลนด์ ความรับผิดชอบทางอาญาจะเริ่มที่บุคคลอายุ 10 ปี เด็กที่มีอายุ 10 ถึง 13 ปีสามารถถูกดำเนินคดีได้เฉพาะในข้อหาฆาตกรรมและข้อหาฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาเท่านั้น ส่วนผู้เยาว์ที่อายุ 14 ถึง 16 ปี จะสามารถถูกตั้งข้อหาได้กว้างกว่า และโดยทั่วไปจะอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนภายใต้กฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989 อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ จะไม่ใช่บังคับแก่บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปี ขึ้นไป ซึ่งจะต้องถูกดำเนินคดีในศาลอาญา โดยใช้กฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับผู้ใหญ่และถูกลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด (แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ความเป็นผู้เยาว์จะถูกนำมาพิจารณาในการกำหนดคำพิพากษา หรือในการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมของโทษจำคุกก็ตาม)

“เด็ก” ตามความหมายของกฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989 หมายถึง เด็กชายหรือเด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ส่วน “ผู้เยาว์” นั้นได้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคลที่ได้สมรสแล้ว⁷ สำหรับบุคคลที่ได้กระทำความผิดในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์แต่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยหรือถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดเมื่อมีอายุเกิน 17 ปีแล้ว ก็ถือว่ายังอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลเยาวชนอยู่และอาจมีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ได้ ส่วนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปี จะไม่ถือว่ามีความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับความผิดที่ได้กระทำความผิด⁸ นอกจากนี้เด็กที่อายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปไม่อาจถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้ เว้นแต่ศาลจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่กระทำความผิดเด็กนั้นทราบว่าการกระทำหรือควั่นกระทำการของตนนั้นเป็นสิ่งผิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย⁹

3.2.1.1 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้

ก. การดำเนินการในชั้นก่อนฟ้องคดี

ในประเทศนิวซีแลนด์ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะเริ่มขึ้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดถูกนำตัวมาสู่เจ้าหน้าที่ตำรวจ กระบวนการแรกที่จะเริ่มขึ้นก็คือ การว่ากล่าวตักเตือน (อย่างไม่เป็นทางการ) และการตักเตือนอย่างเป็นทางการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นมาตรการทางเลือกแทนการดำเนินคดีในลำดับแรก เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับตามกฎหมายได้พิจารณาว่าสมควรจะมีการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชนในความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือยอมรับแล้วว่าได้กระทำ

⁷Section 2

⁸Crimes Act 1961, Section 21 (1)

⁹Crimes Act 1961, Section 22 (1)

ลงโดยเด็กและเยาวชนหรือไม่ โดยเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะนำมาตรการการกักตัวเด็กเดือนอย่างไม่เป็นทางการมาใช้แก่เด็กหรือเยาวชนหรือไม่ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิด สภาพของความผิดและจำนวนการกระทำความผิดครั้งก่อนๆ ที่ได้กระทำลงโดยเด็กหรือเยาวชน¹⁰ ส่วนการกักเดือนที่เป็นทางการของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเกิดขึ้นเมื่อมีการยอมรับความผิดหรือเมื่อความผิดได้รับการพิสูจน์แล้วว่ากระทำลงโดยเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการกักเดือนแล้วก็จะต้องจัดทำหนังสือเดือนเป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุถึงการกระทำผิดและข้อเท็จจริงที่ทำให้ต้องมีการกักเดือน เพื่อมอบให้แก่เด็กหรือเยาวชนและแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ดูแลเด็กหรือผู้เยาว์¹¹ ในทางปฏิบัติ การกักเดือนอย่างเป็นทางการจะกระทำที่สถานีตำรวจและจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มียศตั้งแต่สิบเอกขึ้นไป โดยการกักเดือนจะกระทำต่อหน้าบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชน หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือผู้เยาว์เสนอ¹² ซึ่งในขั้นนี้อาจมีการแนะนำให้นำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในระบบของการกักเดือนอย่างเป็นทางการได้ เรียกว่าเป็นกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ(informal) โดยจะเริ่มนำมาใช้เมื่อมีการส่งตัวเด็กที่กระทำความผิดไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าควรที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด เนื่องจากความผิดที่ได้กระทำมีความหนักหน่วง หรือคือร้ายเกินไปกว่าที่จะใช้มาตรการกักเดือนและการลงโทษอย่างไม่เป็นทางการของตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถทำการตั้งข้อหาและปรึกษากับผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (Youth Justice Coordinator) โดยตรง เพื่อให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล หากการประชุมกลุ่มครอบครัวได้มาซึ่งข้อตกลง ข้อแนะนำ หรือแผนแก้ไขฟื้นฟู ที่จะดำเนินการอย่างไรกับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิด และเมื่อเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวได้ปฏิบัติตามข้อตกลง ข้อแนะนำ หรือแผนการนั้นโดยสมบูรณ์แล้ว คดีก็จะยุติลงโดยไม่ต้องไปสู่ศาลคดีเด็กและเยาวชน แต่หากในระหว่างการประชุมเด็กหรือเยาวชนปฏิเสธความผิด หรือการประชุมไม่ได้ข้อตกลง หรือสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมเห็นว่าเด็กควรจะถูกดำเนินการทางศาล คดีก็จะเข้าสู่กระบวนการทางศาลต่อไป

ข. การดำเนินการภายหลังจากที่มีการฟ้องคดี

ในส่วนของการฟ้องคดีต่อเด็กหรือผู้เยาว์ที่กระทำความผิดนั้น กฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989. วางหลักไว้ว่า การดำเนินคดีต่อผู้เยาว์ไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่จะได้มีการปรึกษากับผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนและได้มีการจัดประชุม

¹⁰Section 209

¹¹Section 212

¹²Section 211

กลุ่มครอบครัวแล้ว หรือในกรณี que เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อผู้เยาว์ถูกจับกุมและได้นำตัวผู้เยาว์นั้นมายังศาล¹³

กระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เยาว์ถูกจับกุมในข้อหาว่าได้กระทำความผิด (ยกเว้นความผิดฐานฆาตกรรม ทำให้คนตายโดยไม่เจตนา หรือความผิดเกี่ยวกับการจลาจลในกรณีที่ไม่มีโทษจำคุก¹⁴) และถูกนำตัวมาสู่ศาลเยาวชนเพื่อตอบข้อกล่าวหา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ความผิดที่ร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระบวนการที่จะถูกนำมาใช้ได้แก่¹⁵

(1) ภายหลังจากที่มีการปรึกษากับทนายความ อัยการ ตัวแทนของผู้เยาว์ หรือผู้สนับสนุนเยาวชน¹⁶ (Youth Advocate) แล้ว หากผู้เยาว์ปฏิเสธข้อหา คดีก็จะดำเนินไปตามบทบัญญัติในมาตรา 273 ถึง 276 ของกฎหมายฉบับนี้

(2) ในกรณีอื่นๆ (กรณี que ผู้เยาว์ไม่ได้ปฏิเสธข้อหา) ศาลจะไม่ถามคำให้การเกี่ยวกับข้อกล่าวหาแต่ศาลจะติดต่อไปยังผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนเพื่อจัดประชุมกลุ่มครอบครัวเกี่ยวกับคดีนั้น และเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปจนกว่าจะได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวเสร็จสิ้นแล้ว

ดังนั้น ในกรณีที่มีการจับกุมและตั้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิด และผู้กระทำความผิดถูกนำตัวขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชน โดยผู้พิพากษาของศาลคดีเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้สั่งให้ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนจัดประชุมกลุ่มครอบครัว แต่ทั้งนี้ จะต้องไม่มีการปฏิเสธข้อหา เพราะหากมีการปฏิเสธข้อหา คดีก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลคดีเด็กและเยาวชนตามปกติทันที อย่างไรก็ตาม แม้คดีจะได้รับการพิจารณาจากศาลคดีเด็กและเยาวชนไปบ้างแล้ว การประชุมกลุ่มครอบครัวก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ เมื่อมีการพิสูจน์ข้อหาแล้วว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริง ศาลจะต้องสั่งให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและจะต้องนำผลที่ได้จากการประชุมมาพิจารณาก่อนที่จะมีการพิพากษา กำหนดโทษหรือออกคำสั่งใดๆ แก่เด็กที่กระทำความผิด (มาตรา 279 ของ Children , Young Persons and Their Families Act 1989) การจัดประชุมกลุ่มครอบครัวที่เกิดจากคำสั่งศาลนี้ถือเป็นการประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบที่เป็นทางการ (formal) ข้อตกลง ข้อเสนอแนะ และแผนการที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวโดยคำสั่งศาลนี้จะถูกส่งไปให้ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนอนุมัติก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ แต่หากที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการกับเด็กที่กระทำความผิดโดยกระบวนการยุติธรรมตามปกติ หรือไม่มีข้อตกลงใดๆ จากการประชุม ศาลคดีเด็กและเยาวชนก็จะทำการพิพากษาตัดสินคดีนั้นต่อไป

¹³ Section 245 and 246

¹⁴ หากผู้เยาว์ถูกตั้งข้อหาว่าทำการฆาตกรรม หรือฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ก็จะต้องผ่านกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary Hearing) ก่อนที่คดีจะมาสู่ศาลเยาวชน ส่วนความผิดเกี่ยวกับการจลาจลที่ไม่มีโทษจำคุกนั้นจะได้รับการพิจารณาในศาลแขวง (District Court)

¹⁵ Section 246

¹⁶ ได้แก่ทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายฉบับนี้ให้ทำการแทนเด็กหรือผู้เยาว์

3.2.1.2 ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้

ในกฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989 นั้น ความผิดเล็กน้อยจะถูกจัดการโดยระบบการว่ากล่าวตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนความผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือน ก็จะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน (Youth Aid Officer) เพื่อพิจารณาใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา อย่างอื่นที่เหมาะสมต่อไป ส่วนการประชุมกลุ่มครอบครัวจะนำมาใช้กับกรณีความผิดที่มีความร้ายแรงทุกประเภท ยกเว้นความผิดฐานฆ่าคนตาย ฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่เจตนา และความผิดเกี่ยวกับการจราจรที่ไม่มีโทษจำคุก (ความผิดฐานฆ่าคนตายและฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่เจตนาจะต้องถูกดำเนินคดีในศาลเยาวชนเท่านั้น ส่วนความผิดเกี่ยวกับการจราจรที่ไม่มีโทษจำคุกจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลแขวง) และคดีที่เด็กกระทำความผิดซ้ำ ศาลเยาวชนเป็นเพียงทางเลือกสุดท้ายที่จะใช้เมื่อการประชุมกลุ่มครอบครัวล้มเหลวที่จะได้มาซึ่งข้อตกลง หรือเมื่อที่ประชุมมีมติ หรือข้อเสนอให้นำนักคดีมาสู่ศาลเท่านั้น

3.2.1.3 บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว

ผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย Children , Young Persons and Their Families Act 1989. ได้แก่

- (1) เด็กหรือผู้เยาว์
- (2) บุคคลทุกคนที่เป็น
 - บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เป็นผู้ดูแลเด็กหรือผู้เยาว์
 - สมาชิกของกลุ่มครอบครัวครอบครัว¹⁷
- (3) ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน
- (4) ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหา (อาจเป็นเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายหรือบุคคลธรรมดาก็ได้) หรือตัวแทน
- (5) ผู้เสียหายหรือตัวแทน
- (6) บุคคลผู้สนับสนุนของผู้เสียหาย โดยจะเป็นสมาชิกในกลุ่มครอบครัวของผู้เสียหายหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลธรรมดา

¹⁷ กลุ่มครอบครัวจะรวมถึงครอบครัวชาย (1) ที่อย่างน้อยจะต้องมีผู้ใหญ่ 1 คน ที่มีความสัมพันธ์กับเด็กหรือผู้เยาว์ทางชีวภาพหรือทางกฎหมาย หรือที่เด็กหรือผู้เยาว์มีความผูกพันทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ หรือ (2) ที่เป็น สมาชิกของครอบครัวชาย (whanau) หรือกลุ่มครอบครัวที่ยอมรับกันทางวัฒนธรรมของเด็กหรือผู้เยาว์

(7) นักกฎหมายหรือทนายความ หรือผู้สนับสนุนเยาวชนซึ่งเป็นผู้กระทำการแทนเด็กหรือเยาวชน

(8) นักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่เกิดหรือผู้เยาว์อยู่ภายใต้การปกครองหรือการดูแลของอธิบดีกรมสวัสดิการสังคม

(9) ผู้แทนหรือผู้กำกับของหน่วยงานบริการทางสังคม ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความดูแลของหน่วยงานดังกล่าว

(10) เจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติ, ผู้แทนของหน่วยงานที่ผู้เยาว์นั้นถูกส่งไปทำงานบริการสังคม, บุคคลหรือผู้แทนของหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้เยาว์ตามคำสั่งศาล ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกศาลพิพากษาให้ใช้มาตรการที่มีชุมชนเป็นพื้นฐาน

(11) บุคคลกลุ่มครอบครัวของเด็กหรือผู้เยาว์ต้องการให้เข้าร่วมในการประชุม บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมเหล่านี้สามารถมีส่วนช่วยเหลือในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู สามารถเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อแนะนำใดๆ ของกลุ่มครอบครัว และหากบุคคลเหล่านี้ไม่เห็นด้วย คดีก็จะถูกส่งไปยังศาลเยาวชน หากการประชุมได้ให้ความเห็นชอบกับแผนการบางส่วนมิใช่ทั้งหมด ศาลอาจถือว่าการได้ข้อตกลงบางส่วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมได้ สำหรับกรณีของผู้เสียหายนั้น มีสิทธิตามกฎหมายที่จะอยู่ร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวตามมาตรา 251(๕) และสามารถที่จะไม่เห็นด้วย หรือคัดค้านแผนแก้ไขฟื้นฟูใดๆ ที่ถูกเสนอขึ้นมาในที่ประชุม ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญมาก เนื่องจากสมาชิกของการประชุมกลุ่มครอบครัวทั้งหมดจะต้องเห็นด้วยกับแผนแก้ไขฟื้นฟูที่จะเสนอต่อศาล หรือผู้มีอำนาจดำเนินคดี¹⁸ อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์นั้น ความยินยอมของผู้เสียหายที่จะเข้าร่วมในกระบวนการนั้นมีใช้ปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์นั้นถือเป็นมาตรการที่ใช้ในการดูแลคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การประชุมกลุ่มครอบครัวจึงสามารถดำเนินการได้แม้ว่าผู้เสียหายจะไม่ยินยอมเข้าร่วมในกระบวนการก็ตาม

การประชุมกลุ่มครอบครัวจะอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจและดำเนินการโดยผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมสวัสดิการสังคม ในทางปฏิบัติผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำแก่ครอบครัวเกี่ยวกับกระบวนการที่จะเกิดขึ้น โดยจะเป็นผู้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมและสิทธิต่างๆ ให้ทราบอธิบายถึงกระบวนการในการประชุมและเชิญผู้กรณีคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักสังคมสงเคราะห์ ครู อาจารย์ และผู้ฝึกซ้อมกีฬา (coach) ให้เข้าร่วมในการประชุมด้วย

¹⁸ Section 264

ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมในการพิจารณาของศาลเยาวชน โดยศาลอาจเรียกมาเพื่อให้อธิบายเกี่ยวกับคำตัดสิน ข้อแนะนำ หรือแผน ที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวก็ได้

3.2.1.4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว

โดยทั่วไปแล้วการประชุมกลุ่มครอบครัวจะมีรูปแบบและขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้¹⁹

- การแนะนำตัวและการกล่าวนำ
 - การอธิบายกระบวนการ โดยผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน
 - การเล่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดโดยย่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 - การเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความคิดเห็นถึงความถูกต้องแน่นอนตามข้อกล่าวหาของตำรวจ
 - การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย (หรือตัวแทน) ได้แสดงความคิดเห็นของตน หากผู้กระทำผิดยอมรับผิด
 - การอภิปรายใหญ่จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการประชุมทุกคนถึงผลลัพธ์ที่เป็นไปได้
 - การปรึกษาหารือของสมาชิกในครอบครัวของผู้กระทำผิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา
 - การกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟู ความรับผิดชอบ หรือผลลัพธ์โดยครอบครัวของผู้กระทำผิด
 - การประชุมใหญ่ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดอีกครั้งเพื่อถามความเห็นชอบกับผลลัพธ์ที่ได้
 - การให้ความเห็นชอบหรือความตกลงจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ (ตำรวจ) และผู้เสียหาย
 - การประชุมยุติลงโดยการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้รับความเห็นชอบแล้วเป็นลายลักษณ์อักษร
- ในระหว่างการประชุมกลุ่มครอบครัว เมื่อใดก็ตามที่เด็กหรือผู้เยาว์ปฏิเสธข้อกล่าวหาที่ดีก็จะถูกส่งไปสู่การพิจารณาของศาลทันที ตลอดการประชุม หากกลุ่มครอบครัวต้องการที่จะ

¹⁹ Maxwell G. and Morris A., "Family, Victim and Culture: Youth Justice in New Zealand,"

ทำการอภิปรายกันเป็นการส่วนตัวก็สามารถทำได้ โดยสมาชิกที่เข้าร่วมในการประชุมคนอื่นๆ อาจถูกเชิญให้เข้าชี้แจงหรือให้คำแนะนำในการอภิปรายดังกล่าวได้

การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถที่จะทำคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ หรือแผนแก้ไขฟื้นฟูได้ตามที่ต้องการ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักการของกฎหมายฉบับนี้ ในกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์ไม่ยอมรับว่าได้กระทำความผิด หรือหากการประชุมไม่ได้มาซึ่งคำตัดสิน ข้อเสนอแนะหรือแผนแก้ไขฟื้นฟู คดีก็จะถูกส่งไปยังศาลเยาวชนเพื่อให้มีการพิจารณาพิพากษาความผิดต่อไป

สำหรับภารกิจของการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และยังไม่ได้มีการเริ่มต้นดำเนินคดี การประชุมจะมีขึ้นเพื่อพิจารณาว่าผู้เยาว์ควรจะถูกดำเนินคดีหรือไม่ หรือควรดำเนินการอย่างอื่น แล้วเสนอแนะผลที่ได้จากการประชุมดังกล่าวให้แก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

(2) ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดและได้มีการเริ่มต้นดำเนินคดีแล้ว การประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องพิจารณาว่าผู้เยาว์ควรจะถูกดำเนินการทางศาลหรือไม่ หรือควรดำเนินการอย่างอื่น แล้วเสนอแนะแนวทางดังกล่าวต่อศาล

(3) ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกควบคุมตัวตามข้อหา ภารกิจของการประชุมกลุ่มครอบครัวคือ เพื่อทำข้อเสนอแนะต่อศาลเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้เยาว์ หรือการให้ประกันตัวไปในระหว่างการดำเนินคดี

(4) ในกรณีที่ผู้เยาว์ยอมรับผิดหรือขอกกล่าวหาได้รับการพิสูจน์แล้วว่าผู้เยาว์เป็นผู้กระทำความผิด การประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องเป็นไป เพื่อพิจารณาว่าควรดำเนินการกับผู้เยาว์ที่กระทำความผิดนั้นอย่างไรแล้วเสนอแนะศาลเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ยกเว้นในกรณีที่ผู้เยาว์ปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือขอกกล่าวหาดังกล่าวได้ถูกพิสูจน์ในศาลเยาวชน การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กหรือผู้เยาว์ยอมรับผิดแล้ว

หากสมาชิกในที่ประชุมไม่สามารถที่จะให้ความเห็นชอบกับคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ หรือแผนแก้ไขฟื้นฟูใดๆ หรือผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนไม่สามารถที่จะสนองต่อผลประโยชน์ของคู่กรณีทุกฝ่ายได้ ผู้ประสานงานจะต้องรายงานไปยังหน่วยงานตำรวจ หรือศาลที่เป็นผู้ส่งคดีมา สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับรายงานดังกล่าวสามารถที่จะดำเนินการอย่างไรก็ได้ กฎหมายฉบับนี้ตามที่ได้พิจารณาเห็นว่าเหมาะสม

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้แจ้งให้ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนจัดการประชุมกลุ่มครอบครัวขึ้นภายหลังจากที่มีการปรึกษากับผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนแล้วหรือในกรณีที่ศาลสั่งให้จัดประชุม ศาลจะต้องพิจารณาคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้จากการประชุมก่อนที่จะมีการฟังข้อเท็จจริง เกี่ยวกับคดีนั้น

กระบวนการในการประชุมกลุ่มครอบครัวถือเป็นความลับ ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานที่เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ (โดยทั่วไปได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ) หรือศาลล้วนไม่อาจนำข้อมูลจากการประชุมไปใช้ได้ เว้นแต่ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงจากการประชุมและมีการดำเนินคดีต่อไปทางศาล

3.2.1.5 มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลง ข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้จากการประชุม

- แผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวจะประกอบด้วย
- โทษ หรือมาตรการที่จะใช้แก่เด็กหรือเยาวชน
- กรอบเวลาในการปฏิบัติให้สมบูรณ์ตามแผนแก้ไขฟื้นฟู (โดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน)
- มาตรฐานของการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู
- การควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู
- รายชื่อของผู้ที่จะเป็นผู้ควบคุมดูแลและข้อตกลงในการรับเป็นผู้ดูแล
- จำนวนค่าเสียหาย กำหนดเวลาการจ่าย และบุคคลที่จะได้รับค่าเสียหาย
- การกำหนดตัวบุคคลที่จะรายงานไปยังผู้เสียหายและคู่กรณีที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ เมื่อได้มีการดำเนินมาตรการบังคับครบถ้วนแล้ว
- ข้อความที่ระบุว่าจะมีการดำเนินคดีหากไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการบังคับได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

หน้าที่ในการดูแลให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขฟื้นฟูอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน

ในประเทศนิวซีแลนด์ การจัดการกับอาชญากรรมโดยวิธีการของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ โดยกฎหมายที่ชื่อ **the Sentencing Act 2002** โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ยอมรับถึงความต้องการของผู้เสียหายโดยการใช้คุณค่าและการปฏิบัติในเชิงสมานฉันท์แก่คดี และมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้พิพากษาพิจารณาถึงกระบวนการและผลที่ได้จากการใช้กระบวนการในเชิงสมานฉันท์เมื่อจะทำการพิพากษาผู้กระทำความผิดด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการพิพากษาคดี ใน (i) บัญญัติว่า “ ศาลควรพิจารณาถึงผลใดๆที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือกระบวนการอันเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้แก่คดีนั้นๆด้วย”

บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้ศาลนำสิ่งต่อไปนี้มาพิจารณาเพื่อเป็นเหตุบรรเทาโทษเมื่อจะมีการกำหนดคำพิพากษาคดี อันได้แก่ การแสดงความสำนึกผิด การเสนอชดเชยค่าเสียหาย การขอโทษ หรือการเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของผู้กระทำ

ความผิด นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจที่จะเลื่อนการกำหนดกระบวนการพิจารณาออกไปเพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดให้ครบถ้วนสมบูรณ์เสียก่อนก็ได้

ดังนั้น เมื่อคดีได้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวขึ้น ผลการประชุมที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว จะมีอิทธิพลต่อศาลในการพิจารณาคดี แต่ทั้งนี้ก็มีได้เป็นการบังคับศาล กล่าวคือ ศาลไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องเดินตามหรือยืนยันผลการประชุมดังกล่าว ในกฎหมาย the Sentencing Act 2002 กำหนดให้ผู้พิพากษาที่ทำการพิพากษาคดีจะต้องพิจารณาถึงกระบวนการทางด้าน Restorative Justice เมื่อจะทำการพิพากษาคดี²⁰ อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ก็มีได้กำหนดให้

ผู้พิพากษาที่ทำคำพิพากษาจะต้องพิจารณาถึงผลที่ได้จากกระบวนการของ Restorative Justice ก่อนเป็นลำดับแรกเหนือปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับการพิพากษาคดี (เช่น บรรทัดฐานคำพิพากษา รายงานก่อนพิพากษา และคำให้การใดๆ ของผู้เสียหาย) หรือจะต้องยอมรับหรือยืนยันตามผลที่ได้ในทุกคดีที่มีการนำกระบวนการที่เป็น Restorative Justice มาใช้ อย่างไรก็ตาม เมื่อจะมีการพิพากษาผู้กระทำผิด รายงานที่ได้จากกระบวนการที่เป็น Restorative Justice นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากศาลด้วย ดังนั้น ในประเทศนิวซีแลนด์ ทางออกหรือผลที่ได้จากการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวอาจจะมีหรือไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาคดีก็ได้

ในกรณีที่เป็นการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นก่อนมีคำพิพากษา ส่วนใหญ่ศาลอาจจะทำการยืนยันผลที่ได้จากการประชุมด้วย

เมื่อได้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้ว ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนจะต้องจัดเตรียมรายงานเพื่อเสนอเป็นข้อมูลต่อศาล เกี่ยวกับกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการจัดประชุมและข้อตกลงต่างๆ ที่ได้จากการประชุม รายงานนี้จะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินคดีของศาลว่าควรจะจัดการกับการกระทำความผิดนั้นอย่างไร

ความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นขึ้นอยู่กับ การติดตามผลที่ได้จากการดำเนินการ ผลที่ไม่สมบูรณ์ทำให้ความน่าเชื่อถือของการแสดงความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดต่อการกระทำของคนลดลงและอาจส่งผลให้เกิดการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมซ้ำ (revictimisation) อีกได้²¹ เพื่อให้แผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมสามารถปฏิบัติได้จึงต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการติดตามผล (ได้แก่การระบุบุคคลผู้รับผิดชอบในการทำให้แน่ใจว่าแต่ละส่วนของแผนแก้ไขฟื้นฟูได้รับการปฏิบัติอย่างสมบูรณ์แล้วเมื่อใด) และต้องมีการลงชื่อผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด ผู้ดำเนินการประชุม และบุคคลที่รับผิดชอบในการติดตามผล โดยผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการติดตามผลได้

²⁰ Section 8 and 10

²¹ Ministry of Justice of New Zealand, "Restorative Justice Discussion Paper," Publications

หากแผนแก้ไขฟื้นฟูที่เสนอต่อศาลไม่ได้กำหนดหรือระบุเรื่องความรับผิดชอบในการติดตามผลไว้ ศาลอาจขอให้มีการสอบหาตัวบุคคลผู้ที่จะรับผิดชอบในการติดตามผลก่อนที่จะมีการตัดสินใจว่าจะจัดการกับคดีนั้นอย่างไร

ผลที่ได้จากการประชุมที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา เช่น การให้ทำงานบริการสาธารณะหรือการให้อยู่ในความสอดส่องดูแล ในเบื้องต้นจะได้รับการติดตามผลและบังคับการให้เป็นไปตามนั้น โดยกรมราชทัณฑ์ เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามผลที่ได้รับความเห็นชอบจากการประชุมแล้วว่าให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหาย ค่าเสียหายนั้นจะถูกจ่ายผ่านหน่วยเรียกเก็บของกรมศาลยุติธรรม (the Department of Courts' Collection Unit) และทางกรมจะรับผิดชอบในการบังคับใช้มาตรการหากไม่มีการจ่ายค่าเสียหายนั้น

สำหรับการพิจารณาว่ามีการให้ความร่วมมือตามแผนแก้ไขฟื้นฟูนั้นหรือไม่จะขึ้นอยู่กับว่าคดีมีความก้าวหน้าทางศาลอย่างไรบ้าง เช่น ถ้าที่ประชุมมีมติกำหนดให้ต้องมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูให้เสร็จสิ้นก่อนที่ศาลจะกำหนดคำพิพากษา การไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูหรือข้อตกลงดังกล่าวก็จะถูกรายงานต่อศาลเมื่อคดีกลับมาสู่ศาล หากคดีถูกเลื่อนออกไปหรือถูกงดการพิจารณาไว้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามแผนให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ศาลอาจขอให้บุคคลที่รับผิดชอบในการติดตามแผนแก้ไขฟื้นฟูรายงานถึงความร่วมมือของผู้กระทำผิดเมื่อคดีถูกส่งกลับมาสู่ศาล ถ้าข้อตกลงที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมกลายเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษาก็จะมีการนำกระบวนการพิจารณาสำหรับกรณีละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษามาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย the Sentencing Act 2002 มาใช้ ในบางคดีศาลอาจสั่งให้ผู้กระทำผิดกลับมาฟังการพิพากษาหากศาลเรียกให้มา²² ผู้กระทำผิดอาจถูกนำตัวมาส่งศาลในภายหลังหากไม่มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู²³ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ อัยการสูงสุด หรือบุคคลใดๆ ที่ได้รับแต่งตั้งจากกรมศาลยุติธรรมหรือกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องขอให้นำตัวผู้กระทำความผิดกลับมาสู่ศาลได้ ในกรณีเหล่านี้ศาลควรจะต้องทำให้แน่ใจว่าแผนแก้ไขฟื้นฟูได้กำหนดตัวผู้รับผิดชอบในการติดตามให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูไว้แล้ว ซึ่งบุคคลเหล่านั้นสามารถที่จะดำเนินการใดๆ เพื่อให้มีการนำคดีนั้นกลับมาสู่ศาลถ้าผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตามแผน เช่น โดยการติดต่อเจ้าหน้าที่ของศาลและร้องขอให้จัดการนำตัวผู้กระทำความผิดกลับมาส่งศาล เพื่อให้มีการพิพากษาคดีโดยวิธีออกหมายเรียกตัว ตามมาตรา 113 (a) ของ the Sentencing Act 2002 ส่วนกรณีข้อตกลงหรือแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้รับความเห็นชอบจากการประชุมกลุ่มครอบครัวมิได้เป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษานั้น ยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนที่จะนำมาใช้บังคับในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงหรือแผนดังกล่าวได้

²² Section 110

²³ Section 111

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมกลุ่มครอบครัว จะมีการติดตามผลโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลของกระบวนการ และเพื่อให้ทราบว่าแผนที่ได้จากการประชุมได้รับการปฏิบัติตามหรือไม่ เพื่อที่จะได้แจ้งให้ผู้เสียหายและศาลทราบต่อไป การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูและความก้าวหน้าของคดีให้แก่ผู้เสียหายทราบนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 12 ของ the Victims' Right Act 2002 และยังเป็นการทำให้กระบวนการของการอำนวยความสะดวกเชิงธรรมชาตินั้นมีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายบางคนอาจถูกกำหนดให้มารับการแนะนำและได้รับความช่วยเหลือหลังการประชุมต่อไปในอนาคตด้วย ในบางกรณีจะมีการระบุหรือกำหนดในที่ประชุมถึงการกระทำที่การกระทำที่เกี่ยวข้องและความรับผิดชอบรวมอยู่ในแผนแก้ไขฟื้นฟูด้วย ในกรณีอื่นความต้องการอาจไม่ปรากฏอยู่จนกระทั่งหลังจากการประชุมเสร็จสิ้นลง

3.2.1.6 ตัวอย่างกรณีศึกษาการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์

ในมาตรา 262 ของ Children , Young Persons and Their Families Act 1989 ได้กำหนดให้ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนต้องทำการบันทึกคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ และแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ได้ดำเนินการภายใต้กฎหมายฉบับนี้ด้วย โดยในบันทึกดังกล่าวจะมีข้อความว่าผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมทุกคนได้ให้ความเห็นชอบกับแผนแก้ไขฟื้นฟูที่กำหนดขึ้น และมีการลงลายมือชื่อรับรองของผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนว่าบันทึกที่ได้ทำขึ้นนี้เป็นไปโดยถูกต้องตรงกับคำตัดสิน ข้อเสนอแนะและแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัว และต่อไปนี้เป็นตัวอย่างกรณีศึกษาที่ได้มีการบันทึกไว้²⁴

คดีที่ 1 : เยาวชนชื่อ Bradley Barnden อายุ 17 ปี ถูกตั้งข้อหาว่ากระทำความผิดฐานลักทรัพย์ 13 กระทั่ง คดีถูกส่งมาสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวโดยคำสั่งศาล ตามมาตรา 247 (d)

การประชุมกลุ่มครอบครัวจัดขึ้นในวันที่ 13 กรกฎาคม 2000 ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวครั้งนี้ ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ่อแม่ ลุง ป้า ลูกพี่ลูกน้อง ปู่ และทนายความของผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย 4 ราย และมีหุ้นส่วนของผู้เสียหายรายหนึ่งเข้าร่วมในการประชุมด้วย ส่วนเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของสำนวน และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสงเคราะห์เยาวชน (Police Youth Aid)

ที่ประชุมกลุ่มครอบครัวได้ทำคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ และแผนแก้ไขฟื้นฟูดังต่อไปนี้

²⁴ ที่มา : เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน: เทคนิคและแนวการปฏิบัติ , วันที่ 25-26 ตุลาคม 2544 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

(1) การขอโทษ

Bradley กล่าวขอโทษอย่างจริงใจต่อผู้เสียหายที่อยู่ร่วมในการประชุม และ Bradley จะเขียนจดหมายขอโทษไปยังผู้เสียหายที่ไม่สามารถเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย ซึ่งจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนวันที่ศาลจะกำหนดเดือนคดีครั้งต่อไป

(2) การชดใช้ความเสียหาย

Bradley จะรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,500 ดอลลาร์ Bradley สามารถจ่ายค่าเสียหายไม่น้อยกว่า 60 ดอลลาร์ ต่อสัปดาห์ โดยเริ่มต้น สัปดาห์แรกในวันที่ 17 กรกฎาคม 2000 Bradley จะทำงานพิเศษในวันพุธเมื่อไม่มีเรียน และจะได้รับ การอนุญาตให้ทำงานได้ในขณะเป็นนักเรียน หาก Bradley ได้รับการจ้างให้ทำงานเต็มเวลา ซึ่งการ ชดใช้ค่าเสียหายก็จะสามารถจ่ายได้ครบภายในเวลาที่เร็วขึ้น โดย Bradley จะจ่ายค่าเสียหายผ่านทาง บัญชีเงินฝากธนาคารความของตน

พ่อแม่ของ Bradley ยินยอมที่จะรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายครั้งนี้ด้วย ดังนั้น หาก Bradley ไม่สามารถจ่ายค่าเสียหายได้ พ่อแม่ของ Bradley ก็จะจ่ายค่าเสียหายให้แทน Bradley ต่อไป โดยพ่อแม่ของ Bradley ตั้งใจที่จะจ่ายค่าเสียหายทั้งหมดให้ครบในคราวเดียวกัน แต่ไม่ อยู่ในฐานะที่จะทำเช่นนั้นได้ พวกเขาจึงแถลงว่า หาก Bradley ทำงานหนักและไม่ฝ่าฝืนต่อข้อตกลงนี้ พวกเขาจะพิจารณาถึงการชำระหนี้ค่าเสียหายเป็นเงินก้อนใหญ่ในปลายปีนี้

พ่อของ Bradley จะจ่ายค่าซ่อมหน้าต่างรถยนต์ให้แก่ นาย Taite (ผู้เสียหาย) เพื่อให้ นาย Taite สามารถใช้รถยนต์ของตนได้ต่อไป โดย นาย Taite จะส่งใบแจ้งราคาให้แก่ นายตำรวจ Ruby (เจ้าของสำนวน) เพื่อส่งให้แก่พ่อของ Bradley ต่อไป ซึ่งจะมีการจ่ายเงินดังกล่าวภายใน สัปดาห์ ถัดไปนับจากวันประชุม

(3) การคืนทรัพย์สิน

Bradley จะจัดการนำทรัพย์สินบางอย่างที่ขโมยไปจากรถยนต์ของ นาย Taite มาคืน โดย Bradley จะติดต่อ นายตำรวจ Ruby หากมีข้อขัดข้องในการดำเนินการดังกล่าว หาก Bradley ไม่สามารถนำทรัพย์สินดังกล่าวมาคืนได้ ก็จะต้องเป็นหนี้ค่าเสียหายต่อ นาย Taite เพิ่มขึ้นอีก

Bradley จะทำเครื่องขยายเสียงใหม่ให้ นาย Taite ด้วย ซึ่งจะเสร็จใน 6 สัปดาห์ และ Bradley จะแจ้งให้ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนทราบเมื่อดำเนินการดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว

(4) การทำงานให้แก่ผู้เสียหาย

Bradley จะทำโต๊ะปิกนิกให้กับ นาง Gerrell และนาง McMillan (ผู้เสียหาย) เป็นของขวัญ โดย Bradley จะทำให้เสร็จสมบูรณ์ภายใน 6 สัปดาห์และจะนำไปมอบให้ถึงบ้าน แม่ของ Bradley จะถ่ายภาพโต๊ะดังกล่าวไว้เพื่อนำมาให้ศาลดูในนัดพิจารณาหน้าด้วย

Bradley จะทาสีหลังคาให้กับนาง Gerrell และนาง McMillan โดยเขาจะได้รับเงินตอบแทน 150 ดอลลาร์หากทำงานนี้สำเร็จ และเงินส่วนนี้จะถูกนำไปจ่ายให้แก่ นาย Taite โดยตรงเพื่อเป็นการชดเชยค่าเสียหาย นาง Gerrell จะติดต่อไปยังผู้ประสานงานยูนิธรรมเยาวชน เมื่อได้มีการทำงานนี้และมีการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แล้ว

(5) การทำงานบริการสาธารณะ

Bradley จะทำงานบริการสาธารณะ 80 ชั่วโมง โดยจะช่วยทาสีหลังคาเป็นเวลา 20 ชั่วโมง และอีก 60 ชั่วโมงจะทำงานให้กับกองทุน Petone Bradley และครอบครัวจะติดต่อไปยังนาย Roy Cox และจะเริ่มต้นทำงานในวันเสาร์ที่ 22 กรกฎาคม 2000 Bradley จะทำงานให้ได้อย่างน้อย 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่สามารถที่จะทำงานให้ได้มากกว่าและเสร็จเร็วกว่าที่กำหนดไว้ก็ได้

(6) การประเมินการติตสารเสพติดและแอลกอฮอล์

Bradley ยินยอมที่จะเข้ารับการประเมินการติตยาเสพติดและแอลกอฮอล์ ผู้ประสานงานยูนิธรรมเยาวชนได้แจ้งชื่อผู้ที่ จะทำการประเมินแก่ Bradley แล้ว ซึ่ง Bradley จะเข้ารับการประเมินภายใน 6 สัปดาห์

(7) เงื่อนไขในการประกันตัว

ที่ประชุมตกลงกันให้แกเงื่อนไขในการประกันตัว ดังนี้

การกักบริเวณ ตั้งแต่เวลา 21 นาฬิกา ถึง 7 นาฬิกา เว้นแต่ Bradley จะทำงานอยู่ที่ทำงาน Bradley ร้องขอให้ยกเว้นการกักบริเวณเพื่อให้เขาได้เข้าร่วมในการแข่งขันฟุตบอลของโรงเรียนในวันเสาร์ที่ 12 สิงหาคม 2000 ซึ่งการกักบริเวณจะได้รับการพิจารณาอีกครั้งในวันที่มีการพิจารณาติของศาลครั้งต่อไป

การห้ามคบหาสมาคม Bradley ถูกห้ามไม่ให้คบหาสมาคมกับผู้ร่วมกระทำ ความผิดด้วยกัน

(8) การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม

หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่ อีก เจ้าหน้าที่ตำรวจจะขอให้ศาลเป็นผู้ออกคำสั่งแก่คดีนี้

(9) ระยะเวลา

จะมีการเริ่มติดตามสอดส่องดูแลเป็นเวลา 6 สัปดาห์ จนถึงวันที่ 25 สิงหาคม เพื่อให้ Bradley ทำสิ่งเหล่านี้ให้ครบถ้วน

- จดหมายขอโทษ
- โຕะปิคนิก
- การซ่อมหน้าต่างรถยนต์ของนาย Taite (พ่อของ Bradley เป็นคนจ่ายเงิน)
- การชดเชยค่าเสียหายเป็นเวลา 6 สัปดาห์

- การประเมินการติดยาเสพติดและแอลกอฮอล์
- เครื่องขยายเสียงให้นาย Taite
- ทำงานบริการสาธารณะประมาณ 35 ชั่วโมง

(10) การตั้งข้อหา

ที่ประชุมเห็นชอบที่จะไม่ตั้งข้อหาแก่ Bradley ตามมาตรา 282 (1) หาก Bradley สามารถปฏิบัติตามแผนดังกล่าวได้สำเร็จครบถ้วน

คดีที่ 2 : Jeremy Culmore อายุ 16 ปี ถูกตั้งข้อหาว่าขับขี้นยานพาหนะจนน่าจะเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น และขับขี้นยานพาหนะในขณะที่มีแอลกอฮอล์อยู่ในลมหายใจเกินกว่าที่กำหนด การประชุมจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายน 2000 โดยเป็นการประชุมในขณะที่คดีอยู่ในการพิจารณาของชั้นตำรวจ ภายหลังจากที่ได้มีการตั้งข้อหาแล้ว ตามมาตรา 247(b) ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมประกอบด้วยเยาวชนที่กระทำผิด พ่อแม่ของเยาวชนที่กระทำผิด พยานผู้เห็นเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสังเคราะห์เยาวชน และผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน

ที่ประชุมกลุ่มครอบครัวได้ทำคำตัดสิน ข้อเสนอแนะ และแผนแก้ไขฟื้นฟูดังต่อไปนี้ และจะไม่มีคำวินิจฉัยทางศาล

(1) การขอโทษ

Jeremy จะเขียนจดหมายขอโทษไปยังผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านถนน Colson และจะนำจดหมายมาที่สถานีตำรวจ NaeNae ในวันที่ 19 เมษายน 2000 เพื่อให้นายตำรวจ Lepoamo (ผู้รับผิดชอบคดีนี้) ตรวจอ่าน เมื่อมีการทำสำเนาจดหมายแล้ว Jeremy จะไปกับนายตำรวจ Lepoamo หรือนายตำรวจ Tweedale เพื่อนำจดหมายไปส่งในตู้รับจดหมายของผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านที่ได้รับผลกระทบ

(2) การยินยอมให้ตัดสิทธิ

Jeremy ยินยอมให้มีการตัดสิทธิในการขับขี้นจนถึงวันเกิดครบรอบ 17 ปี ในวันที่ 18 กันยายน 2000 เป็นระยะเวลาประมาณ 5 เดือน Jeremy เข้าใจดีว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใส่ข้อมูลเรื่องนี้ไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ของตำรวจแล้วเพื่อการติดตามผล การตัดสิทธินี้จะเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ทำการประชุมนี้

หากมีการฝ่าฝืน ตำรวจจะดำเนินคดีทางศาลกับ Jeremy และจะแนะนำต่อศาลให้มีคำสั่งตัดสิทธิเช่นนี้อีก

(3) การบริจาคเงินให้แก่การกุศล

Jeremy จะบริจาคเงินจำนวน 10 ดอลลาร์ ให้แก่องค์กรการกุศล Blue Light โดยจะบริจาคสัปดาห์ละ 10 ดอลลาร์ โดยจะเริ่มจ่ายครั้งแรกในวันอังคารที่ 20 เมษายน 2000 และจะ

จ่ายเงินบริจาคครั้งต่อไปทุกๆ วันอังคาร จนถึงวันที่ 16 มิถุนายน 2000 ที่เงินทั้งหมดจะถูกจ่ายจนครบ โดยจะต้องนำเงินดังกล่าวไปจ่ายที่สถานีตำรวจ NaeNae ทุกวันอังคารในเวลาราชการ

(4) การทำงานบริการสาธารณะ

Jeremy จะต้องทำงานบริการสาธารณะให้ครบ 40 ชั่วโมง กับองค์การศาสนาคริสต์ระหว่างประเทศ (Salvation Army) ในเมือง NaeNae ผู้ประสานงานยูติธรรมเยาวชนและ Jeremy ได้พบกับ Dave Christofferson จากองค์การศาสนาคริสต์ระหว่างประเทศแล้ว และจะเริ่มทำงานในเวลา 9.30 นาฬิกา ในวันพุธที่ 26 เมษายน 2000 และจะมีการรายงานต่อ Dave โดยตรงว่า Jeremy มาทำงานเมื่อใดและอยู่ที่ไหน Jeremy จะได้พูดคุยกับ Dave เกี่ยวกับเรื่องการดื่มแอลกอฮอล์ และในเรื่องการศึกษาด้วย

Jeremy จะทำงานให้ได้น้อย 10 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์ ซึ่งจะครบจำนวน ชั่วโมงทำงานทั้งหมดในวันที่ 19 พฤษภาคม 2000 หาก Jeremy ทำงานครบถ้วนแล้ว ผู้ประสานงานยูติธรรมเยาวชนจะเขียนรายงาน ไปยังศาลแขวงและขอให้ศาลยกเลิกค่าปรับที่กำหนดไว้แก่ Jeremy

(5) การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผน

หากมีการไม่จ่ายเงินให้แก่องค์กรการกุศลหรือไม่ไปทำงานบริการสาธารณะ ตำรวจจะดำเนินคดีนี้ทางศาลต่อไป

คดีที่ 3 : เยาวชนชื่อ Tukino Michael Hakopa อายุ 14 ปี ถูกตั้งข้อหาดังต่อไปนี้

- นำยานพาหนะของผู้อื่นไปใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย 6 กระทง
- ขับขี่ยานพาหนะรบกวนผู้อื่น โดยผิดกฎหมาย
- ครอบครองเครื่องมือไว้เพื่อทำการตัดแปลงยานพาหนะ
- ขับขี่ยานพาหนะในประการที่น่าจะเกิดอันตราย
- ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่ยังไม่ได้รับใบอนุญาต
- ขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจเกินกำหนด
- กระทำโจรกรรมทรัพย์สิน
- ขโมยย่องเบา
- ปิดล้อมบริเวณโดยผิดกฎหมาย 2 กระทง

การประชุมในคดีนี้เกิดจากคำสั่งศาล ตามมาตรา 247 (d) โดยจัดขึ้นในวันที่ 21 มิถุนายน 2000 ผู้ที่เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้กระทำความผิด แม่ ป้า และสมาชิกของครอบครัวขยาย (whanau) ของผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและสมาชิกของครอบครัวขยาย (whanau) ของผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ด้านเยาวชน ทนายความของเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสงเคราะห์เยาวชนและผู้ประสานงานยูติธรรมเยาวชน

ที่ประชุมกลุ่มครอบครัวได้ทำข้อเสนอ คำตัดสิน และแผนแก้ไขฟื้นฟู
ดังต่อไปนี้

(1) การขอโทษ

Tukino จะเขียนจดหมายขอโทษผู้เสียหายทุกคนและจะนำจดหมายเหล่านี้มา
ให้ศาลดูในวันศุกร์ที่ 7 กรกฎาคม 2000

(2) คำสั่งสอดส่องดูแล

ที่ประชุมให้ความเห็นชอบกับการให้ Tukino อยู่ภายใต้คำสั่งให้มีการสอดส่อง
ตามมาตรา 283 (k) เป็นเวลา 6 เดือน และถือว่าสิ่งต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนด้วย

การกำหนดที่อยู่ ทางเลือกลำดับแรกคือ ให้ Tukino ย้ายไปอยู่ที่ Turangi กับ
ยายและลุงของเขา ซึ่งจะต้องให้แม่ของ Tukino ยืนยันในศาลอีกครั้ง ในวันที่ 23 มิถุนายน Tukino เคย
อาศัยอยู่ที่นั่นมาก่อนและมีสมาชิกของครอบครัวชายจำนวนมากที่จะช่วยดูแลในขณะที่เขาอยู่ที่นั่น
ในระหว่างการพิจารณาคดีนี้ หากมีการฝ่าฝืนข้อตกลงหรือกระทำความผิดครั้งใหม่อีก เขาจะถูกส่งตัว
กลับมายัง Wainuiomata อีก

การศึกษา ขณะที่อยู่ใน Turangi , Tukino จะเข้าเรียนที่ Tongariro Collage และ
เป็นที่คาดได้ว่าเขาจะเริ่มต้นเรียนในภาคเรียนที่สาม สมาชิกของครอบครัวชายของเขาจะพาเขาไปเข้า
โปรแกรมที่มีอยู่ใน Turangi ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเดียวกับโปรแกรม J-Team ใน Wainuiomata

นายตำรวจ Clearwater ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบคดีนี้จะติดต่อกับตำรวจที่ Turangi
และจะรับข้อมูลและรายละเอียดเพื่อส่งให้นักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการต่อไป ค่าใช้จ่ายสำหรับ
โปรแกรมนี้จะต้องมีการเจรจากับเยาวชนและครอบครัวต่อไป

การกักบริเวณ Tukino จะถูกจำกัดบริเวณในช่วงเวลาตั้งแต่ 19.00 นาฬิกา ถึง
7.00 นาฬิกา ในเดือนแรก จากนั้นจะมีการพิจารณาความเหมาะสมโดยนักสังคมสงเคราะห์ โดยทำการ
ปรึกษาหารือกับสมาชิกของครอบครัวชาย และพิจารณาจากความก้าวหน้าของ Tukino

การห้ามคบหาสมาคม Tukino ถูกห้ามไม่ให้คบกับ Stevie Ray Awatere,
Patrick Wright, Andre Lamber และ Tipene TeWhaiti

ที่อยู่หรือสถานศึกษาสำรอง หาก Tukino ไม่สามารถอาศัยอยู่กับยายได้ เขาจะ
ถูกส่งกลับมาเพื่อให้ไปอยู่กับป้า เป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ และจะกลับไปอยู่กับแม่ที่ Orewa Grove
และไปเรียนที่ Wainuiomata Collage

ในระหว่างที่ Tukino กลับมาอยู่ใน Wainuiomata สมาชิกของครอบครัวชาย
ของเขาจะพาเขาไปเข้าร่วมในโปรแกรม J-Team (หรือโปรแกรมที่ให้คำแนะนำปรึกษาอื่นๆ)
ที่อยู่ในชุมชน ค่าใช้จ่ายในการนี้จะต้องมีการเจรจากับเยาวชนและครอบครัวอีกครั้ง

การให้คำปรึกษาด้านยาเสพติดและแอลกอฮอล์ Tukino ได้เข้าร่วมในการให้คำปรึกษาเรื่องยาเสพติดและแอลกอฮอล์แล้ว และมีกำหนดให้ไปพบอีกเป็นครั้งที่ 4 เพื่อทำการประเมินผล ซึ่งจะมีการดำเนินการในระหว่างที่ Tukino กำลังรอการพิพากษาคดี

การตรวจจิต การตรวจและประเมินด้านจิตใจ กำลังอยู่ในระหว่างการเตรียมการ แต่มีเหตุขัดข้องบางประการทำให้ไม่สามารถดำเนินการในขณะประชุมได้ ที่ประชุมจึงเห็นควรให้นักสังคมสงเคราะห์อธิบายและให้ข้อเสนอแนะร่วมกับสมาชิกของครอบครัวขยายและอธิบายถึงสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อไป

(3) การทำงานบริการสาธารณะ

Tukino ได้ทำงานบริการสาธารณะครบจำนวนชั่วโมงที่ Te Rongopai แล้ว และจะทำงานที่นั่นให้ครบถ้วนอีก 100 ชั่วโมง ในระหว่างที่กำลังรอคำพิพากษาของศาล งานนี้จะเสร็จสมบูรณ์ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2000

(4) การทำรายงานการชดใช้ค่าเสียหาย

รายละเอียดเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายถูกนำเสนอต่อที่ประชุมให้ Tukino ชดใช้ค่าเสียหายแก่ร้าน R. Quaipe (ผู้เสียหายซื้อหาโจรกรรม) เป็นจำนวน 500 ดอลลาร์ , ชดใช้ค่าเสียหายจำนวน 155.80 ดอลลาร์ ให้แก่นาย Kendall (ผู้เสียหายคดีย่องเบา) , 29.80 ดอลลาร์ ให้แก่นาง Duess และ 30 ดอลลาร์ให้แก่ Plimmerton Pony Club ของนาย Tuiti โทษฐานที่เอาทรัพย์สินของเขามาใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมเป็นเงินค่าเสียหายทั้งสิ้น 715.60 ดอลลาร์

ที่ประชุมจะเตรียมจัดทำรายงานเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหาย เพื่อให้แน่ใจว่ามีหนี้ค่าเสียหายอย่างอื่นอีกหรือไม่ และเพื่อทำการประเมินว่า แม่ของ Tukino สามารถที่จะจ่ายเงินดังกล่าวได้หรือไม่ เป็นที่คาดหมายได้ว่าศาลจะมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายตามมาอย่างแน่นอน

(5) การตัดสิทธิ

Tukino จะถูกศาลสั่งตัดสิทธิในการขับขียานพาหนะตามมาตรา 283 (1) เป็นเวลา 6 เดือน

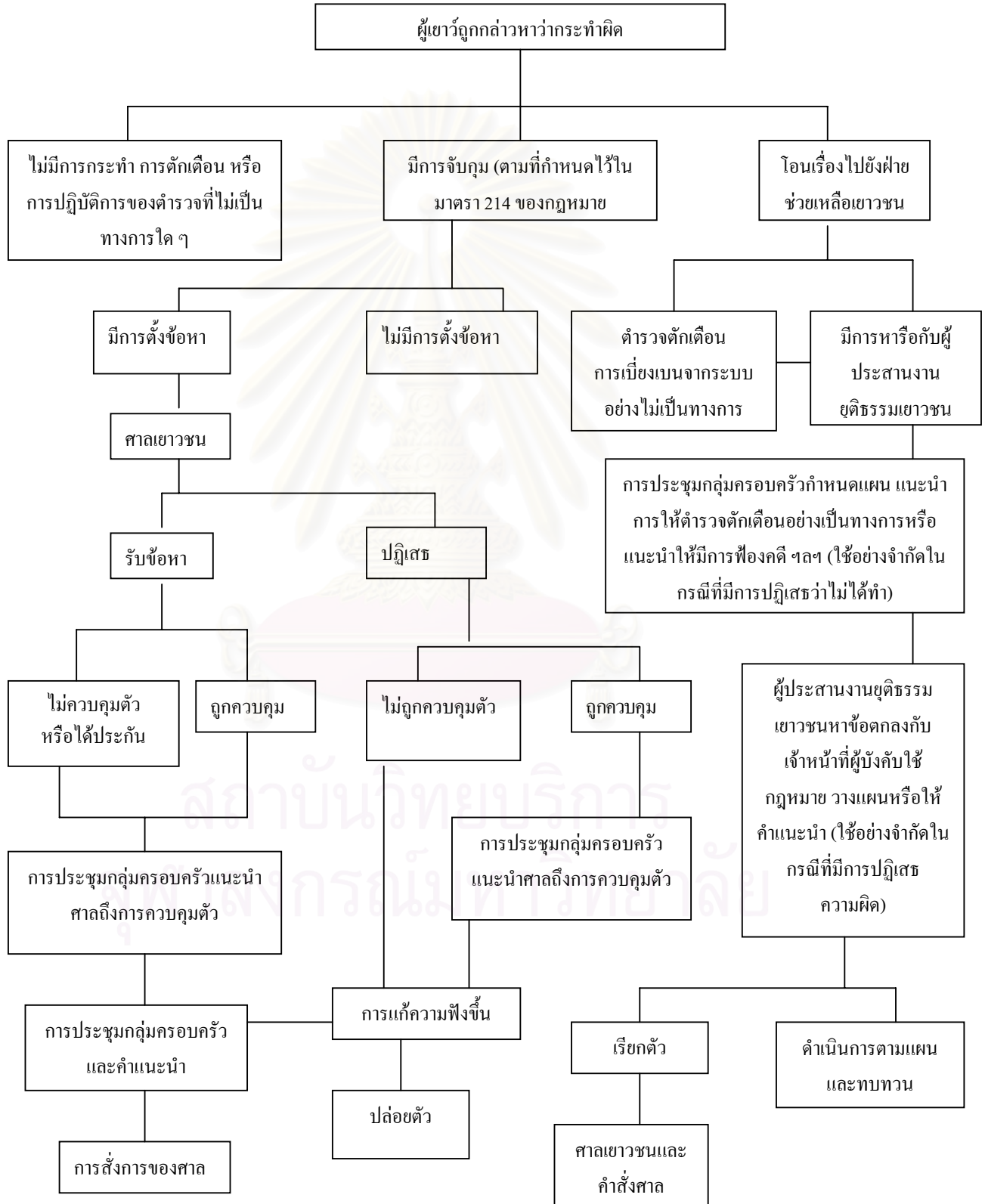
(6) ระยะเวลา

ระยะเวลา 2 สัปดาห์ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้นักสังคมสงเคราะห์ทำรายงานและเพื่อให้มีการส่งแผนไปยังศาล

(7) การควบคุมตัว

ที่ประชุมขอให้ Tukino ยังคงอยู่ในความดูแลของหัวหน้างานบังคับคดีตลอดช่วงเวลานี้ และยังคงให้ Tukino อาศัยอยู่ที่ Te Rongopai เพื่อทำงานบริการสาธารณะให้เสร็จสิ้น

โครงสร้างระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวของประเทศนิวซีแลนด์ภายใต้กฎหมาย Children , Young
Persons and Their Families Act 1989

3.2.2 กฎหมายว่าด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลีย

แนวความคิดเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์ โดยในระยะแรกได้นำมาใช้โดยชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ระบบการตัดสินของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อมาจึงได้ขยายแนวความคิดในการนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและการสร้างความรับผิดชอบให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากในระบบของประเทศออสเตรเลีย คดีความผิดเล็กๆน้อยๆทั้งหมดจะถูกจัดการในชั้นต้นโดยระบบการตัดสินของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Police Cautioning) ส่วนการประชุมครอบครัวจะถูกใช้เฉพาะในคดีที่มีความรุนแรงมากกว่า แต่จะแตกต่างกับในประเทศนิวซีแลนด์ ตรงที่ในประเทศออสเตรเลียจะไม่ใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวกับคดีที่เป็นความผิดร้ายแรง หรือกับผู้กระทำความผิดซ้ำ หรือเป็นผู้กระทำความผิดคดีนิสัย ซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องส่งไปยังศาลเยาวชน โดยข้ามระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวไปโดยสิ้นเชิง

โครงการแรกที่นำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับการอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและเยาวชนคือที่เมือง Wagga Wagga ในมลรัฐ New South Wales ในปี 1991 โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบของ Wagga Wagga นั้น มิได้เกิดจากพื้นฐานแนวความคิดของ Restorative Justice โดยตรงเหมือนเช่นรูปแบบของนิวซีแลนด์ หากแต่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎี Reintegrative Shaming ของนักอาชญาวิทยาชื่อ John Braithwaite (1989) ด้วย ทฤษฎี Reintegrative Shaming นี้ให้ความสำคัญกับการควบคุมสังคมโดยครอบครัวและชุมชนโดยมุ่งเน้นความสนใจไปยังบทบาทของความน่าอับอายในทางบวก (positive shaming) และความน่าอับอายนี้จะทำให้อาชญากรรมลดลง เนื่องจากแนวความคิดของทฤษฎีนี้มองว่าเมื่อบุคคลใดกระทำความผิดก็เกิดความรู้สึกอับอายและรู้สึกที่ตนเองกลายเป็นแกะดำของชุมชน เว้นแต่จะได้รับการยอมรับกลับเข้าสู่ชุมชนเหมือนเดิม การนำทฤษฎี Reintegrative Shaming ไปสู่การปฏิบัติจึงต้องมีเวทีที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกอับอาย โดยการได้เห็นถึงความไม่พอใจของผู้เสียหาย สมาชิกในชุมชน และบุคคลในครอบครัวของผู้กระทำความผิดเอง และให้ผู้กระทำความผิดได้รู้ถึงสิ่งเลวร้ายที่ได้กระทำและเข้าใจในความรู้สึกของผู้เสียหาย ขณะเดียวกัน ผู้กระทำความผิดอาจมีโอกาสเยียวยาให้กับผู้เสียหาย ซึ่ง John Braithwaite เจ้าของทฤษฎี เห็นว่ากระบวนการทางศาลที่มุ่งจับจ้องที่ความผิด การประณามและการลงโทษเป็นพิธีการที่สร้างตราบปซึ่งก่อให้เกิดความอับอายในเชิงลบ โดยไม่สนใจที่จะบูรณาการผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน John Braithwaite เชื่อว่าวิธีการของ Restorative Justice ได้แก่ การไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย (Victim- Offender Mediation) และการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถเป็นเวทีสำหรับดำเนินการตามทฤษฎี Reintegrative Shaming และเป็นการสมานฉันท์ความสัมพันธ์ที่แตกร้าวระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและสมาชิกในชุมชนได้

หลังจากมีการสร้างรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวใน Wagga Wagga แล้ว มลรัฐอื่นๆ ก็ได้นำเอารูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ ทั้งในด้านของการดูแลคุ้มครองเด็กและในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในบางมลรัฐมีการออกกฎหมายเพื่อปฏิรูประบบการอำนวยความสะดวกของเด็กรวมทั้งเด็กและเยาวชนขึ้นมาใหม่ ใน Western Australia , South Australia และวิกตอเรีย ล้วนแต่ได้พัฒนารูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวของตนเองขึ้นมาซึ่งมีความใกล้เคียงกับรูปแบบของประเทศนิวซีแลนด์มากกว่า และมีได้นำมาใช้ในชั้นของตำรวจเท่านั้น การประชุมกลุ่มครอบครัวได้แพร่หลายไปในประเทศออสเตรเลียอย่างรวดเร็ว ใน South Australia มีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชนภายในช่วงปี 1995-1996 ถึง 1,587 คดี²⁵

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ใน ACT เรียกว่า Diversionary Conferences ใน South Australia เรียกว่า Family Conferencing ส่วนทาง Western Australia เรียกว่า Family Meeting และ Juvenile Justice Teams และที่ควีนสแลนด์ เรียกว่า Community accountability Conferences อย่างไรก็ตาม แม้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป แต่ลักษณะโดยทั่วไปของการประชุมกลุ่มครอบครัวในออสเตรเลีย จะประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ถูกเชิญจากผู้จัดการประชุมให้มาอภิปรายเกี่ยวกับการกระทำผิด ผู้กระทำความผิดที่ได้ยอมรับผิดขอต่อการกระทำผิดแล้วจะถูกเชิญให้มาประชุมพร้อมกับบิดาและมารดา และผู้สนับสนุนอื่นๆ (ครอบครัวและเพื่อน) ผู้เสียหายรวมทั้งผู้สนับสนุนของตนก็จะเข้าร่วมในการประชุมด้วย โดยในการประชุมจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าร่วมด้วยอย่างน้อย 1 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับเขตอำนาจความรับผิดชอบของแต่ละคดี เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีบทบาทในการประชุมที่แตกต่างกันออกไป ใน ACT ตำรวจเป็นผู้จัดให้มีการประชุมโดยจะเป็นทั้งผู้จัดประชุมและผู้ดำเนินการประชุม ส่วนใน South Australia ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ) จะเป็นผู้จัดและดำเนินการประชุม แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้าร่วมในการประชุมด้วย ในฐานะตัวแทนของชุมชนและจะมีบทบาทในการตัดสินใจหรือกำหนดผลการประชุมด้วย

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียมีการดำเนินการทั้งในระบบที่เป็นนโยบายท้องถิ่น (local policy) และระบบที่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับ ในปี ค.ศ. 1993 South Australia ได้ออกกฎหมาย the Young Offenders Act 1993 เพื่อจัดโครงสร้างของระบบกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนขึ้นมาใหม่ ซึ่งได้มีการรวมเอาแนวความคิดของการประชุมกลุ่มครอบครัวไว้ในกฎหมายฉบับนี้ด้วยในฐานะที่เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในระบบการกักขังคดีสามชั้น ได้แก่ การตักเตือน การประชุมกลุ่มครอบครัว และการดำเนินคดีทางศาล²⁶ ภายหลังจากมีการบังคับใช้

²⁵ Sherman L. and Strang H, "The Right Kind of Shame for Crime Prevention," RISE Working Papers: Paper No. 1. Canberra, Australia, 1997.

²⁶ Kathleen Daly. *Diversionary Conferences in Australia: A Reply to the optimists and*

กฎหมายฉบับนี้ในระยะเวลา 3 ปี ปรากฏว่าคดีที่เด็กและเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดส่วนมากถูกดำเนินการและยุติลงในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการใช้มาตรการตักเตือนและการประชุมกลุ่มครอบครัว คดีที่ขึ้นไปสู่การพิจารณาคดีของศาลมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น²⁷ ส่วนใน New South Wales การดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวถูกรองรับโดยกฎหมาย Young Offenders Act 1977 ซึ่งมีผลใช้บังคับในปี 1998 กฎหมายฉบับนี้ได้สร้างระบบที่เป็นกระบวนการทางเลือกแทนการดำเนินคดีในศาลสำหรับเด็กที่กระทำความผิดโดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว การตักเตือนอย่างเป็นทางการ(caution) และการตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการด้วยวาจา (warning) แทนการใช้กระบวนการทางศาล

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว คือ the Young Offenders Act 1993 ของ South Australia และ the Young Offenders Act 1977 ของ New South Wales ซึ่งจะได้ทำการแยกศึกษาในรายละเอียด ดังนี้

3.2.2.1 การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย the Young Offenders Act 1993 ใน South Australia

The Young Offenders Act 1993 มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างหลักประกันให้กับเยาวชนที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา ให้ได้รับการดูแล การแก้ไข และการแนะแนวทางที่จำเป็นในการพัฒนาเยาวชนเหล่านั้นให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน²⁸ เมื่อเยาวชนยอมรับว่าได้กระทำความผิด และความผิดนั้นเป็นความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจัดการกับคดีนั้น ดังต่อไปนี้²⁹

- (1) ใช้วิธีการตักเตือนและกำหนดมาตรการให้เยาวชนปฏิบัติตาม โดยมาตรการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจะกำหนดแก่ผู้เยาว์ได้ ได้แก่ การให้เด็กขอโทษผู้เสียหาย จ่ายค่าสินไหมทดแทน และ ทำงานบริการชุมชนเป็นเวลาไม่เกิน 75 ชั่วโมง
- (2) แจ้งไปยังผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนเพื่อใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว
- (3) ดำเนินคดีทางศาล

skeptics[Online]. School of Criminology and Criminal Justice, Griffith University (n.d.). Available from : [www.gu.edu/school/ccj/kdaly_docs/kdpaper4.pdf.1996\[2003, August 18\].](http://www.gu.edu/school/ccj/kdaly_docs/kdpaper4.pdf.1996[2003, August 18].)

²⁷Joy Wundersitz, “The South Australia Juvenile Justice System : A Review of its Operation,” Office of Crime Statistics, Attorney General’s Department, Adelaide, South Australia ,1996.

²⁸ section 3 (1)

²⁹ section 7 (1)

การตั้งข้อหาแก่เยาวชนจะกระทำได้อต่อเมื่อเยาวชนนั้นขอให้ดำเนินการกับคดีของตนโดยศาล หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเห็นว่าการใช้วิธีการของตำรวจหรือวิธีประมุขกลุ่มครอบครัวนั้นไม่เหมาะสมแก่คดี เนื่องจากเยาวชนนั้นได้กระทำความผิดซ้ำหรือมีพฤติกรรมที่แสดงความดีร้นก้าวร้าวเกินกว่าที่จะใช้มาตรการเหล่านั้นได้³⁰

ก. ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประมุขกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้

การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย Young Offenders Act 1993 ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ในลำดับที่สอง ก่อนที่คดีจะเข้าสู่ศาล เนื่องจาก กฎหมายฉบับนี้ได้สร้างระบบการตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Police Cautioning) ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไว้เป็นกระบวนการขั้นแรกของการเบี่ยงเบนคดีออกจากศาลเยาวชน เมื่อตำรวจพบเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีที่ไม่รุนแรง ตำรวจมีทางเลือกที่หลากหลายที่จะนำมาใช้กับเด็กที่กระทำความผิด เช่น ตักเตือนด้วยวาจาต่อหน้าผู้ปกครอง ให้ผู้กระทำความผิดขอโทษผู้เสียหาย หรือกำหนดภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติ เช่น ให้ทำงานบริการสังคม หรือกระทำการอย่างอื่นที่เห็นว่าสมควร

การนำคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้เมื่อเด็กที่กระทำความผิดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำหนดให้ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่สามารถจัดการได้ด้วยระบบการตักเตือน อำนาจในการตัดสินใจจึงอยู่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจะส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว หรือจะส่งไปยังศาลเยาวชนโดยตรง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับ ฐานความผิด หรือความร้ายแรงของความผิด และประวัติการกระทำผิดก่อนหน้านี้ของเด็ก หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเลือกที่จะส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวก็ไม่อาจที่จะคัดค้าน หรือยกเลิกคำสั่งนั้นได้ แม้จะพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวก็ตาม ซึ่งในจุดนี้จะแตกต่างกับรูปแบบของประเทศนิวซีแลนด์ที่การคัดเลือกคดีและการประสานงานจะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (Youth Justice Coordinator) ส่วนในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจส่งคดีไปยังศาลเยาวชนโดยตรง ศาลก็มีสิทธิที่จะตรวจสอบ หรือพิจารณาความเหมาะสม โดยอาจส่งเรื่องกลับไปยังระบบการตักเตือนที่เป็นทางการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือส่งไปยังระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ก่อนที่จะมีการประชุม ผู้เยาว์ที่กระทำความผิดจะต้องยอมรับข้อกล่าวหา มิฉะนั้นคดีจะถูกส่งไปยังศาลเยาวชนโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเลือกใช้วิธีดำเนินคดีในศาลเยาวชนกับผู้เยาว์เนื่องจากการปฏิเสธข้อกล่าวหา เมื่อคดีจะถูกส่งไปยังศาลเยาวชน

³⁰ section 7 (4)

ภายหลังจากที่ปรากฏว่าเยาวชนได้กระทำความผิดจริง ไม่ว่าจะโดยการรับสารภาพของเยาวชนนั่นเอง หรือโดยการฟังพยานหลักฐานของศาลก็ตาม ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ดำเนินการกับคดีนั้นโดยวิธีการในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือโดยการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้ที่ประชุมกำหนดมาตรการลงโทษที่เหมาะสมก็ได้

ข. ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้

ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ คดีความผิดลหุโทษที่ได้กระทำโดยผู้เยาว์จะถูกจัดการในขั้นต้นโดยระบบการตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Police Cautioning) ส่วนการประชุมครอบครัวจะถูกใช้เฉพาะในคดีที่มีความรุนแรงมากกว่า ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งมีผลเป็นการทำให้ทรัพย์สินเสียหายมูลค่าตั้งแต่ 5,000-25,000 เหรียญสหรัฐ คดีทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม ข้อที่แตกต่างจากการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์คือ ในประเทศนิวซีแลนด์จะใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวกับความผิดร้ายแรงทุกประเภท ยกเว้นฆาตกรรม และฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา และยังใช้กับการกระทำผิดซ้ำด้วย แต่ในประเทศออสเตรเลียการประชุมกลุ่มครอบครัวจะไม่นำมาใช้กับคดีที่เป็นความผิดร้ายแรง (indictable offenses) คดีความรุนแรงในครอบครัว คดีล่วงละเมิดทางเพศ หรือกับผู้กระทำผิดซ้ำ หรือเป็นผู้กระทำผิดติดนิสัย ซึ่งเป็นกรณีที่จะต้องส่งไปยังศาลเยาวชนโดยข้ามระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวไปโดยสิ้นเชิง

ค. บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว

ในมาตรา 10 ของ the Young Offenders Act 1993 กำหนดผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่ ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน เยาวชน ผู้ปกครองของเยาวชน ซึ่งอาจเป็นญาติหรือบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชน ผู้เสียหาย และผู้ปกครองของผู้เสียหาย (ในกรณีที่ผู้เสียหายอายุไม่เกิน 17 ปี) ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะนำบุคคลใดที่เป็นผู้ช่วยเหลือเข้าไปด้วยก็ได้ บุคคลอื่นก็อาจได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมได้ หากผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนได้ปรึกษาหารือกับผู้เยาว์และสมาชิกในครอบครัวของผู้เยาว์แล้วเห็นว่ามีความเหมาะสม สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ถือว่ามีสิทธิเข้าร่วมประชุมโดยอัตโนมัติ ส่วนนักสังคมสงเคราะห์จะเข้าร่วมในการประชุมได้ต่อเมื่อผู้เยาว์ที่กระทำความผิดยินยอม ภายใต้ความเห็นชอบของผู้ปกครอง

ในมาตรา 11(4) ของกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ยังกำหนดว่าผู้เยาว์มีสิทธิที่จะได้รับการแนะนำจากนักกฎหมายตลอดการประชุม ซึ่งเป็นการยืนยันถึงสิทธิของผู้เยาว์ในทางกฎหมายที่ได้รับความคุ้มครองด้วย

ง. ขั้นตอนและกระบวนการในการประชุมกลุ่มครอบครัว

การประชุมกลุ่มครอบครัวจะถูกดำเนินการโดยผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (Youth justice coordinator) ซึ่งจะทำหน้าที่ทั้งอธิบายและไกล่เกลี่ยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงที่เป็นเอก

ฉันท์ แต่กระบวนการตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผู้ปกครองของเด็กที่กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็นสำคัญ ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนเพียงแต่เป็นผู้ให้คำแนะนำในกรณีที่เป็นเท่านั้น

เช่นเดียวกับในประเทศนิวซีแลนด์ กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวใน South Australia แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เข้าร่วมในการประชุม การพิจารณาหาทางแก้ปัญหา และการให้ความเห็นชอบหรือรับรองสิ่งที่ที่ประชุมได้กำหนดขึ้น ซึ่งในการทำคำตัดสิน หรือข้อตกลง ผู้เยาว์และผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด จะต้องมีมติเป็นเอกฉันท์³¹ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้เยาว์มีสิทธิที่จะคัดค้านผลที่ได้จากการประชุม³² และศาลเยาวชนมีสิทธิที่จะยกคำคัดค้านนั้นและส่งคดีกลับเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อให้มีการปรึกษาหารือให้รอบครอบอีกครั้ง

ในกรณีที่เยาวชนไม่ยอมเข้าร่วมในการประชุมหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ได้จากการประชุม เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการตั้งข้อหาในความผิดที่ได้กระทำหรือความผิดที่ได้มีการจัดประชุมแล้วดำเนินการกับคดีนั้นทางศาลเยาวชนต่อไป แต่หากที่ประชุมมีมติให้จัดการกับเยาวชนที่กระทำความผิดโดยวิธีตักเตือนโดยไม่มีข้อกำหนดใดๆเพิ่มเติมอีก เมื่อเยาวชนได้รับการตักเตือนแล้วหรือเมื่อข้อกำหนดต่างๆของที่ประชุมได้รับการปฏิบัติครบถ้วนโดยเยาวชนแล้ว เยาวชนนั้นก็จะไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาที่จะต้องถูกดำเนินคดีอีกต่อไป

จ. มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลง ข้อแนะนำ หรือแผนที่ได้จากการประชุม

ในมาตรา 12 ได้กำหนดอำนาจของการประชุมกลุ่มครอบครัวไว้ดังนี้

- (1) ที่ประชุมอาจดำเนินการตักเตือนอย่างเป็นทางการเพื่อมิให้ผู้เยาว์กระทำความผิดต่อไปในภายหน้า
- (2) ที่ประชุมอาจกำหนดให้ผู้เยาว์จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย
- (3) ที่ประชุมอาจกำหนดให้ผู้เยาว์ทำงานบริการชุมชนเป็นเวลาไม่เกิน 300 ชั่วโมง
- (4) ที่ประชุมอาจกำหนดให้ผู้เยาว์ขอโทษผู้เสียหาย หรือกระทำการอย่างอื่นที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งในการใช้อำนาจตามมาตรานี้ การประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องคำนึงถึงคำพิพากษาที่ศาลจะกำหนดสำหรับความผิดเช่นว่านั้นในกรณีที่หากคดีได้รับการพิจารณาโดยศาลเปรียบเทียบกันด้วย

ข้อสรุปที่ได้จากการประชุมส่วนมากจะออกมาในรูปของการให้ผู้เยาว์ ทำงานบริการชุมชน จ่ายค่าเสียหาย หรือเขียนคำขอโทษแก่ผู้เสียหาย จากการศึกษาวิจัยการประชุมกลุ่มครอบครัวใน

³¹ Section 11 (2)

³² Section 11(3)

South Australia ของ Kathleen Daly³³ มาตรการที่ถูกกำหนดไว้ในข้อตกลงที่ได้จากการประชุมมากที่สุด ได้แก่การให้เยาวชนทำงานบริการชุมชน, การให้ทำงานบริการชุมชนและชดใช้ค่าเสียหาย, การชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย, การกล่าวขอโทษ, การเข้ารับการศึกษา, การทดแทนความเสียหายแก่ชุมชน (เช่น ทาสีม้านั่งในสวนสาธารณะ) และการให้บริจาคเงินให้การกุศล ตามลำดับ หรืออาจเป็นการกำหนดไม่ให้เยาวชนเข้าใกล้บุคคลหรือเข้าไปในบริเวณห้างร้านที่ถูกละเมิดอีก เป็นต้น

หลังจากที่ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้ว ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลงหรือแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุม หากผู้เยาว์ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เช่น ไม่ทำงานบริการสาธารณะตามที่ตกลงไว้ หรือมีพฤติกรรมที่สื่อให้เห็นว่าผู้เยาว์อาจไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเช่น ไม่จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายภายในกำหนดเวลา ผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนก็จะต้องทำการปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าควรจะมีการดำเนินการให้ผู้เยาว์ปฏิบัติตามข้อตกลงต่อไป หรือควรจะใช้วิธีดำเนินคดีทางศาลเนื่องจากการผิดข้อตกลงดังกล่าว

3.2.2.2 การประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมาย the Young Offenders Act 1977

ใน New South Wales

บุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้คือเด็ก ซึ่งได้แก่บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 18 ปี³⁴ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ การดำเนินคดีอาญาจะไม่สามารถนำมาใช้กับเด็กได้ หากว่ายังมีทางเลือกหรือวิธีการอื่นที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้แก่คดี³⁵ และหากมีพฤติการณ์ที่เหมาะสมเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดควรจะได้รับจัดการภายในชุมชนของตนเพื่อเป็นการช่วยให้เด็กสามารถกลับคืนสู่ชุมชนได้อีกครั้งและเพื่อเป็นการชำระไว้ซึ่งความผูกพันของครอบครัวและชุมชน³⁶ โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กจะมีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวกับเด็ก และถือว่าพ่อแม่ของเด็กเป็นบุคคลแรกที่มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาเด็ก³⁷ ส่วนทางด้านของผู้เสียหาย กฎหมายฉบับนี้ก็ได้วางหลักที่ให้ความคุ้มครองโดยถือว่าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม และความเป็นไปของการดำเนินการต่างๆตามกฎหมายฉบับนี้³⁸

³³ Kathleen Daly , *Diversions conferences in Australia : a reply to the optimists and skeptics* [Online].

³⁴ section 4

³⁵ section 7 (c)

³⁶ section 7 (e)

³⁷ section 7 (f)

³⁸ section 7 (g)

กฎหมาย Young Offenders Act 1977 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการเบื้องต้นที่เป็นทางเลือกแทนการดำเนินคดีอาญาในศาลไว้โดยตรง กล่าวคือ หากความผิดที่เด็กได้กระทำหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำนั้น เป็นความผิดที่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้แล้วการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กที่กระทำความผิดโดยกระบวนการทางศาลนั้นจะไม่สามารถกระทำได้เลย หากแต่จะต้องพิจารณาใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้แทน ซึ่งกระบวนการหรือมาตรการที่จะนำมาใช้จัดการกับเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายฉบับนี้มีอยู่สามขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การตัดเตือนที่ไม่เป็นทางการ การตัดเตือนอย่างเป็นทางการ และการประชุมกลุ่มครอบครัว³⁹ เมื่อปรากฏว่าเด็กได้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ก่อนที่จะมีการออกหมายเรียกหรือเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีทางอาญากับเด็ก เจ้าหน้าที่ตำรวจ (investigating official) จะต้องพิจารณาในลำดับแรกว่าความผิดที่เด็กได้กระทำหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำนั้นอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้หรือไม่ จากนั้นจึงพิจารณาว่าในกรณีของความผิดเช่นนั้น เด็กที่กระทำความผิดควรถูกใช้มาตรการว่ากล่าวตักเตือน หรือการตัดเตือนอย่างเป็นทางการหรือควรส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน (specialist youth officer) เพื่อตัดสินใจว่าจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่⁴⁰ ทั้งนี้โดยพิจารณาว่าการใช้มาตรการตัดเตือนจะเป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรมหรือไม่ ส่วนในกรณีที่มีการดำเนินคดีอาญากับเด็ก ไม่ว่าเวลาใดๆ ภายหลังจากเริ่มต้นกระบวนการและก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีโดยศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจตัดสินใจที่จะจัดการกับเด็กที่กระทำความผิดโดยใช้มาตรการตัดเตือนอย่างเป็นทางการหรือพิจารณาว่าคดีควรจะถูกส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนเพื่อให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่ก็ได้ คดีที่อาจนำวิธีการตัดเตือนที่ไม่เป็นทางการมาใช้ได้แก่ กรณีความผิดเล็กน้อยๆ เว้นแต่เป็นความผิดที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายที่มีลักษณะของการใช้ความรุนแรง หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าการใช้มาตรการอื่นจะมีความเหมาะสมกว่าเนื่องจากการใช้วิธีการตัดเตือนจะไม่เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม ส่วนการตัดเตือนที่เป็นทางการ (caution) ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น จะนำมาใช้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตัดสินใจแล้วว่าคดีนั้นเหมาะสมที่จะใช้มาตรการตัดเตือนอย่างเป็นทางการ หรือเห็นว่าความผิดนั้นไม่อาจใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนที่ไม่เป็นทางการได้ โดยการใช้อนุญาโทษตัดเตือนที่เป็นทางการนี้เด็กจะต้องยอมรับผิด⁴¹ และ

³⁹ section 9 (1)

⁴⁰ section 9 (2)

⁴¹ ตามมาตรา 10 กำหนดไว้ว่า การยอมรับว่าได้กระทำความผิดของเด็กจะไม่ถือว่าเป็นการยอมรับผิดตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เว้นแต่จะได้ออกคำต่อหน้าบุคคลดังต่อไปนี้

- (a) บุคคลที่รับผิดชอบเด็กนั้น หรือ
- (b) ผู้ใหญ่ (นอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ) ที่อยู่ในที่นั้นโดยความยินยอมของผู้รับผิดชอบเด็ก หรือ
- (c) ผู้ใหญ่ซึ่งเด็กนั้นเป็นผู้เลือก ในกรณีที่เด็กนั้นมีอายุ 16 ปีขึ้นไป หรือ
- (d) ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่เด็กเป็นผู้เลือก

ยินยอมที่จะรับการดักเตือนด้วย แต่แม้คดีจะเข้าหลักเกณฑ์ที่สามารถใช้มาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการได้ก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็อาจไม่ใช้มาตรการดังกล่าวได้

หากเห็นว่าวิธีกรอื่นที่เหมาะสมกว่า เนื่องจากการใช้มาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการกับคดีนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม โดยพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิด ระดับความรุนแรงของการกระทำ ผลร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย จำนวนคดีและสภาพของการกระทำผิดของเด็กนั้น รวมทั้งประวัติการกระทำผิดของเด็กที่เคยถูกดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ และประเด็นอื่นๆ

ที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเหมาะสมกับพฤติการณ์ อย่างไรก็ตาม หากเห็นว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างมาก หรือโดยพฤติการณ์แล้วปรากฏเช่นนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนเพื่อให้ตัดสินใจว่าควรจะดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่ แม้ว่าความผิดนั้นจะไม่มีประเด็นในเรื่องของระดับความรุนแรงมาเกี่ยวข้องหรือโดยสภาพแล้วมิใช่ความผิดที่ร้ายแรงก็ตาม และเมื่อคดีถูกส่งมาแล้วเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนก็อาจจัดการกับคดีนั้น โดยใช้วิธีการดักเตือนอย่างเป็นทางการหรือใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวก็ได้

โดยพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างมากหรือพิจารณาถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย อย่างไรก็ตามมาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการจะไม่นำมาใช้ในกรณีที่เด็กนั้นเคยถูกใช้มาตรการนี้มาแล้วตั้งแต่สามครั้งขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เกิดจากการร้องขอของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือโดยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน หรือโดยศาลก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานความผิดกันก็ตาม⁴²

อำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการดักเตือนนั้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น Director of Public Prosecutions และศาลต่างก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้มาตรการดักเตือนแก่เด็กที่กระทำความผิดเมื่อคดีเข้ามาสู่การพิจารณาของตนได้ ในมาตรา 23

ของกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่ Director of Public Prosecutions ในการส่งคดีเข้าสู่ระบบการดักเตือนอย่างเป็นทางการของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้หากความผิดนั้นเป็นความผิดที่อาจใช้มาตรการดักเตือนได้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ โดยพิจารณาถึงประเด็นเรื่องความร้ายแรงของความผิด การใช้ความรุนแรงในการกระทำความผิด ความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย ประวัติการกระทำความผิดของเด็กก่อนหน้านั้น และประเด็นอื่นๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมกับพฤติการณ์ อย่างไรก็ตาม Director of Public Prosecutions อาจไม่ส่งคดีสู่ระบบการดักเตือนอย่างเป็นทางการได้ถ้าผู้กระทำผิดนั้นเคยถูกใช้มาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการนี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการสั่งให้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน หรือโดยศาลก็ตาม และไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานความผิดกันก็ตาม

⁴² section 20

ส่วนในด้านของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้ดำเนินการตักเตือนนั้น ไม่ว่าจะในเวลาใดก่อนที่จะได้มีการตักเตือน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้วิธีการตักเตือนที่เป็นทางการนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรมก็สามารถที่จะส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนเพื่อให้พิจารณาใช้มาตรการประหลุมกลุ่มครอบครัวต่อไป ทางด้านของ Director of Public Prosecutions ก็เช่นกัน หากในเวลาใดๆ ก่อนที่จะมีการให้การตักเตือนแก่เด็ก เห็นว่าการใช้มาตรการตักเตือนที่เป็นทางการนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม ก็อาจเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กที่กระทำความผิดนั้นหรือส่งคดีไปยังผู้ที่ดำเนินการประหลุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้มีการจัดประหลุมกลุ่มครอบครัวก็ได้ โดยการตัดสินใจดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ดี

ของ Director of Public Prosecutions ก็ดี จะต้องแจ้งผลการตัดสินใจนั้นให้เด็กทราบด้วย⁴³

ส่วนอำนาจของศาลในการใช้มาตรการตักเตือนที่เป็นทางการนั้นกำหนดอยู่ในมาตรา 31 ซึ่งให้ศาลสามารถตักเตือนเด็กได้ในกรณีที่เป็นความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ที่สามารถจะใช้วิธีการตักเตือนได้ และเด็กนั้นยอมรับผิด โดยศาลที่ได้ทำการตักเตือนเด็กจะต้องมีหนังสือแจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวพร้อมทั้งเหตุผลที่ศาลต้องทำเช่นนั้นให้ผู้บัญชาการตำรวจในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นทราบด้วย อย่างไรก็ตาม ศาลอาจไม่ทำการตักเตือนเด็กหากปรากฏว่าเด็กนั้นเคยได้รับการตักเตือนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการตักเตือนโดยความต้องการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือโดยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน หรือโดยศาลเป็นผู้ตักเตือน และไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานความผิดกันก็ตาม

เมื่อได้มีการใช้มาตรการตักเตือนแก่เด็กที่กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาใดแล้ว ก็จะไม่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือกระบวนการใดๆ แก่เด็กเกี่ยวกับข้อหาหรือฐานความผิดนั้นหรือความผิดอื่นใดที่ได้ทำการตักเตือนเพราะเด็กนั้นได้ยอมรับผิดแล้วอีกต่อไป⁴⁴

ก. ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่วิธีการประหลุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้

ตามที่ได้ทราบในเบื้องต้นแล้วว่ากฎหมาย Young Offenders Act 1977 ได้สร้างระบบการตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไว้เป็นกระบวนการขั้นแรกของการเบี่ยงเบนคดีออกจากศาลเยาวชน ส่วนการประหลุมกลุ่มครอบครัวนั้นจะถูกนำมาใช้เป็นมาตรการลำดับที่สาม ภายหลังจากที่เห็นว่าการใช้มาตรการตักเตือนนั้นไม่เหมาะสมกับคดีหรือไม่เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม

กฎหมาย Young Offenders Act 1977 ได้กำหนดเรื่องการประหลุมกลุ่มครอบครัวไว้ในส่วนที่ 5 โดยการประหลุมกลุ่มครอบครัวจะถูกนำมาใช้กับเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดเมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดที่สามารถใช้วิธีการประหลุมกลุ่มครอบครัวได้ และเด็กนั้นยอมรับความผิดและ

⁴³ section 25

⁴⁴ section 32

ยินยอมที่จะให้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยเด็กนั้นเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับการประชุมกลุ่มครอบครัว⁴⁵

กรณีของเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับการประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีนั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้มาตรการดักเตือนที่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาจไม่ได้รับสิทธิในการประชุมกลุ่มครอบครัวหากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนและเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนพิจารณาแล้ว เห็นว่าเพื่อความเหมาะสม ควรจะดำเนินการกับเด็กที่กระทำความผิดนั้นโดยวิธีการดำเนินคดีอาญา หรือโดยการดักเตือนอย่างเป็นทางการเนื่องจากการใช้มาตรการการประชุมกลุ่มครอบครัวจะไม่เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม⁴⁶

ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจว่าควรให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่ ได้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน (specialist youth officer) ซึ่งต่างจากกฎหมายของ South Australia โดยหากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเห็นว่าควรจัดการกับความผิดที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวก็ต้องส่งคดีไปยังผู้ดำเนินการประชุม (conference administrator) เพื่อให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวต่อไป⁴⁷ แต่หากเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนเห็นว่าควรจะใช้มาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการกับคดีนั้น โดยไม่จำเป็นต้องใช้การประชุมกลุ่มครอบครัว ก็จะต้องส่งคดีนั้นไปยังบุคคลผู้มีอำนาจทำการดักเตือนต่อไป⁴⁸ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนอาจตัดสินใจไม่ใช้วิธีการดักเตือนอย่างเป็นทางการหากปรากฏว่าเด็กที่กระทำผิดนั้นเคยได้รับการดักเตือนอย่างเป็นทางการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการดักเตือนตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือโดยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน หรือเป็นการดักเตือนโดยศาลและไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานความผิดก็ตาม⁴⁹ ส่วนในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนเห็นว่าควรจะมีการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กที่กระทำผิดนั้น ก็จะต้องส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้เริ่มดำเนินกระบวนการฟ้องคดีต่อไป⁶⁰ เว้นแต่ในกรณีที่ไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนจะต้องปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนที่จะทำการตัดสินใจว่าควรส่งคดีไปยังบุคคลใด⁶¹

⁴⁵ section 36

⁴⁶ section 37

⁴⁷ section 38 (1)

⁴⁸ section 38 (2)

⁴⁹ section 38 (5)

⁶⁰ section 38 (3)

⁶¹ section 38 (4)

นอกจากเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนแล้ว ในมาตรา 40 ของกฎหมายฉบับนี้ยังให้อำนาจ Director of Public Prosecutions หรือศาลในการที่จะส่งคดีที่อยู่ในการพิจารณาของตนเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ ในกรณีต่อไปนี้

(a) ความผิดตามข้อกล่าวหาอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้ว่าอาจใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ และ

(b) เด็กยอมรับผิด และ

(c) ในกรณีที่ Director of Public Prosecutions เป็นผู้ส่งเรื่องมา เด็กนั้นต้องยินยอมที่จะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว และ

(d) Director of Public Prosecutions หรือศาลเห็นว่าควรจะให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวขึ้นตามบทบัญญัติในส่วนที่ 5 ของกฎหมายฉบับนี้คดีอาจถูกส่งมาโดย Director of Public Prosecutions หรือศาลตามมาตรานี้ได้แม้ว่าความผิดนั้นยังไม่เคยถูกจัดการด้วยวิธีการตัดเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเลยก็ตาม ในส่วนของศาลนั้นสามารถส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ไม่ว่าคดีจะอยู่ในขั้นตอนใดของการพิจารณา แม้กระทั่งภายหลังจากที่พิจารณาได้ความว่าเด็กได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องแล้วก็ตาม ในการพิจารณาส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว Director of Public Prosecutions และศาลจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

(a) ความร้ายแรงของความผิด

(b) ระดับความรุนแรงของการกระทำความผิด

(c) ผลร้ายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย

(d) จำนวนและสภาพของความผิดที่เด็กได้เคยกระทำมาก่อนหน้านั้น และจำนวนครั้งที่เคยถูกดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้

(e) ประเด็นอื่นๆ ที่ Director of Public Prosecutions หรือศาลคิดว่ามีความเหมาะสมกับพฤติกรรมเมื่อมีการพิจารณาเห็นควรดำเนินการกับเด็กที่กระทำความผิดโดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวตามกฎหมายฉบับนี้ คดีก็จะถูกส่งมายังผู้จัดการประชุม (conference administrator)

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน เป็นผู้ส่งคดีมาเพื่อให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัว หากผู้จัดการประชุมเห็นว่าไม่สมควรที่จะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวกับคดีนั้น ผู้จัดการประชุมจะต้องทำการปรึกษาหารือทั้งกับเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าควรดำเนินการกับคดีนั้นโดยการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่ หรือจะใช้มาตรการตัดเตือนที่เป็นทางการ หรือการการดำเนินคดีอาญาแทน โดยพิจารณาจาก ความร้ายแรงของความผิด ระดับความรุนแรงในการกระทำความผิด ผลร้ายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย จำนวนและสภาพของความผิดที่เด็กได้เคยกระทำมาก่อนหน้านั้น และจำนวนครั้งที่เคยถูกดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้⁶²

⁶² section 41 (1)

หากภายหลังจากที่ได้มีการหารือกันแล้ว ผู้จัดการประชุม เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจได้ข้อยุติว่าจะจัดการกับคดีนั้นอย่างไร ผู้จัดการประชุมก็จะต้องส่งเรื่องไปยัง Director of Public Prosecutions⁶³ เมื่อ Director of Public Prosecutions ได้รับเรื่องมาก็จะต้องพิจารณาประเด็นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 (5) (ได้แก่ประเด็นเรื่องความร้ายแรงของความผิด ระดับความรุนแรงของการกระทำความผิด ผลร้ายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย จำนวนและสภาพของความผิดที่เด็กได้เคยกระทำความผิดก่อนหน้านี้และจำนวนครั้งที่เคยถูกดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ หรือประเด็นอื่นๆที่ Director of Public Prosecutions เห็นว่ามีความเหมาะสมกับพฤติการณ์) เพื่อมีคำสั่งว่าจะจัดการกับคดีนั้นโดยใช้มาตรการตักเตือนที่เป็นทางการ หรือโดยการประชุมกลุ่มครอบครัว หรือโดยการดำเนินคดีอาญา⁶⁴ โดย Director of Public Prosecutions จะต้องมีคำสั่งภายใน 14 วัน นับแต่ได้รับเรื่องจากผู้จัดการประชุมว่าเด็กในคดีนั้นมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือไม่⁶⁵

ข. ประเภทของคดีที่มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้

ในมาตรา 8 ของกฎหมาย Young Offenders Act 1977 คดีที่สามารถจะดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ ได้แก่

(a) ความผิดที่ไม่รุนแรง (summary offences) และ

(b) ความผิดที่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Act 1986)

หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้สามารถดำเนินคดีได้โดยรวบรัด

ส่วนคดีที่ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ คดีที่ผู้ทำการสืบสวนความผิด ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีตามความหมายของกฎหมายฉบับนี้, ความผิดเกี่ยวกับการจราจร ที่กระทำโดยเด็กซึ่งในขณะที่ถูกกล่าวหาเด็กนั้นมีอายุเพียงพอที่จะเข้าสอบใบอนุญาต

ขับขี่ได้ยวดยานพาหนะที่เกี่ยวกับความผิดนั้นได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอนุญาตให้ขับขี่ยานพาหนะตามกฎหมาย Road Transport Act 1998 ความผิดที่เป็นผลให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ความผิดต่อเสรีภาพ และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ค. บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว

ในมาตรา 47 ของกฎหมาย Young Offenders Act 1977 บุคคลที่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่

(a) เด็กซึ่งเป็นประธานของการประชุม (ไม่ว่าจะถูกควบคุมตัวอยู่หรือไม่ก็ตาม)

(b) ผู้ดำเนินการประชุม

⁶³ section 41 (2)

⁶⁴ section 41 (3)

⁶⁵ section 41 (4)

- (c) บุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเด็ก
- (d) สมาชิกในครอบครัวของเด็ก หรือครอบครัวขยาย
- (e) ผู้ใหญ่ที่เด็กเลือก
- (f) ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่ให้การแนะนำแก่เด็ก
- (g) เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- (h) เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน
- (i) ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่ผู้เสียหายเลือก หรือตัวแทนของผู้เสียหาย
- (j) ผู้สนับสนุนของผู้เสียหาย

หากผู้ดำเนินการประชุมเห็นสมควร อาจเชิญบุคคลดังต่อไปนี้ให้เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวด้วยก็ได้

- (a) สมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลอันเป็นที่เคารพนับถือ เพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่นๆเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- (b) ตำม
- (b1) นักเรียน หรือตัวแทนของโรงเรียน ในกรณีที่เด็กศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล หรือของเอกชน
- (c) ผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่เด็กขาดความสามารถในการสื่อสารหรือการรับรู้
- (d) นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ดูแลสุขภาพของเด็ก ในกรณีที่เด็กอยู่ในความดูแลของบุคคลดังกล่าว
- (e) เจ้าหน้าที่ผู้สอดส่องดูแลเด็ก ในกรณีที่เด็กถูกคุมประพฤติ หรือถูกสั่งให้ทำงานบริการสาธารณะ
- (f) บุคคลใดๆ ที่ครอบครัว หรือครอบครัวขยายของเด็กร้องขอ

ง. ขั้นตอนและกระบวนการในการประชุมกลุ่มครอบครัว

บุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (co- ordination) ในการประชุมกลุ่มครอบครัว ได้แก่ ผู้จัดการประชุม (conference administrator) และผู้ดำเนินการประชุม (conference convenor) โดยผู้จัดการประชุมจะเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย Public Sector Management Act 1988 เพื่อทำหน้าที่บริหารงานหรือดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย Young Offenders Act 1977 หรือทำหน้าที่เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวตามที่กฎหมาย Young Offenders Act 1977 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้จัดการประชุม⁶⁶ ส่วนผู้ดำเนินการประชุมจะมีหน้าที่ในการจัดเตรียมการประชุมตามที่ผู้จัดการประชุมได้มอบหมายและดำเนินการประชุมตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ โดยผู้ดำเนินการประชุมอาจ

⁶⁶ section 61

เป็นบุคคลที่ผู้อำนวยการงานยุติธรรมเยาวชน (Director-General of Juvenile Justice) แต่งตั้งหรือเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมก็ได้⁶⁷ เมื่อคดีถูกส่งมาเพื่อให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัว ผู้จัดการประชุมจะทำการมอบหมายผู้ดำเนินการประชุม เพื่อเตรียมการและดำเนินการประชุมสำหรับคดีนั้นต่อไป

ตามกฎหมาย Young Offenders Act 1977 การประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องจัดขึ้นภายใน 21 วันหลังจากที่ผู้จัดการประชุมได้รับเรื่องมา และต้องจัดขึ้นภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 วันหลังจากที่ได้แจ้งเรื่องการจัดประชุมให้เด็กทราบ⁶⁸ โดยการประชุมจะถูกจัดขึ้นในสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมในการประชุมทั้งหลายเห็นชอบ แต่จะต้องไม่จัดขึ้นที่สถานีตำรวจ ในศาล หรือที่ทำการของกรมยุติธรรมเยาวชน (Department of Juvenile Justice) การประชุมกลุ่มครอบครัวอาจจัดขึ้นที่สถานควบคุม (detention centre) ในกรณีของเด็กซึ่งเป็นประธานของการประชุมถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ดังกล่าวก็ได้⁶⁹

ผู้ดำเนินการประชุมจะต้องดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวโดยใช้วิธีการที่จะสามารถช่วยให้ได้มาซึ่งความตกลงเกี่ยวกับแผนที่จะใช้กับเด็กที่กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี⁶⁰ หากผู้ดำเนินการประชุมเห็นว่าการเข้าร่วมในการประชุมของบุคคลใดอาจเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการดำเนินการประชุม หรือไม่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยประการอื่นๆ ผู้ดำเนินการประชุมอาจถามความเห็นจากเด็กแล้วตัดบุคคลดังกล่าวไม่ให้เข้าร่วมในการประชุมโดยสิ้นเชิง หรือในระหว่างที่การประชุมกำลังดำเนินอยู่อาจไม่ให้เข้าร่วมในการประชุมต่อไปก็ได้⁶¹ และในการประชุมกลุ่มครอบครัวนี้เด็กซึ่งเป็นประธานของการประชุมมีสิทธิที่จะได้รับการแนะนำและช่วยเหลือโดยผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย แต่เด็กจะให้บุคคลดังกล่าวนี้เป็นตัวแทนหรือกระทำการแทนตนในการประชุมไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินการประชุมอาจอนุญาตให้เด็กซึ่งเป็นประธานของการประชุมมีผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายเป็นผู้กระทำการแทนในกรณีทั่วไป หรือตามเงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่ผู้ดำเนินการประชุมกำหนดก็ได้ และการประชุมกลุ่มครอบครัวอาจถูกเลื่อนออกไปในเวลาใดๆ เพื่อให้เด็กได้รับการนำช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทำการตั้งผู้แทนด้านกฎหมายก่อนก็ได้⁶²

⁶⁷ section 60

⁶⁸ section 43

⁶⁹ section 46

⁶⁰ section 48 (1)

⁶¹ section 48 (3)

⁶² section 50

การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถที่จะดำเนินการแก่เด็กหลายๆคนในคราวเดียวกัน และในข้อหามากกว่าหนึ่งข้อหาที่เด็กนั้นถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดก็ได้⁶³ และการประชุมจะต้องได้ข้อสรุปภายใน 7 วันหลังจากวันที่ได้ทำการประชุมเป็นครั้งแรก⁶⁴ และเมื่อการประชุมเสร็จสิ้นลง ในกรณีที่ศาลเป็นผู้ส่งเรื่องให้มาสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว ผู้ดำเนินการประชุมจะต้องส่งแผนที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมไปยังศาล เพื่อให้ศาลพิจารณา โดยศาลอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับแผนดังกล่าวก็ได้ ในกรณีที่ศาลไม่เห็นด้วยศาลอาจสั่งให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปแล้วแจ้งให้ผู้จัดการประชุมทราบ⁶⁵

ในกรณีที่เด็กไม่ยอมเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวโดยปราศจากข้อแก้ตัวอันสมควร ผู้ดำเนินการประชุมจะต้องแจ้งให้ผู้จัดการประชุมซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในคดีนั้นทราบ เพื่อให้ทำการส่งเรื่องกลับไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ส่งคดีมาสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว⁶⁶

ในกรณีที่ผู้ร่วมประชุมไม่อาจให้ความเห็นชอบกับแผนหรือเห็นว่าแผนดังกล่าวไม่สอดคล้องกับกฎหมายฉบับนี้ หรือหากเด็กหรือผู้เสียหายคนใดที่เข้าร่วมในการประชุมด้วยตนเองได้ใช้สิทธิในการคัดค้านแผนที่ได้จากการประชุม ผู้จัดการประชุม (conference administrator) จะต้องส่งคดีกลับไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ส่งเรื่องมา⁶⁷

ในมาตรา 44 กำหนดถึงสิทธิในการที่จะปฏิเสธไม่ใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวไว้ ดังนี้

- (1) ไม่ว่าจะเวลาใดๆ ก่อนที่การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเริ่มขึ้น เด็กอาจตัดสินใจที่จะไม่เข้าร่วมในกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและเลือกที่จะให้มีการพิจารณาคดีโดยศาลแทน
- (2) ไม่ว่าจะเวลาใดๆ ก่อนที่การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเริ่มขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนซึ่งเป็นผู้ส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวมีอำนาจที่จะพิจารณาตัดสินใจว่า
 - (a) การใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวแก่คดีนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรมแล้วส่งคดีไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดีตามกฎหมาย เพื่อให้มีการเริ่มต้นกระบวนการดำเนินคดีต่อไป หรือ

⁶³ section 48 (8)

⁶⁴ section 48 (7)

⁶⁵ section 54

⁶⁶ section 51

⁶⁷ section 53

(b) คดีนั้นไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว แล้วจัดการให้ใช้มาตรการดักเตือนอย่างเป็นทางการกับคดีนั้นแทน

(3) ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนที่การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเริ่มขึ้น Director of Public Prosecutions หรือศาลมีอำนาจที่จะกำหนดว่าไม่ควรใช้มาตรการประชุมกลุ่มครอบครัวแก่คดี

(4) เมื่อมีการพิจารณาตัดสินใจดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชน Director of Public Prosecutions หรือศาล ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เด็กทราบถึงการตัดสินใจดังกล่าวด้วย

ตามกฎหมาย Young Offenders Act 1977⁶⁸ ผู้จัดการประชุมที่รับผิดชอบในคดีนั้นอาจมีคำสั่งด้วยตัวเอง หรือโดยการร้องขอของผู้เข้าร่วมประชุมมากกว่า 1 คนขึ้นไป ให้มีการจัดประชุมซ้ำเพื่อพิจารณาหลักการของแผนหรือข้อเสนอใดๆ ที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมอีกครั้งก็ได้

ในการพิจารณาว่าควรจะมีการจัดประชุมซ้ำหรือไม่นั้น ผู้จัดการประชุมจะต้องปรึกษาหารือกับผู้เสียหายในคดีนั้นด้วย และผู้จัดการประชุมจะต้องไม่สั่งให้จัดประชุมซ้ำ เว้นแต่จะเป็นที่พอใจว่าการจัดประชุมซ้ำนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม หรือแผนหรือข้อเสนอในแผนนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถปฏิบัติได้ ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมครั้งหลังนี้อาจให้ความเห็นชอบในการเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดแผนใหม่แทนแผนที่ตนได้เคยให้ความเห็นชอบมาไว้ในการประชุมครั้งก่อนก็ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดแผนขึ้นใหม่นั้นจะต้องกระทำโดยมติที่เป็นเอกฉันท์ของผู้ที่เข้าร่วมประชุมในครั้งหลังทุกคน อย่างไรก็ตามแผนที่กำหนดขึ้นใหม่อาจได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมได้แม้ว่าจะไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้เข้าร่วมในการประชุมทุกคน ได้แก่ในกรณีที่เด็กหรือผู้เสียหายบางคนที่ไม่ได้เข้าร่วมในการประชุมด้วยตนเองได้ใช้สิทธิคัดค้านแผนที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่หรือคัดค้านคำตัดสินที่อยู่ในแผนดังกล่าว เพียงแต่แผนที่กำหนดขึ้นใหม่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมก็เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับการบวนการที่ใช้ในการประชุมนั้นเป็นการใช้กระบวนการเดียวกันกับการประชุมกลุ่มครอบครัวในครั้งแรก และเมื่อการประชุมซ้ำได้เสร็จสิ้นลง ผู้ดำเนินการประชุมต้องแจ้งผลการประชุมแก่ผู้จัดการประชุมทราบ

จ. มาตรการที่ใช้กับเด็กที่กระทำความผิด การติดตามผล และการบังคับตามข้อตกลงข้อเสนอแนะ หรือแผนที่ได้จากการประชุม

ในมาตรา 52 ของ Young Offenders Act 1977 ได้กำหนดเรื่องผลของการประชุมไว้ดังนี้

(1) ผู้เข้าร่วมประชุมอาจเห็นด้วยที่จะให้มีการจัดทำข้อเสนอแนะหรือคำตัดสินที่ตนคิดว่าเหมาะสม โดยคำตัดสินเช่นนั้นจะต้องมีการให้ความยินยอมของเด็กในการที่จะให้ความร่วมมือหรือปฏิบัติตามแผนที่ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบ

⁶⁸ Section 55

(2) ก่อนที่จะมีการกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟู ผู้เข้าร่วมประชุมจะต้องพิจารณาถึงความสมัครใจของเด็กในการที่จะเข้าร่วมใน โปรแกรมที่จะกำหนดให้แก่อีกด้วย

(3) หากเป็นไปได้ แผนแก้ไขฟื้นฟู จะต้องถูกกำหนดขึ้นโดยมติที่เป็นเอกฉันท์ของผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมทุกคน และแม้จะถูกคัดค้านจากเด็กและผู้เสียหายแต่ก็อาจได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมได้ แม้ว่าจะไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้เข้าร่วมในการประชุมทุกคนก็ตาม

(4) เด็กและผู้เสียหายที่เข้าร่วมในการประชุมด้วยตัวเองต่างมีสิทธิที่จะคัดค้านแผนแก้ไขฟื้นฟูทั้งหมด หรือคำตัดสินใดๆ ที่จะนำไปสู่การกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟู โดยไม่จำเป็นต้องถามความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่นๆ

(5) ไม่มีข้อจำกัดใดๆ ในการทำคำตัดสินหรือข้อเสนอแนะที่จะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของแผนแก้ไขฟื้นฟู โดยแผนที่ได้อาจเป็นการกำหนดในเรื่องต่อไปนี้

(a) การให้เด็กขอโทษด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทั้งสองอย่างต่อผู้เสียหาย

(b) การให้เด็กทำการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือแก่ชุมชน

(c) การให้เด็กเข้าร่วมในโปรแกรมที่เหมาะสม

(d) การกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นการแสดงการยอมรับเด็กกลับเข้าสู่ชุมชน

โดยตรง

(5A) ประเภทของโปรแกรมที่เหมาะสมที่จะกำหนดไว้ในแผนแก้ไขฟื้นฟู ได้แก่

(a) โปรแกรมการให้คำปรึกษา

(b) โปรแกรมการบำบัดยาเสพติดและแอลกอฮอล์

(c) โปรแกรมด้านการศึกษา

(d) โปรแกรมอย่างอื่นที่มีเป้าหมายในการแก้ไขปรับปรุงเด็กในระยะยาว

ไม่ว่าจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรในชุมชน (เช่น ตำรวจ และสมาคมเยาวชนในชุมชน)

(6) แผนแก้ไขฟื้นฟู ที่ได้จากการประชุมจะต้อง

(a) เป็นผลที่สามารถปฏิบัติได้จริงและมีความเหมาะสม และเป็นโทษที่ไม่รุนแรงไปกว่าโทษที่ศาลอาจนำมากำหนดแก่เด็กในความผิดนั้น และ

(b) ต้องกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู ดังกล่าวไว้ด้วย และ

(c) จะต้องไม่กำหนดหน้าที่ให้ทำงานบริการสาธารณะเกินไปกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ และ

(d) ต้องกำหนดเกี่ยวกับการติดตามผลไว้ด้วย และ

(c) มีความยินยอมที่จะทำตามข้อกำหนดหรือข้อจำกัดที่กำหนดไว้ในแผนแก้ไข
ฟื้นฟู

(7) ผู้ดำเนินการประชุมจะต้องแจ้งให้ผู้จัดการประชุมทราบถึงแผนแก้ไขฟื้นฟู ที่
ผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดขึ้น

ผู้จัดการประชุมจะเป็นผู้ดูแลติดตามผลให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู ที่ได้จาก
การประชุมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และเมื่อเป็นที่พอใจว่าเด็กได้นำเนินการตามแผนแก้ไขฟื้นฟู อย่าง
ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วผู้จัดการประชุมจะต้องมีหนังสือแจ้งไปยังเด็ก ผู้เสียหาย บุคคลและหน่วยงานที่
เป็นผู้ส่งคดีมาสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว ผู้บัญชาการตำรวจ (ถ้าคดีถูกส่งมาโดย Director of Public
Prosecutions หรือศาล) และบุคคลอื่นๆที่ถูกกำหนดให้มีการกิจหรือหน้าที่ตามแผนแก้ไขฟื้นฟู นั้นด้วย⁶⁹
ส่วนในกรณีที่เด็กไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู หรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ดำเนินการประชุม
(conference convenor) จะทำรายงานเสนอไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ส่งคดีมาสู่การประชุมกลุ่ม
ครอบครัว โดยผู้จัดการประชุม (conference administrator) อาจทำรายงานและข้อเสนอแนะที่ตนคิดว่า
เหมาะสมเสนอไปพร้อมกับรายงานดังกล่าวด้วย⁷⁰

เมื่อเด็กได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ก็จะไม่มีการ
ดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานที่ได้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัว หรือความผิดอื่นใดที่ยังไม่ได้มีการ
เริ่มต้นดำเนินกระบวนการพิจารณา หากว่าเด็กนั้นถูกพิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดดังกล่าวจริงและต่อมา
คดีได้ถูกส่งมาสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว⁷¹

3.2.2.3 ตัวอย่างกรณีศึกษาการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลีย⁷²

คดีที่ 1 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

เยาวชนอายุ 17 ปี สองคน และ 18 ปี อีกสองคน ได้ขับรถไปรอบเมืองแล้วขว้างปาหิน
และเศษขยะจากในรถ ทำให้หน้าต่างรถยนต์ 5 คัน และหน้าต่างของโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งได้รับความเสียหาย เป็นมูลค่าความเสียหายทั้งสิ้น 1,400 ดอลลาร์ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งเหตุและได้
ทราบเบาะแสจากเพื่อนคนหนึ่งของผู้กระทำความผิดหลังจากเกิดเหตุประมาณ 2 เดือน จึงได้เรียก
ผู้กระทำความผิดมาสอบปากคำ ในตอนแรกเจ้าหน้าที่ตำรวจพิจารณาระดับของความเสียหายและอายุของ

⁶⁹ section 56

⁷⁰ section 57

⁷¹ section 58

⁷² ที่มา : เอกสารประกอบ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือก
ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน: เทคนิคและแนวการปฏิบัติ , วันที่ 25-26 ตุลาคม 2544 ณ โรงแรมสยามซิตี้
กรุงเทพมหานคร. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ผู้กระทำผิดแล้ว เห็นว่าควรจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด โดยศาลเยาวชน อย่างไรก็ตามท้ายที่สุดเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ตัดสินใจว่าคดีนี้ ควรจะได้รับการแก้ปัญหาโดยวิธีการประหมกลุ่มครอบครัว

ในการประหมกลุ่มครอบครัวมีผู้ที่เข้าร่วมในการประหม ได้แก่

- ผู้กระทำผิดทั้งสี่คน พ่อแม่ พี่น้อง ลุง และป้า ของผู้กระทำผิด
- ผู้เสียหาย 5 ราย ญาติและเพื่อนของผู้เสียหาย
- เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับแจ้งความ
- เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ผู้ประสานงาน

ในการประหม ผู้กระทำผิดต่างเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งบรรดาสมาชิกในครอบครัวของผู้กระทำผิดต่างเห็นว่าเป็นการกระทำที่บ่กลั่งไร้สติ ผู้เสียหายแต่ละคนบอกให้ทราบว่าคุณและครอบครัวได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวอย่างไรบ้าง ผู้เสียหายคนหนึ่งซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเล่าว่า เนื่องจากเขาไม่มีเงิน จึงต้องติดต่อบ้างพี่ชายเพื่อให้จ่ายค่าเปลี่ยนกระดาษรถยนต์ให้ โดยเขาต้องผ่อนใช้เงินคืนพี่ชาย 10 ดอลลาร์ ในทุกๆ 2 สัปดาห์ ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาเล่าให้ฟังว่าเขาต้องใช้เวลา 2 วันเพื่อปลอบขวัญเด็กนักเรียนและครูให้คลายความกังวลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เมื่อมาถึงขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมประหมทุกคนพูดถึงเรื่องการชดใช้ค่าเสียหาย ผู้กระทำผิดก็อาสาที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเต็มจำนวนและเสนอว่าจะยอมทำงานบริการสาธารณะเป็นเวลาอย่างน้อย 80 ชั่วโมง ซึ่งผู้เสียหายคนหนึ่งเห็นว่ามากเกินไป

ผลที่ได้จากการประหมคือ ผู้กระทำผิดแต่ละคนได้กล่าวขอโทษผู้เสียหาย และครอบครัวของตนต่อหน้าสาธารณชนและผู้เสียหายพอใจกับการได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้ซักถามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด ผู้กระทำผิดแต่ละคนตกลงที่จะจ่ายค่าเสียหายในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบ และจะทำงานบริการสาธารณะเป็นเวลา 40 ชั่วโมง ครอบครัวของผู้กระทำผิดเปิดเผยว่ารู้สึกหนักใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ก็ได้แสดงท่าทีในการที่จะให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผู้กระทำผิด โดยเชื่อว่าผู้กระทำผิดเหล่านี้จะสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ ส่วนพนักงานสืบสวนซึ่งในตอนแรกแสดงความกังวลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการประหมกลุ่มครอบครัวกลับรู้สึกประทับใจกับกระบวนการประหมนี้อย่างมาก

คดีที่ 2 ความผิดฐานเสพยาเสพติดและมียาเสพติดไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย
 เยาวชนที่กระทำผิดในคดีนี้ อายุ 17 ปี อาศัยอยู่ตามสวนสาธารณะ ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจไป
 ตรวจตราในบริเวณนั้น ขณะที่กำลังพูดคุยกับผู้กระทำผิดก็ได้สังเกตเห็นว่ามีควันบางอย่างลอยออกมา
 จากในรถ ผู้กระทำผิดจึงได้ยอมรับว่าควันดังกล่าวมาจากกัญชาที่ตนเพิ่งจะได้เสพไป

คดีนี้เป็นอีกคดีหนึ่งซึ่งตามปกติแล้วจะต้องดำเนินคดีทางศาล แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจนาย
 หนึ่งซึ่งเคยส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ตั้งประเด็นเกี่ยวกับผู้เสียหายของคดีนี้ สุดท้ายจึงได้
 ข้อเสนอว่า แม้อคดีนี้จะไม่มีเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย แต่การประชุมกลุ่ม
 ครอบครัวก็ยังคงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่าการดำเนินคดีทางศาล การประชุมกลุ่มครอบครัวในคดีนี้จึง
 ประกอบด้วย ผู้กระทำผิด พ่อแม่ของผู้กระทำผิด และน้องสาวของผู้กระทำผิดอีกสองคน เพื่อนๆ ของ
 ผู้กระทำผิด และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน

ในการประชุม ผู้กระทำผิดได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเล่าว่าเขาเข้ามาสนใจ
 ยาเสพติดได้อย่างไรและได้ทำธุรกิจซื้อขายกัญชาที่ Melbourne เมื่อสัปดาห์ก่อนอย่างไร เขาเล่าว่า
 หลังจากเกิดเหตุเขาเข้าใจแล้วว่าการทำงานของเขาส่งผลกระทบต่อครอบครัวและตนเองอย่างไร พ่อ
 ของผู้กระทำผิดได้พูดถึงส่วนที่ดีของลูกชาย แต่กล่าวว่าสมาชิกในครอบครัวทุกคนต่างก็ยากที่จะ
 ยอมรับว่ามีคนในครอบครัวเข้าไปพัวพันกับยาเสพติด น้องสาวอายุ 15 ปี ของผู้กระทำผิด กล่าวว่าตน
 รู้สึกผิดหวังที่พี่ชายของเธอเห็นแก่ตัวไม่ยอมปรึกษากับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว

ผลการประชุมที่ได้คือ ผู้กระทำผิดขอโทษต่อครอบครัวของตน ที่ทำให้ต้องกลุ้มใจ
 อย่างมากจากการกระทำของเขาและได้สัญญากับพ่อแม่ว่าจะไม่กลับไปเสพยาอีก ทั้งพ่อและแม่ของ
 ผู้กระทำผิดกล่าวว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้ครอบครัวได้มีโอกาสใกล้ชิดกันมากขึ้นและในภายหลัง
 ได้รายงานกลับมาว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวให้ผลในด้านบวกและเป็นประสบการณ์อันมีค่าสำหรับ
 ผู้กระทำผิดและครอบครัว และเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสืบสวนคดีรู้สึกพอใจเป็นอย่างมากที่ได้เลือกใช้
 วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวแทนการดำเนินคดีทางศาล

คดีที่ 3 คดีข้อหาลักทรัพย์

เยาวชนอายุ 17 ปี ขโมยบุหรี่และเงินของนายจ้างมาเป็นเวลากว่า 3 เดือน จนเมื่อ
 ผู้เสียหายสังเกตเห็นว่าเงินหายไปจากร้านค้า จึงได้ติดกล้องวิดีโอเพื่อหาตัวคนร้าย ในที่สุดก็จับผู้กระทำ
 ผิดได้ขณะที่กำลังขโมยเงิน 20 ดอลลาร์ออกจากลิ้นชัก ผู้เสียหายจึงได้แจ้งตำรวจ เมื่อมีการสอบปากคำ
 ผู้กระทำผิดยอมรับว่าได้ขโมยบุหรี่และสินค้านอื่นๆ ในร้านไปด้วย ในตอนแรก เจ้าหน้าที่ตำรวจมี

แนวโน้มนั้นจะดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด เนื่องจากทรัพย์สินที่หายไปมีราคาถึง 650 ดอลลาร์ อย่างไรก็ตาม ท้ายที่สุดก็มีการตัดสินใจว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการที่เหมาะสมกว่า

ในการประชุม ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุม ได้แก่ ผู้กระทำผิด พ่อแม่ น้องชายและน้องสาวของผู้กระทำผิด ผู้เสียหายและภรรยา และเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งทำหน้าที่ผู้ประสานงาน โดยผู้กระทำผิดเล่าให้ฟังว่าเขาขโมยทรัพย์สินออกจากบ้านมาเป็นเวลากว่า 3 เดือนได้อย่างไร และได้พูดถึงผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ ซึ่งเกิดขึ้นกับตน ครอบครัว และผู้เสียหาย ผู้เสียหายเล่าว่าเขาชอบและมีความเมตตาต่อผู้กระทำผิดเพราะผู้กระทำผิดเป็นลูกจ้างที่ดีมากคนหนึ่ง จากนั้นพ่อแม่ของผู้กระทำผิดได้พูดถึงเหตุการณ์ที่ทำให้ครอบครัวต้องยอมรับถึงปัญหาและหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น พวกเขาเชื่อว่าเหตุการณ์นี้ทำให้ทุกคนในครอบครัวได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

ผลการประชุมปรากฏว่า ผู้กระทำผิดได้ขอโทษผู้เสียหายและครอบครัวของตน ต่อหน้าสาธารณชน และผู้กระทำผิดตกลงที่จะชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเต็มราคา การประชุมครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีและความสนิทสนมที่เคยมีให้กลับคืนมา

คดีที่ 4 ความผิดฐานบุกรุก และลักทรัพย์

ผู้กระทำผิดสองคน เป็นชายอายุ 15 ปี และหญิง อายุ 16 ปี ได้จี้ดงเงเข้าไปในแฟลตของหญิงชราซึ่งอาศัยอยู่ตามลำพังและขโมยทรัพย์สินไปหลายรายการ ได้แก่ โทรทัศน์ เครื่องเพชร และอาหาร มูลค่าทั้งสิ้น ประมาณ 5,000 ดอลลาร์ ชาวชนผู้กระทำผิดทั้งสองคนอาศัยอยู่ในกลุ่มผู้อพยพในย่านนั้น และได้คอยเฝ้ารอผู้เสียหายออกจากบ้าน ไปก่อนจึงกระทำการ

เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สอบปากคำผู้กระทำผิดและรวบรวมทรัพย์สินส่วนใหญ่เอาไว้ได้ และยังสามารถจับกุมผู้ใหญ่ที่ได้ร่วมกันกระทำความผิดในครั้งนี้ได้ด้วย ซึ่งถูกตั้งข้อหาและส่งฟ้องต่อศาลแล้วและถูกขังอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากเคยมีประวัติเป็นอาชญากรมาก่อน ในชั้นพิจารณาของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการถกเถียงกันว่าคดีนี้ควรจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือส่งคดีให้ศาลพิจารณา เนื่องจากผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ถูกส่งตัวไปยังศาลแล้วและถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ประกอบกับคดีนี้เป็นคดีที่มีความร้ายแรง เจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนจึงเห็นว่าควรจะต้องตั้งข้อหากับผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นเยาวชนด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม สุดท้ายคดีก็ถูกส่งไปยังการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งในการประชุมมีบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมดังนี้

- ยาวชนผู้กระทําผิดที่เป็นผู้ชาย แม่ พี่ชาย และน้องสาวของเขา
- ยาวชนผู้กระทําผิดที่เป็นผู้หญิง แม่ น้องสาว แฟน และเพื่อนอีกสองคน
- ผู้เสียหาย ลูกสาว และหลานสาว

ในการประชุม ผู้กระทําผิดทั้งสองเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเผชิญหน้ากับผู้เสียหายที่เป็นหญิงชรา ซึ่งผู้เสียหายเล่าว่าผู้กระทําผิดเคยบุกรุกเข้าไปในแฟลตมาสองครั้งแล้ว ผู้เสียหายเล่าว่าตนต้องอยู่อย่างหวาดกลัวมาเป็นเวลาสองเดือนและได้รับความเศร้า โศกเสียใจที่ต้องสูญเสียของที่มีคุณค่าทางจิตใจของตนไป ลูกสาวของผู้เสียหายเล่าว่าตนต้องไปคอยดูแลผู้เสียหายในช่วงระยะเวลาสองสามเดือนที่ผ่านมา

แม่ของเด็กผู้หญิงที่กระทําผิดเล่าความจริงให้ฟังว่า ลูกสาวไม่ได้อยู่ที่บ้านมาเป็นเวลา 2 ปีแล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้รับรู้ถึงความทุกข์ทรมานของผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิงชรา และได้เห็นพ้องต้องกันให้ผู้กระทําผิดชดเชยค่าเสียหาย 400 ดอลลาร์ให้แก่ผู้เสียหายทุกๆ สองสัปดาห์ โดยโอนเงินผ่านทางบัญชีของลูกสาวผู้เสียหาย และผู้กระทําผิดทั้งสองตกลงที่จะทำงานบริการสาธารณะเป็นเวลา 20 ชั่วโมง โดยผู้กระทําผิดที่เป็นผู้หญิงจะไปทำงานกับแม่ของเธอที่กลุ่มลูกเสือท้องถิ่น เนื่องจากแม่ของเธออยู่ในระหว่างการทำงานบริการสาธารณะตามคำสั่งศาลตามข้อหาถือโกงเงินสวัสดิการสังคม ส่วนผู้กระทําผิดที่เป็นผู้ชายจะทำงานที่สมาคม Vincent de Paul

เมื่อการประชุมเสร็จสิ้นลง ผู้เสียหายได้เข้ามากล่าวขอบคุณเจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมกับบอกว่าขณะนี้ตนรู้สึกปลอดภัยและไม่หวาดกลัวอีกต่อไปแล้ว ส่วนลูกสาวของผู้เสียหายรู้สึกหมดหวังเมื่อความเป็นอยู่ของมารดาจะกลับมาเป็นเช่นปกติ

คดีที่ 5 ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์

ยาวชนชายอายุ 17 ปีสองคนซึ่งเป็นนักเรียนในชั้นปีที่ 12 ได้เข้าไปในโรงเรียนมัธยมของตนและได้นำถุงที่บรรจุเศษกระดาษไว้ที่ประตูห้องวิทยาศาสตร์โดยต้องการใช้เศษกระดาษเป็นเชื้อในการก่อเพลิง ไฟได้ลุกไหม้ประตูห้องและหนังสือที่เก็บอยู่ใกล้ๆ กับประตูได้รับความเสียหาย

ภายหลังจากที่ได้มีการสอบสวนเพื่อขยายผล เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พูดคุยกับผู้กระทําผิดทั้งสองคนซึ่งได้ยอมรับสารภาพ ในที่สุดก็มีการพิจารณาให้นำมาตรการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ โดยมีผู้ที่เข้าร่วมในการประชุม ได้แก่ ผู้กระทําผิด พ่อแม่ น้องชาย และน้องสาว ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นเรียนของผู้กระทําผิด ครู 3 คน ซึ่งเป็นผู้ครอบครองดูแลหนังสือที่เสียหาย ทนายความประจำโรงเรียน ครู 2 คนจากคณะกรรมการสวัสดิการนักเรียน ประธานนักเรียน ประธาน

คณะกรรมการผู้ปกครอง สมาชิกของคณะกรรมการผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ประสานงาน

การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกจัดขึ้นที่โรงเรียนในวันหยุดราชการ ผู้กระทำผิดได้พูดถึงสิ่งที่ตนทำลงไปและระบุว่ามิใครบ้างที่ได้รับผลกระทบ ผู้อำนวยการพูดถึงความวุ่นวายและความโกรธที่เป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนครูได้อธิบายให้ฟังว่าหนังสือที่ถูกทำลายไปเป็นหนังสือที่ตนได้เก็บรวบรวมไว้เพื่อให้นักเรียนที่ไม่มีเงินซื้อได้ใช้หนังสือดังกล่าวและยังเล่าให้ฟังว่ากลิ่นเหม็นจากควันไฟและสีที่ทาไว้ทำให้เด็กบางคนมีอาการปวดหัวและไม่สบาย ครอบครัวของผู้กระทำผิดกล่าวว่ารู้สึกเสียใจและไม่อยากจะเชื่อกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวแทนของนักเรียนกล่าวว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสร้างความโกรธเคืองให้แก่เด็กเรียนคนอื่นๆ แต่ก็หวังว่าผู้กระทำผิดจะสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ พ่อของนักเรียนคนหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนจากคณะกรรมการผู้ปกครองเล่าว่าลูกชายของตนซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ก็เคยถูกดำเนินคดีทางศาลเยาวชนมาก่อนและตนขอสนับสนุนแนวความคิดเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัว

ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายถึงเรื่องการชดเชยค่าเสียหายและได้รับความเห็นชอบจากผู้กระทำผิดที่จะจ่ายค่าเสียหายให้เป็นจำนวน 1,700 ดอลลาร์ และยอมที่จะทำงานให้แก่ทางโรงเรียนเป็นเวลา 40 ชั่วโมง ด้วยการปลูกต้นไม้ ทำความสะอาด และทาสีให้แก่ทางโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนยังได้กำหนดช่วงเวลาให้พักการเรียนผู้กระทำผิดทั้งสองไว้ โดยจะไม่ทับซ้อนกับช่วงที่มีการสอบวัดผลของชั้นปีที่ 12

ผลที่ได้จากการประชุมคือ ผู้กระทำผิดแต่ละคนกล่าวขอโทษต่อผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกคน และตกลงที่จะจ่ายค่าเสียหายและทำงานให้แก่โรงเรียนเป็นเวลา 40 ชั่วโมง ครูรู้สึกยินดีที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว ครอบครัวของผู้กระทำผิดกล่าวว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและการประชุมครั้งนี้ทำให้คนในครอบครัวได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ผู้อำนวยการโรงเรียนพอใจกับการประชุมและการแก้ปัญหาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเห็นว่าการสั่งพักการเรียนมิได้เป็นการตัดโอกาสที่ผู้กระทำผิดจะจบการศึกษาของชั้นปีที่ 12 ซึ่งในตอนแรกตนพิจารณาถึงการที่จะไล่ผู้กระทำผิดออกจากโรงเรียน เพราะหากมีการดำเนินคดีทางศาลผู้กระทำผิดจะต้องถูกไล่ออกจากโรงเรียนอย่างแน่นอน

คดีนี้ได้ยุติลงโดยผู้กระทำผิดแต่ละคนได้ชดเชยค่าเสียหายครบเต็มตามจำนวนและได้ทำงานให้กับโรงเรียนโดยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัว และเมื่อมีการปฏิบัติภารกิจตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุมอย่างสมบูรณ์แล้วกลุ่มครอบครัวของผู้กระทำผิดก็ได้ออกไปป็นกันด้วยดี

คดีที่ 6 ขโมยรถจักรยานยนต์

ผู้กระทำผิดเป็นเยาวชนอายุ 15 ปี สองคนได้เข้าไปในบริเวณหลังบ้านหลังหนึ่งในย่านชานเมืองและขโมยรถจักรยานยนต์ 50 ซีซีไปในเวลากลางคืน และได้นำรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวไปขับซึ่งเป็นเวลา 2 วันจึงถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับความเข้าจับกุม ผู้กระทำผิดทั้งสองยอมรับสารภาพว่าได้ขโมยรถจักรยานยนต์จริงและได้ทำให้ถึงชื่อเพลิงได้รับความเสียหายคิดเป็นมูลค่า 60 ดอลลาร์ ซึ่งผู้กระทำผิดทั้งสองรายนี้เป็นที่รู้จักดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนและมีปัญหาที่โรงเรียนด้วย การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้ในฐานที่เป็นทางเลือกในการจัดการกับคดีที่ดีกว่าการดำเนินคดีทางศาล

ในการประชุมกลุ่มครอบครัว ผู้กระทำผิดคนแรกมีพ่อและแม่เข้าร่วมประชุม ส่วนผู้กระทำผิดอีกคนหนึ่ง ไม่มีพ่อแม่ มีเพียงปู่ ย่า และลุง มาเข้าประชุม ส่วนผู้เสียหายมาประชุมพร้อมกับพ่อแม่ และลูกสาวอีก 4 คน ผู้กระทำผิดเล่าถึงวิถีขโมยรถจักรยานยนต์ แม่ของผู้เสียหายเล่าว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้ผู้เสียหายมาเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิดเนื่องจากตระหนักดีว่าเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ปัญหาหลายๆ อย่างได้รับการคลี่คลาย และได้เล่าถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลูกๆ ของผู้เสียหายว่า บางคนไม่กล้านอนคนเดียว บางคนกลายเป็นคนกลัวความมืด และคนอื่นๆ ไม่มีรถจักรยานยนต์ ครอบครัวของผู้กระทำผิดแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ก็ไม่แปลกใจที่มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น

หลังจากการประชุม ครอบครัวของผู้เสียหายได้มาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ประสานงานเป็นการส่วนตัวว่า ในตอนแรกลูกของผู้เสียหายร้องไห้เพราะกลัวผู้กระทำผิดต่างๆ ที่ผู้กระทำผิดเป็นเพียงแคเด็กผู้ชาย แม่ของผู้เสียหายพูดถึงการประชุมว่ามีความสำคัญต่อพวกตนเพียงใด ซึ่งขณะนี้พวกหลานๆ ของตนต่างเข้าใจแล้วว่าผู้กระทำผิดนั้นไม่ใช่อาชญากรแต่เป็นเพียงเด็กผู้ชายธรรมดาที่ทำงานที่โรงเขาลงไปเท่านั้น ผลการประชุมออกมาโดยผู้กระทำผิดทั้งสองขอโทษในสิ่งที่ตนได้กระทำไปและตกลงที่จะจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งครอบครัวของผู้เสียหายรู้สึกพึงพอใจ

3.3 สัมฤทธิ์ผล ปัญหา และอุปสรรค ของการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวจำนวนมากพบว่า ได้รับความพึงพอใจในระดับสูงจากผู้ที่ได้เข้าร่วมในการประชุม ทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และบุคคลที่เป็นผู้สนับสนุน งานวิจัยเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียในปี 2001 ของ Daly ระบุว่าร้อยละ 90 ของผู้กระทำผิด และร้อยละ 73 ของผู้เสียหายมีความพึงพอใจ หรือพึงพอใจมากกับวิธีการที่ทำให้คดีของตนเสร็จสิ้นลงโดยการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยมีผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการเข้า

ร่วมประชุมถึงร้อยละ 74 ของคดีที่ถูกสั่งให้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว⁷³ เช่นเดียวกับที่ Indianapolis ในมลรัฐ Indiana ของสหรัฐอเมริกา McGarrel ได้ทำการวิจัยพบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เสียหาย มีความพึงพอใจกับวิธีการที่ทำให้คดีของตนเสร็จสิ้นลงโดยใช้การประชุมกลุ่มครอบครัว⁷⁴

Fercello และ Umbreit ได้ทำการวิจัยใน Minnesota ในปี 1998 โดยทำการศึกษาวิจัยในกลุ่มเยาวชนที่ถูกส่งไปสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวในช่วงเดือน พฤษภาคม 1997 ถึงเดือนกันยายน 1998 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ในห้างสรรพสินค้า (shoplifting) โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวถูกนำมาใช้เป็นทางเลือกแทนการดำเนินคดีในศาล การเก็บข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์เยาวชนที่เป็นผู้กระทำผิดจำนวน 159 คน ผู้เสียหาย 166 คน และผู้สนับสนุน 130 คน ภายหลังจากการประชุม ผลปรากฏว่า ร้อยละ 93 ของผู้เสียหายพอใจกับการให้คดีของตนได้รับการจัดการโดยการประชุมกลุ่มครอบครัว, ร้อยละ 95 ของผู้เสียหายพอใจกับผลการประชุม, ร้อยละ 95 ของผู้เสียหายรู้สึกว่าการเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการประชุมมีความเป็นธรรม และผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมแทบจะทุกคนจะแนะนำกระบวนการนี้ให้แก่ผู้อื่น และร้อยละ 90 ของผู้เสียหายรู้สึกว่าการกระทำผิดสามารถที่จะรับผิดชอบในการกระทำของตนได้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการถามผู้เสียหายถึงความสำคัญของการบอกให้ผู้กระทำผิดความผิดทราบว่าอาชญากรรมส่งผลกระทบต่อตนอย่างไร พบว่า อัตราของการให้ความสำคัญกับสิ่งนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 82 ก่อนที่จะมีการประชุม เป็นร้อยละ 91.7 ภายหลังจากที่ได้มีการประชุมแล้ว ส่วนทางฝ่ายผู้กระทำผิดก็รู้สึกรับผิดชอบต่อผู้เสียหายมากขึ้นภายหลังจากที่ได้เข้าร่วมในการประชุมแล้ว สิ่งที่ผู้เสียหายเห็นว่า เป็นประโยชน์มากที่สุดคือ การได้พูดคุยกับผู้กระทำผิดและการอธิบายให้ผู้กระทำผิดทราบว่าอาชญากรรมส่งผลกระทบต่อตนอย่างไร และการได้รับฟังการอธิบายจากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสาเหตุของการกระทำผิด ส่วนการได้รับฟังสมาชิกในครอบครัวของผู้กระทำผิด การได้รับการขอโทษจากผู้กระทำผิดและการได้ข้อตกลงในการชดใช้ความเสียหาย เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายทั้งสิ้น ในด้านของผู้กระทำผิด เห็นว่า การได้เผชิญหน้ากับผู้เสียหายและการมีโอกาสได้เล่าเรื่องราวของตนรวมทั้งการขอโทษต่อผู้เสียหายเป็นประโยชน์ที่ได้จากหลักการของการประชุมกลุ่มครอบครัวมากที่สุด (ร้อยละ 96) และรู้สึกดีขึ้นหลังจากที่ได้พบกับผู้เสียหาย (ร้อยละ 95) ผู้กระทำผิดยังเห็นว่าการไม่ถูกบันทึกประวัติอาชญากรรมและการหลีกเลี่ยงกระบวนการทางศาลนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับพวกตนมาก ภายหลังจากที่ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้ว ผู้เสียหายเพียงร้อยละ 13 เท่านั้นที่มีความหวาดกลัวว่าผู้กระทำผิดจะก่ออาชญากรรม

⁷³ Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries," Center for Restorative Justice & Peacemaking, University of Minnesota, May 1,2002, p. 5.

⁷⁴ Ibid.

อย่างอื่นแก่ตนอีก และผู้เสียหายร้อยละ 96 เห็นว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นการให้โอกาสแก่ผู้เสียหายในการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั่วยุทธศาสตร์ มากกว่าร้อยละ 90 ของทั้งฝ่ายผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และผู้สนับสนุน เลือกว่าจะเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัว หากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอีกในอนาคต⁷⁵

งานศึกษาวิจัยในออสเตรเลียของ Moore และ Forsythe ในปี 1995 ผู้เสียหายเห็นว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นวิธีการในการยืนยันหรือเน้นความสำคัญของสิทธิของบุคคล⁷⁶ และในงานวิจัยของ Strang และ Sherman ในปี 1997 ผู้เสียหายเห็นว่าการเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการเยียวยาดีกว่าการดำเนินการผ่านกระบวนการทางศาล⁷⁷ และผู้เสียหายมีความเข้าใจผู้กระทำผิดมากขึ้นและเห็นว่าเด็กที่กระทำความผิดไม่ใช่บุคคลที่เลวร้าย ผู้เสียหายใน Minnesota อ้างว่า ประโยชน์สูงสุดที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัว คือการได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้กระทำผิดและอธิบายถึงผลกระทบจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับตน และการได้รับฟังคำอธิบายของผู้กระทำผิด ส่วนสิ่งที่ประโยชน์น้อยที่สุดคือทัศนคติในด้านลบต่อผู้ปกครองบางคน⁷⁸

ในการศึกษาเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวในเมือง Adelaide และเมืองต่างๆใน Port Augusta และ Whyalla ในประเทศออสเตรเลีย ของ Daly ในปี 2001 พบว่าร้อยละ 80-95 ของผู้เสียหายและผู้กระทำผิดแจ้งว่า ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและได้มีโอกาสพูดและแสดงความคิดเห็นในการทำข้อตกลง ร้อยละ 74 ของผู้กระทำผิดรู้สึกว่าการประชุมมีความเป็นธรรมเปรียบเทียบกับร้อยละ 54 ของผู้กระทำผิดที่ถูกดำเนินคดีทางศาล ที่เห็นว่าการตัดสินและการกำหนดโทษของศาลมีความเป็นธรรม⁷⁹

⁷⁵ Claudia Fecello and Mark Umbreit, "Client Evaluation of Family Group Conferencing In 12 Sites in 1st Judicial District of Minesota," Center for Restorative Justice & Mediation, University of Minnesota, November 25, 1998, p. 10-11.

⁷⁶ Moore D. and L. Forsythe. A New Approach To Juvenile Justice : An Evaluation of Family Conferencing in Wagga Wagga. Wagga Wagga, Australia: Centre for Rural Social Research, 1995.

⁷⁷ Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries," p. 5.

⁷⁸ Claudia Fecello and Mark Umbreit, "Client Evaluation of Family Group Conferencing In 12 Sites in 1st Judicial District of Minesota."

⁷⁹ Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries, p. 5.

งานวิจัย 3 ชิ้น ในสหรัฐอเมริกา ได้แก่ งานวิจัยของ Fercello และ Umbreit ในปี 1998 ของ McCold และ Wachtel ในปี 1998 และของ McGarrel ในปี 2001 พบว่า ประมาณร้อยละ 95 ของผู้เสียหายเห็นว่ากระบวนการและผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวมีความเป็นธรรม และร้อยละ 89 ของเยาวชนที่กระทำผิดใน Minnesota ก็เห็นว่าข้อตกลงที่ได้จากการประชุมมีความเป็นธรรมมากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในเมือง Bethlehem มลรัฐ Pennsylvania และในมลรัฐ Minnesota ประเทศสหรัฐอเมริกาจะแนะนำโปรแกรมการประชุมกลุ่มครอบครัวให้แก่คนอื่นๆ และเกือบจะทั้งหมดของผู้เสียหายในการศึกษาวิจัยที่ Indianapolis ระบุว่า จะแนะนำโปรแกรมการประชุมกลุ่มครอบครัวให้แก่บุคคลที่ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับตน เช่นเดียวกับร้อยละ 85 ของเยาวชนผู้กระทำผิดที่ได้เข้าร่วมประชุม จะแนะนำโปรแกรมการประชุมกลุ่มครอบครัวให้แก่เพื่อนๆ ด้วย⁸⁰

ในแง่ของการฟื้นฟูและการชดใช้ความเสียหาย งานวิจัยของ McGarrel พบว่า ข้อตกลงในการฟื้นฟูความเสียหายที่มักจะถูกกำหนดขึ้นใน Indianapolis ได้แก่ การให้เด็กที่กระทำผิดขอโทษผู้เสียหาย, การชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน, การให้ผู้กระทำผิดทำงานให้กับผู้เสียหายโดยตรง, การให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสาธารณะ และมาตรการอย่างอื่น⁸¹

เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัยในนิวซีแลนด์ของ Maxwell and Morris ในปี 1993 พบว่า ปัญหาได้รับการแก้ไขภายในการประชุมเพียง 1 ครั้งถึงร้อยละ 86 ของการประชุมที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่วนผลที่ได้จากการประชุม มีการขอโทษผู้เสียหายร้อยละ 70 และการให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสาธารณะเกิดขึ้น ร้อยละ 55, ร้อยละ 60 ของผู้เสียหายที่เข้าร่วมในการประชุมได้รับการช่วยเหลือในด้านที่ดีขึ้นและร้อยละ 53 ของผู้เสียหายที่เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจกับการประชุมกลุ่มครอบครัว อย่างไรก็ตามร้อยละ 25 ของผู้เสียหายรู้สึกผิดหวังกับผลที่ได้จากการประชุม เหตุผลหลักเนื่องมาจากผู้กระทำผิดไม่ได้รู้สึกเสียใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยสังเกตว่า เมื่อผู้เสียหายอยู่ร่วมในที่ประชุม แผนที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดปฏิบัติมีแนวโน้มที่จะเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดทำงานให้แก่ผู้เสียหายมากกว่าในกรณีที่ผู้เสียหายไม่มาเข้าร่วมประชุม ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การอยู่ร่วมในที่ประชุมของผู้เสียหายจะมีผลกระทบต่อรูปแบบการได้รับการเยียวยาความเสียหาย โดยการชดใช้เยียวยาจะเกิดขึ้นร้อยละ 42 เมื่อ

⁸⁰ Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries, p. 8.

⁸¹ Ibid.

มีผู้เสียหายอยู่ร่วมในที่ประชุม เปรียบเทียบกับกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้อยู่ในที่ประชุม จะมีการเยียวยาความเสียหายเกิดขึ้นเพียงร้อยละ 29 ของคดีที่เป็นความผิดที่มีผู้เสียหายเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งหมด⁸²

การศึกษาวิจัยในออสเตรเลียของ Strang และ Sherman ในปี 1997 สรุปว่า การที่ผู้เสียหายเข้าร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือของกลุ่มครอบครัว จะได้รับการเยียวยามากกว่าการเข้าร่วมในกระบวนการรูปแบบปกติทางศาล ซึ่งการเยียวยาได้แก่ การขอโทษ การชดเชยค่าเสียหาย การให้ผู้กระทำผิดบริจาคเงินให้แก่องค์กรการกุศล และการชดเชยความเสียหายทางด้านวัตถุอื่นๆ ผู้เสียหายในคดีที่ผู้กระทำผิดเข้าร่วมในการประชุมมีแนวโน้มที่จะได้รับการขอโทษจากผู้กระทำผิด (ร้อยละ 74) มากกว่ากรณีที่ผู้กระทำผิดถูกดำเนินคดีทางศาล (ร้อยละ 11)⁸³ งานวิจัยในออสเตรเลียของ Moore และ Forsythe ในปี 1995 ซึ่งให้เห็นว่าร้อยละ 87 ของข้อตกลงที่ได้จากการประชุม ได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และ Wundersitz Hetzel 1996 ซึ่งได้ทำการวิจัยการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียเช่นกัน ก็พบว่า มีอัตราการปฏิบัติตามแผนที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวถึงร้อยละ 86 ใน Minnesota , Fercello และ Umbreit พบว่า ร้อยละ 79 ของผู้เสียหาย และร้อยละ 92 ของผู้กระทำผิดเห็นว่าข้อตกลงนั้น ได้มาจากการเจรจาที่ประสบความสำเร็จ⁸⁴

สำหรับประโยชน์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวในแง่ที่เป็นมาตรการที่นำมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญา หรือนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม นั้น Moore และ Forsythe พบว่า การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการตำรวจชุมชนที่เรียกกันว่ารูปแบบของ Wagga Wagga นั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยลดปริมาณคดีที่ตำรวจจะต้องดำเนินการกับผู้เยาว์ทางศาล และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คดีจำนวนมากเสร็จสิ้นลงในชั้นของตำรวจ แทนที่จะต้องดำเนินคดีทางศาล⁸⁵

⁸² Maxwell, G. and A. Morris. Family, Victims and Culture: Youth Justice in New Zealand.

Wellington, New Zealand: Social Policy Agency and Institute of Criminology, Victoria University of Wellington, 1993.

⁸³ Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries, p. 9.

⁸⁴ Ibid., p. 10.

⁸⁵ Ibid., p. 11.

ในประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า ก่อนที่กฎหมาย Children, Young Persons and Their Families Act of 1989 จะใช้บังคับ มีคดีขึ้นสู่ศาลมากถึง 13,000 คดีในแต่ละปี ภายหลังจากที่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ ในปี 1990 ปริมาณคดีเกี่ยวกับเด็กกระทำผิดที่ขึ้นสู่ศาลลดลงเหลือเพียง 2,587 คดี⁸⁶

สำหรับประสิทธิภาพในการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำหรือการกระทำผิดติดนิสัยของเยาวชนนั้น ในปี 2000 Hines ได้ทำการวิจัยที่เมือง Woodbury ในมลรัฐ Minnesota โดยเปรียบเทียบเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวกับกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้ใช้การประชุมกลุ่มครอบครัว พบว่า ในปี 1993 ร้อยละ 33 ของเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวได้กระทำความผิดซ้ำอีก ส่วนเยาวชนที่ไม่ได้รับการประชุมกลุ่มครอบครัวกลับมาก่อทำความผิดซ้ำถึงร้อยละ 72 ส่วนเยาวชนที่ถูกใช้มาตรการประชุมกลุ่มครอบครัวกับการกระทำความผิดครั้งแรกมีการกระทำความผิดซ้ำอีกร้อยละ 16 ในขณะที่เยาวชนที่กระทำความผิดครั้งแรกและไม่ได้รับการประชุมกลุ่มครอบครัวมีการกระทำความผิดซ้ำถึงร้อยละ 52⁸⁷

ในปี 1993 Maxwell และ Morris พบว่า ภายในระยะเวลา 6 เดือน เยาวชนที่ถูกส่งไปยังการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์มีการกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก ในอัตราร้อยละ 48 ส่วนใน Wagga Wagga ซึ่งนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในระบบตำรวจชุมชน Moore และ Forsythe พบว่าในช่วง 9 เดือน ก่อนและหลังจากการประชุมกลุ่มครอบครัว มีเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวถูกจับเพราะกระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 18.7 ส่วนเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทางศาลกลับมาก่อทำความผิดซ้ำในช่วง 9 เดือนหลังจากการพิพากษาคดีถึงร้อยละ 35.6⁸⁸

ในงานวิจัยล่าสุดของ Maxwell และ Morris ในปี 2001 ผู้วิจัยได้มุ่งความสำคัญที่การพยายามจะวิเคราะห์หว่าอะไรคือปัจจัยที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าววัยรุ่นให้กระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดซ้ำ ในปี 1996 ผู้วิจัยได้ติดต่อกับเยาวชนจำนวน 108 คน และพ่อแม่จำนวน 98 คน ซึ่งได้เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวในช่วงปี 1990 –1991 พบว่า ร้อยละ 20-90 ของเยาวชนเหล่านี้ยังไม่เคยถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดซ้ำอีก, ส่วนอีกร้อยละ 28 ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอีกในภายหลัง ผู้วิจัยสรุปว่า การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถช่วยลดโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้ แม้ว่าจะมีปัจจัยที่สำคัญประการอื่นๆ อีกก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่เกิดขึ้นในการประชุมกลุ่มครอบครัวซึ่งมีผลต่อเยาวชนที่กระทำผิดคือ การได้เข้าร่วมประชุมทำให้สามารถเตือนตัวเองให้ระลึกได้ว่าจะไม่ประพฤติดนเป็นคนไม่ดีอีก, ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งหรือมีส่วนร่วมในการประชุมทำคำตัดสิน, การให้ความเห็นชอบกับผลการประชุม, การปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จตามที่ได้ตกลงกันไว้, ความรู้สึกเสียใจต่อ

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid., p. 14.

⁸⁸ Ibid.

สิ่งที่ทำลงไป, การได้พบกับผู้เสียหายและการได้ขอโทษผู้เสียหาย และความรู้สึกว่าตนได้แก้ไขเยียวยาความเสียหาย ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงคุณค่า กระบวนการ และผลลัพธ์ที่เป็นสิ่งสำคัญของการทำให้เกิดความสมานฉันท์⁸⁹

ใน Canberra มีการเปรียบเทียบอัตราการกระทำความผิดซ้ำในระหว่างกลุ่มเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและเยาวชนกลุ่มที่ถูกดำเนินคดีทางศาล โดยมีการจำแนกประเภทของความผิดที่ได้กระทำลง พบว่า สำหรับเยาวชนที่กระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อร่างกาย อัตราการกระทำความผิดซ้ำในกลุ่มของศาล ลดลงร้อยละ 11 ของจำนวนเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทางศาล ส่วนเยาวชนที่ถูกส่งมายังการประชุมกลุ่มครอบครัว อัตราการกระทำความผิดซ้ำลดลงถึงร้อยละ 49 ของจำนวนเยาวชนที่เข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว เท่ากับว่าอัตราการกระทำความผิดซ้ำในกลุ่มของเยาวชนที่ผ่านระบบการประชุมกลุ่มครอบครัวลดลงมากกว่าถึงร้อยละ 38 ส่วนอัตราการกระทำความผิดซ้ำสำหรับความผิดฐานข่มขืนขณะมีเมานั้นมีตัวเลขของการกระทำความผิดซ้ำเพิ่มขึ้นทั้งสองกลุ่ม และไม่มี ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในกลุ่มของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็กรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคลห้างร้านหรือเป็นบุคคลธรรมดา⁹⁰

ในปี 1998 McCold และ Wachtel ได้ทำการศึกษาวิจัยเยาวชนในเมือง Bethlehem เป็นเวลา 1 ปี โดยแบ่งเยาวชนในกลุ่มควบคุมออกเป็นสองส่วน ได้แก่ กลุ่มที่ได้ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและกลุ่มที่ไม่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว เนื่องจากผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดเลือกที่จะไม่เข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งในกลุ่มที่ปฏิเสธกระบวนการมีจำนวนอาชญากรรมที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายมากกว่า เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ที่ถูกตั้งข้อหาว่าก่ออาชญากรรมประทุษร้ายต่อร่างกายไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะถูกเลือกให้ใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นเครื่องมือในการเบี่ยงเบนคดีออกไปตั้งแต่ในขั้นต้นของกระบวนการ ผลของการกระทำความผิดคดีนี้สำหรับความผิดต่อทรัพย์สินเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 32 เปรียบเทียบกับร้อยละ 35 สำหรับกลุ่มที่ปฏิเสธไม่เข้าร่วมกระบวนการสำหรับคดีประทุษร้ายต่อร่างกายเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวกลับไปกระทำความผิดซ้ำร้อยละ 20 เปรียบเทียบกับร้อยละ 48 ของกลุ่มที่ปฏิเสธเข้าร่วมกระบวนการ ผู้วิจัยสรุปว่า การประชุมกลุ่มครอบครัวมีผลกระทบต่อการกระทำความผิดซ้ำในเชิงบวก ในแง่ที่ว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีให้หมดไปได้⁹¹

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid., p. 15.

ในปี 2000 McGarrel ได้ทำการศึกษาวิจัยที่เมือง Indianapolis มลรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทำการเปรียบเทียบอัตราการกระทำความผิดซ้ำระหว่างการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวกับการเบี่ยงเบนคดีโดยใช้โปรแกรมอย่างอื่น ทั้งนี้ โดยทำการวิจัยในกลุ่มเยาวชนอายุ 14 ปี และต่ำกว่า 14 ปี ซึ่งกระทำความผิดเป็นครั้งแรกและไม่ใช่อาชญากรรมร้ายแรง มีเยาวชนถูกส่งไปยังการประชุมกลุ่มครอบครัว ที่เป็นโครงการของ Restorative Justice จำนวนทั้งสิ้น 232 คดี และอีก 226 คดี ถูกส่งไปยังโครงการที่ใช้มาตรการอย่างอื่นแทนการดำเนินคดีอาญา การวัดอัตราการกระทำความผิดซ้ำจะพิจารณาจากการติดต่อกับศาลโดยการที่คดีถูกนำกลับมาสู่ศาลอีกตลอดช่วง 6 เดือน หรือ 12 เดือน ตั้งแต่เกิดเหตุ และการติดต่อกับศาลหลังจากที่มีการใช้มาตรการเบี่ยงเบนคดีเรียบร้อยแล้ว ผลการวิจัยพบว่า ตลอดช่วง 6 เดือนหลังจากเกิดเหตุการณ์ขึ้น ร้อยละ 79.6 ของเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวไม่มีการติดต่อกับศาลอีก ตรงข้ามกับร้อยละ 58.8 ของเยาวชนที่ใช้โครงการเบี่ยงเบนคดีอย่างอื่น สำหรับในช่วง 12 เดือนนั้น พบว่าร้อยละ 69.2 ของเด็กที่ประชุมกลุ่มครอบครัวไม่ได้มีการติดต่อกับศาลอีก ในขณะที่เด็กในอีกกลุ่มมีการติดต่อกับศาลถึงร้อยละ 58.8 สำหรับในช่วง 6 เดือนหลังจากที่ได้เบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการแล้ว ร้อยละ 87.7 ของเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวไม่มีการติดต่อกับศาลอีก เปรียบเทียบกับร้อยละ 77.3 ของเยาวชนกลุ่มที่ใช้มาตรการอย่างอื่น นอกจากนี้ ยังได้ทำการเปรียบเทียบในแง่ความพึงพอใจต่อกระบวนการ พบว่าผู้เสียหายมีความพอใจกับการใช้มาตรการประชุมกลุ่มครอบครัวถึงร้อยละ 90 ในขณะที่พึงพอใจต่อมาตรการอย่างอื่นร้อยละ 68 และการประชุมกลุ่มครอบครัวทำให้ผู้เสียหายรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการถึงร้อยละ 97 และได้มีโอกาสแสดงทัศนะและความคิดเห็น ร้อยละ 95 ในขณะที่มาตรการอย่างอื่น ผู้เสียหายรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในกระบวนการเพียงร้อยละ 38 และมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นร้อยละ 56 ส่วนผลของการประชุม ปรากฏว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถึงร้อยละ 75 และมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ร้อยละ 83 ในขณะที่การใช้มาตรการอย่างอื่นสามารถแก้ปัญหาได้เพียงร้อยละ 50 และมีการปฏิบัติตามโครงการเพียงร้อยละ 58⁹²

หากพิจารณาภาพโดยรวม การศึกษาวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับเยาวชนที่กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี โดยผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นๆ ที่ได้เข้าร่วมในการประชุมล้วนแต่มีความพึงพอใจจากการที่ได้เข้าร่วมในกระบวนการ และรู้สึกว่า การประชุม

⁹² Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, Betty Vos, "The Impact of Restorative Justice

มีความเป็นธรรมและมีประโยชน์ นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวได้เพิ่มแนวโน้มของการที่มีการจ่ายเงินตามสัญญาชดใช้ความเสียหายด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการปรับเปลี่ยนมุมมองว่าการการทำความผิดทางอาญานั้นเป็นเรื่องของการล่วงละเมิดต่อบุคคลมากกว่าต่อรัฐและส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อโดยตรง ดังนั้น ความตกลงที่ได้มาจึงกลายเป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างคู่กรณีมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำผิดที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวก็มีอัตราการกลับมากระทำความผิดซ้ำน้อยกว่าเดิม หรือน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้กระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันซึ่งไม่ได้ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว

แม้ว่าการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในต่างประเทศจะมีแนวโน้มของการประสบความสำเร็จที่ค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก ซึ่งปัญหาที่มักจะพบในการประชุมกลุ่มครอบครัวที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

ก. การเตรียมการที่ไม่ดีพอ ทำให้ผลการประชุมไม่เป็นตามที่ปรารถนา

การเตรียมการก่อนที่มีการประชุมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้ประสานงานหรือผู้ดำเนินการสามารถประเมินผลที่จะเกิดจากการประชุมได้ การพบกับผู้เสียหายก่อนการประชุมจะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานหรือผู้ดำเนินการสามารถประเมินความต้องการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการตลอดจนเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เสียหายต้องการจากผู้กระทำผิดหรือจากการประชุมได้เป็นอย่างดี การได้พบและพูดคุยกับผู้กระทำผิดและบุคคลอื่นๆ ที่จะเข้าร่วมในการประชุมจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มความสำเร็จของการประชุมได้ ในประเทศนิวซีแลนด์ แม้ว่ารูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวจะมีการพบปะพูดคุยกับผู้กระทำผิดและครอบครัวก่อนที่จะมีการประชุมเสมอก็ตาม แต่ก็มีใช้สิ่งที่จะต้องกระทำในแบบเดียวกันกับผู้เสียหายและครอบครัว

ส่วนรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียโดยปกติจะมีการติดต่อกับคู่กรณีทางโทรศัพท์และจะมีการพบตัวในบางโอกาสเท่านั้น⁸¹ การเตรียมการที่ไม่เพียงพอเช่นนี้ จะมีผลกระทบต่อการประชุม เช่น คู่กรณีรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่ตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมอย่างอิสระในการสนทนาอย่างแท้จริง ทำให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง และอาจมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อซ้ำโดยกระบวนการด้วย

⁸¹ Mark S. Umbreit, Family Group Conferencing : Implication for Crime Victims [Online].

Office for Victims of Crime, U.S. Department of Justice. 2000. Available

from:http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/restorative_justice/96523-family_group

/family3.html[2002, June 23]

ข. การบีบบังคับและการข่มขู่

การมีผู้ใหญ่อจำนวนมากรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบอยู่ร่วมในการประชุมอาจทำให้ผู้เยาว์รู้สึกอึดอัดและไม่กล้าที่จะเปิดเผยถึงความรู้สึกและความนึกคิดของตนและกลายเป็นการข่มขู่บีบบังคับให้ผู้เยาว์ต้องพูดหรือยอมรับในสิ่งที่ตนคิดว่าผู้ใหญ่ต้องการหรือพอใจ ทำให้กระบวนการมีลักษณะของการบังคับมากกว่าความสมัครใจ ซึ่งจะขัดต่อหลักการของการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ต้องการให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกและต้องการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนอย่างจริงจัง

ก. การขาดความเป็นกลางและการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียที่นำมาใช้ในชั้นตำรวจถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจหรือดุลพินิจโดยมิชอบ ทั้งนี้ อาจเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อจะช่วยเหลือผู้กระทำผิดมิให้ต้องถูกดำเนินคดีหรืออาจเป็นการบีบบังคับเชิญผู้กระทำผิดให้ต้องเข้าร่วมในกระบวนการและยอมรับตามข้อเสนอของที่ประชุมเพื่อแลกกับการไม่ต้องถูกดำเนินคดี

ค. การขาดความเป็นกลาง

มีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่คุมประพฤติหรือผู้ทำหน้าที่ดำเนินการประชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวของประเทศออสเตรเลีย ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวจะต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญในการระงับข้อพิพาทและการไกล่เกลี่ย โดยจะต้องทิ้งบทบาทตามอำนาจหน้าที่ของตนที่มีอยู่ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้บังคับการตามกฎหมายของรัฐออกไป การไม่สามารถที่จะให้ความเป็นกลางในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐและบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม อาจเป็นปัญหาต่อการประชุมและนำไปสู่กระบวนการที่เป็นการกล่าวโทษ ทำให้เยาวชนที่กระทำผิดรู้สึกอับอายมากกว่าที่จะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสำนึกและการยอมรับกลับเข้าสู่สังคม ซึ่งย่อมไม่แตกต่างกับการดำเนินการกับผู้กระทำผิดโดยใช้กระบวนการทางศาล

ง. ความไม่ยืดหยุ่นของกระบวนการ

ในขณะที่การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศนิวซีแลนด์เปิดโอกาสให้มีการดำเนินการอย่างยืดหยุ่นในกระบวนการ รูปแบบการประชุมในออสเตรเลียซึ่งถูกนำไปใช้ในสหรัฐอเมริกา นั้น มีลักษณะที่จำกัดอย่างมาก และเป็นกระบวนการที่ดำเนินการตามสคริปต์

ความไม่ยืดหยุ่นของรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศออสเตรเลียอาจทำให้ขาด
กระบวนการที่เป็นการแสดงออกถึงความสมานฉันท์ที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้เสียหาย
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชุมชนที่มีความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม⁸²

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸² Ibid.

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

4.1 ปัญหาของการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของประเทศไทย

เกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายไทยกำหนดไว้เมื่อบุคคลมีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์¹ เด็กที่อายุยังไม่เกิน 7 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจึงไม่ต้องรับโทษ ส่วนเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปสามารถที่จะถูกตั้งข้อหาและถูกดำเนินคดีในความผิดอาญาที่ได้กระทำลงได้และอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 อันจะต้องมีการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนนั้นในศาลเยาวชนและครอบครัว และบังคับใช้มาตรการตามที่กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้ ซึ่งมาตรการหลักที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ได้แก่ การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจ

การปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนโดยใช้สถานพินิจเป็นมาตรการที่ถูกนำมาบังคับใช้เสมอในเกือบทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เริ่มตั้งแต่ เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และมีการถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจตัดสินใจว่าจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อยชั่วคราว² ในระหว่างการสอบสวนและการพิจารณาคดี

ในระหว่างที่ยังไม่มีการฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่างๆแห่งคดีแล้ว เห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะแจ้งความเห็นดังกล่าวของตนไปยังพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็จะสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ซึ่งคำสั่ง

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73

² มาตรา 50

ไม่ฟ้องดังกล่าวของพนักงานอัยการเป็นที่สุด เด็กหรือเยาวชนนั้นก็จะไม่ต้องถูกดำเนินคดี แต่จะถูกควบคุมตัวในสถานพินิจตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 2 ปีแทน ทั้งนี้ ความผิดอาญาที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำนั้น จะต้องมิใช่ความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป³

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ในระหว่างการพิจารณาคดี หากศาลเห็นเป็นการสมควรที่จะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ ก็ให้ส่งควบคุมเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไว้ยังสถานพินิจ หรือสถานที่อื่นใดทำนองเดียวกันตามที่ศาลเห็นสมควร⁴ และในการพิจารณาคดี หากศาลเห็นว่า ตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว หรือจะส่งตัวไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจเป็นการชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้⁵ แต่ถ้าศาลเห็นควรที่จะพิพากษาคดี ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยเด็กหรือเยาวชนไป หากเห็นว่ามีความผิดสมควร ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติไว้ในคำพิพากษาดูด้วยก็ได้ หากต่อมาเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลก็มีอำนาจที่จะออกหมายเรียกหรือหมายจับเด็กหรือเยาวชนนั้นมาตักเตือน หรือส่งตัวไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรมเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปีก็ได้⁶ แต่หากศาลได้พิจารณาคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง ศาลก็จะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป โดยทั้งนี้ ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญา หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ ซึ่งวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้ ได้แก่ การกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจ, การส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจ และการคุมประพฤติ นอกจากนี้ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับแล้วไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็ต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมในสถานพินิจ สถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตแทน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากมิได้มีการใช้มาตรการว่ากล่าวตักเตือนหรือเรียกประกันทัณฑ์บนแล้วปล่อยตัวเด็กไปตั้งแต่แรก เมื่อเด็กหรือเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ทางเลือกที่ศาลจะนำมาใช้จัดการกับเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นจะมีอยู่เพียงสองแนวทางใหญ่ๆ คือ

³ มาตรา 63

⁴ มาตรา 67

⁵ มาตรา 95

⁶ มาตรา 100 ประกอบกับมาตรา 101 วรรคสอง

การลงโทษหรือส่งไปยังสถานพินิจ หรือสถานฝึกอบรม การควบคุมตัวเด็กไว้ในสถานพินิจจึงเป็นมาตรการหลักเพียงอย่างเดียวที่ถูกนำมาใช้เป็นทางเลือกเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด และดูเหมือนจะเป็นมาตรการหลักที่กฎหมายกำหนดให้นำมาใช้อยู่เสมอในเกือบทุกขั้นตอนของกระบวนการ แม้กระทั่งในกรณีที่ศาลยังมีได้พิพากษาว่าเด็กมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ศาลก็มีอำนาจที่จะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจได้

การที่กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยมิได้กำหนดมาตรการที่เป็นทางเลือกแทนการดำเนินคดีหรือมาตรการที่จะนำมาใช้ในการกักขังหรือกักขังเพื่อเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดที่ยังไม่สมควรถูกดำเนินคดีออกไปจากระบบกระบวนการยุติธรรม เช่น ความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ทำให้เกิดปัญหา “ทางตัน” ในกระบวนการอำนวยความยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะท้ายที่สุด เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก็จะมากองอยู่รวมกันที่ปลายทางของกระบวนการ ประกอบกับในปัจจุบัน ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในแง่ลักษณะของการกระทำความผิดและจำนวนผู้กระทำผิด สำหรับในประเทศไทยพบว่ามีคดีลี้ลับระบบกระบวนการยุติธรรมของเยาวชน ดังจะเห็นได้จากสถิติของสำนักงานอัยการสูงสุดประจำปี 2538-2544 ในเรื่องเด็กที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษ ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนเด็กถูกพิพากษาลงโทษทั่วประเทศ (ศาลเยาวชนและศาลอื่น)

ปี	จำนวนเด็กถูกพิพากษาลงโทษ
พ.ศ. 2538	55,258 คน
พ.ศ. 2539	56,997 คน
พ.ศ. 2540	60,056 คน
พ.ศ. 2541	60,687 คน
พ.ศ. 2542	59,960 คน
พ.ศ. 2543	54,655 คน
พ.ศ. 2544	46,870 คน
พ.ศ. 2545	42,352 คน

ในส่วนของจำนวนผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางรวบรวมไว้ มีดังนี้²⁹

ตารางที่ 3 จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ พ.ศ. 2538-2546

ปี พ.ศ.	จำนวน (คน)
2538	20,419
2539	23,591
2540	30,668
2541	38,472
2542	37,388
2543	35,439
2544	31,448
2545	35,285
2546 (มกราคม-มิถุนายน)	14,679

แม้ว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะมีภารกิจหลักในการดูแลและบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยตรงก็ตาม แต่การที่เด็กเป็นจำนวนมากถูกส่งมาควบคุมตัวไว้ในสถานพินิจ ไม่ว่าจะในระหว่างการสอบสวนก็ดี ในระหว่างการพิจารณาคดีก็ดี หรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลก็ดี เพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นหลบหนี และเพื่อให้มีการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ก่อให้เกิดปัญหาในการให้การแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ามาในระบบการดำเนินคดีอาญามากเกินกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่และทรัพยากรที่มีอยู่จึงเป็นการยากแก่การที่จะดูแลแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนำเด็กบางกลุ่มซึ่งยังสามารถที่จะแก้ไขปรับปรุงตัวเป็นคนดีได้โดยยังไม่สมควรถูกลงโทษมาควบคุมตัวไว้รวมกับเด็กที่กระทำความผิดคนอื่น ๆ ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดพฤติกรรมการกระทำผิดระหว่างเด็กที่ถูกควบคุมตัวไว้ด้วยกันทำให้เด็กและเยาวชนที่พ้นออกไปจากสถานพินิจมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำ รวมถึงสามารถที่จะก่ออาชญากรรมที่รุนแรง

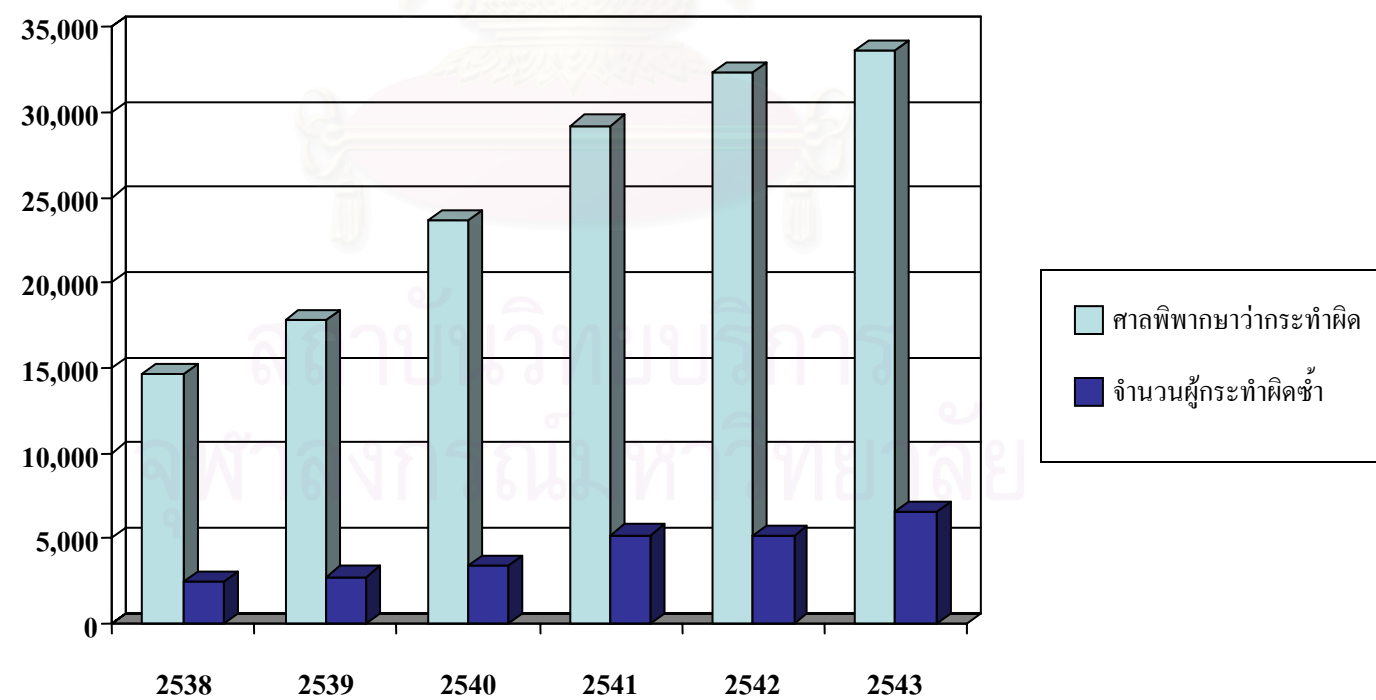
²⁹ ข้อมูลจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ทาง www.djop.moj.go.th

และซับซ้อนขึ้นกว่าเดิมได้อีก ดังปรากฏข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดและกระทำความผิดซ้ำ ดังนี้³⁰

ตารางที่ 4 ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดและกระทำความผิดซ้ำ

ปี	จำนวนผู้ถูกจับ	ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด	จำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำ	ร้อยละผู้กระทำความผิด	ร้อยละผู้กระทำความผิดซ้ำ
2538	20,419	14,670	2,451	71.84	16.71
2539	23,591	17,762	2,740	72.29	15.43
2540	30,668	23,691	3,715	77.25	15.68
2541	38,472	29,225	5,207	75.96	17.82
2542	37,388	32,333	5,099	86.48	15.77
2543	35,439	33,645	6,580	94.94	19.56

แผนภูมิที่ 2 จำนวนเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดและกระทำความผิดซ้ำ

³⁰สถิติจากรายงานประจำปี 2538-2542 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

เมื่อพิจารณาข้อมูลทางสถิติเหล่านี้ จะเห็นได้ว่า ตัวเลขของเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดและกระทำความผิดซ้ำมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเหล่านี้เป็นเพียงข้อมูลที่ รวบรวมได้บางส่วนเท่านั้น เพราะเป็นการรวบรวมข้อมูลเฉพาะในส่วนของเด็กที่เข้ามาสู่สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือเป็นเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเท่านั้น แต่ใน ความเป็นจริงยังมีเด็กที่กระทำผิดอีกจำนวนมากที่ข้อมูลไม่ปรากฏในส่วนนี้ ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่ กระทำความผิดแต่ไม่ได้ถูกจับมาดำเนินคดี จึงมิได้เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม และกรณีที่กระทำ ความผิดซ้ำเมื่อมีอายุเกิน 18 ปีแล้ว ไม่ว่าจะถูกจับได้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งคาดว่าจะยังมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งยังไม่สามารถที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติได้

4.2 การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและ เยาวชนในประเทศไทย

แม้ว่าแนวความคิดในการจัดตั้งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในประเทศไทยจะมีรากฐานมาจากแนวความคิดของประเทศตะวันตก คือ คำวินิจฉัยสวัสดิภาพของเด็ก และเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูแทนการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดก็ตาม แต่รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยในปัจจุบันยังคงเป็น รูปแบบของการให้รัฐเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก โดยมีศาลเยาวชนและสถาน พินิจเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ดูแลเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้พิพากษา สมทบซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ ในลักษณะของการ ดำเนินงานของกลุ่มวิชาชีพในการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นหลัก ขาดแต่เพียง ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาเด็ก ซึ่งกลับไม่ได้เข้ามามีบทบาท ในการร่วมรับผิดชอบและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเลย

การประชุมกลุ่มครอบครัวที่มีการดำเนินงานอยู่ในต่างประเทศ เกิดจากแนวความคิด พื้นฐานที่มองว่า การที่เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางก่ออาชญากรรมนั้น เป็นผลมาจากการที่ ครอบครัวปล่อยปละละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่ต่อบุตรหลานในครอบครัวของตน ดังนั้น เมื่อเด็กได้ก่อ ความเสียหายแก่ผู้อื่นและสังคมโดยการกระทำผิด ก็ต้องถือว่าครอบครัวมีความบกพร่องต่อหน้าที่ของ ตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จึงต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น การประชุมกลุ่มครอบครัวจึง เป็นรูปแบบ (model) ของกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะดึงครอบครัวให้เข้ามาแสดงบทบาทและความ รับผิดชอบต่อการกระทำของเด็กและเยาวชนโดยตรง ในลักษณะของการให้สัญญาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสังคมว่าจะดูแลและแก้ไขพฤติกรรมของเด็กมิให้ก่อความเสียหายหรือก่ออาชญากรรมขึ้นอีก

ซึ่งโดยปกติแล้วจะไม่มีช่องทางใดที่จะให้โอกาสครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวได้

การประชุมกลุ่มครอบครัวยังเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและแสดงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วย เนื่องจากผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวจะประกอบด้วยสมาชิกในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด เพื่อน และผู้ช่วยเหลือหลัก (Key supporters) ของทั้งสองฝ่าย เพื่อตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การประชุมอาจมีครู ญาติพี่น้อง ผู้ที่เคารพนับถือ และบุคคลอื่นๆ ในชุมชนเข้าร่วมด้วยก็ได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด ส่งเสริมให้เกิดการปรองดองแก่ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนยังเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอยู่ ซึ่งตรงข้ามกับระบบการดำเนินคดีอาญา ที่เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าเป็นส่วนเกินและถูกผลักไสออกจากแนวทางการใช้ชีวิตตามปกติในสังคม

การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นรูปแบบหนึ่งของ Restorative Justice หรือการอำนวยความสะดวกธรรมชาติเชิงสมานฉันท์ ในแง่ที่ว่า กลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างคู่กรณีที่ขัดแย้งกันของ Restorative Justice คือการที่ผู้กระทำผิดยอมรับผิดขอต่อการกระทำของตนและผู้เสียหายมีความพึงพอใจต่อการชดเชยหรือการแสดงความรับผิดชอบนั้นการประชุมกลุ่มครอบครัวก็เป็นกระบวนการรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดยอมรับผิดขอและให้ผู้เสียหายเกิดความพึงพอใจต่อการรับผิดขอดังกล่าวเช่นเดียวกัน เพียงแต่มีการผนวกเอาครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการด้วย ในต่างประเทศ การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนถือได้ว่าค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ ทั้งในแง่ของความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมในกระบวนการ การที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหาย การลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ หรือการลดปริมาณคดีและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทางศาลคดีเด็กและเยาวชน การพิจารณาเพื่อนำเอากระบวนการของ Restorative Justice ในรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมทั้งบริบททางสังคม วัฒนธรรม และบริบททางกฎหมายไปพร้อมๆ กัน

⁷ เรียบเรียงจาก กมลทิพย์ คดีการ, “การประชุมกลุ่มครอบครัว : รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมกับสังคมไทย,” เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ความเป็นไปได้ในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งจัดโดยสำนักงานกิจการยุติธรรมและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ณ โรงแรมรามาร์คเด็นส์ กรุงเทพมหานคร, 28 เมษายน 2546. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

โดยที่สภาพของสังคมไทยยังเป็นสังคมที่มีลักษณะของการเอื้ออาทร การให้อภัยและการประนีประนอมอยู่มาก ประกอบกับรูปแบบการระงับข้อพิพาทของชุมชนไทยในอดีตก็ใช้กลไกในลักษณะของการไกล่เกลี่ยโดยบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับในชุมชน โดยในการไกล่เกลี่ยดังกล่าวจะมีการเรียกให้ครอบครัวหรือญาติของทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำผิดมาตกลงกันเพื่อหาทางรอมชอมยุติข้อพิพาทโดยการยอมผ่อนปรนให้แก่กัน ซึ่งปัจจุบันรูปแบบของการระงับข้อพิพาทในลักษณะนี้ได้ถูกแทนที่ด้วยระบบการอำนวยความยุติธรรมโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น คงมีหลงเหลือปรากฏให้เห็นอยู่บ้างในชุมชนบางแห่งเท่านั้น รูปแบบการระงับข้อพิพาทในสังคมไทยโบราณเช่นนี้ ถือเป็นความฉลาดในการใช้ภูมิปัญญาแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยทั้งผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และสมาชิกในชุมชนล้วนแต่ได้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการแก้ปัญหาและหาทางยุติความขัดแย้งโดยตรง ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับการชดเชยเยียวยาจากผู้กระทำผิดและมีโอกาสเจรจาต่อรองเพื่อแสดงความต้องการของตน และภายหลังจากที่ได้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทกันแล้ว คู่กรณีทุกฝ่ายก็ยังสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ดังเดิม ลักษณะของการระงับข้อพิพาทเช่นนี้ถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักการและรูปแบบการดำเนินการของ Restorative Justice อยู่มาก ประกอบกับสภาพสังคมไทยยังมีความเมตตาสงสาร และให้อภัยต่อดีตกอยู่มากกว่าในสังคมอื่นๆ ปัจจัยทางสังคมเหล่านี้ นับได้ว่าเอื้ออำนวยต่อการพิจารณานำวิธีการระงับข้อพิพาทที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ก่อขึ้นในรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นอย่างมาก

ส่วนในด้านกฎหมาย แนวโน้ม (Trend) ของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ก็มุ่งไปในแนวทางที่จะส่งเสริมให้มีการนำ Restorative Justice มาใช้มากขึ้น เนื่องจากพบว่าจุดอ่อนของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่บูรณาการและไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายเท่าที่ควร กฎหมายและระบบงานยุติธรรมมีลักษณะตั้งคดีความหรือข้อพิพาทต่างๆ เข้าสู่ระบบ และมุ่งเน้นนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ มากกว่าหาทางแก้ไขหรือป้องกัน

สืบเนื่องจากกระแสความต้องการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและความล้มเหลวในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยใช้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ริเริ่มให้มีการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัว มาใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2546 เป็นต้นมา โดยมีรายละเอียดดังนี้⁸

⁸ เรียบเรียงจาก วิมัย ศรีจันทร์, “ลำดับขั้นตอนของคดีอาญาส่วนที่ต้องดำเนินการในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน,” เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ โครงการ การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาบังคับใช้ในประเทศไทย, ณ โรงแรมรอยัล ริเวอร์ ระหว่างวันที่ 26 มกราคม- 6 กุมภาพันธ์ 254. (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

4.2.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศไทยถูกนำมาใช้เป็นขั้นตอนการดำเนินการเพื่อเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด

การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป”

การดำเนินการเพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา 63 ของสถานพินิจฯ สามารถแยกออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ใช้สำหรับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นคดีเล็กน้อยที่โดยปกติศาลมักให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดโดยรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษและอาจให้ทำงานบริการสังคมหรือวางเงื่อนไขคุมความประพฤติอยู่แล้ว จึงสมควรที่จะเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น หากพบว่าเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติยังไม่เสียหายหรือเสียหายอยู่บ้าง แต่ยังพอแก้ไขได้ และวิธีการแก้ไขไม่ต้องใช้กระบวนการที่ยุ้งยากหรือระยะเวลาในการแก้ไขมากนัก ก็ให้สถานพินิจดำเนินการแก้ไขโดยจัดประชุมกลุ่มครอบครัวก่อนที่จะเสนอความเห็นไปยังพนักงานอัยการตามมาตรา 63

สำหรับในส่วนที่สอง ได้แก่กรณีเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกเกินสามปีแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีที่เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดในอัตราโทษตามส่วนที่หนึ่ง ซึ่งมีความประพฤติอันควรแก้ไข

แต่วิธีการที่จะนำมาใช้ให้ได้ผลมีกระบวนการมากกว่า หรือใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติ หรือเป็นกระบวนการที่เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องรับการบำบัดรักษาหรือแก้ไขปัญหเกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนที่จะเสนอความเห็นตามมาตรา 63 สถานพินิจจะต้องดำเนินการแก้ไขจนแน่ใจว่าเด็กหรือเยาวชนกลับตนได้จริงและสามารถกลับไปอยู่ร่วมในสังคมได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวในส่วนที่สองนี้ยังอยู่ในระหว่างการเตรียมการเพื่อนำรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว โดยร่วมกับสหวิชาชีพและชุมชนเข้ามามีใช้ในการแก้ไขเด็กหรือเยาวชนกลุ่มนี้ ดังนั้น ในขณะนี้สถานพินิจจึงดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวอยู่เฉพาะในส่วนที่หนึ่งเท่านั้น

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวจะเริ่มขึ้นเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดและพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวมายังสถานพินิจตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แล้ว หากเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม และมีใช้กรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมหรือความผิดที่รัฐมีนโยบายปราบปรามเป็นพิเศษ เมื่อพนักงานคุมประพฤติสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนนั้นแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีความประพฤติยังไม่เสียหาย หรือเสียหายอยู่บ้างแต่ยังพอแก้ไขได้ และเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพด้วยสำนึกในความผิดอย่างแท้จริง มีความรับผิดชอบที่จะแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือบรรเทาผลร้ายที่ผู้เสียหายได้รับ และเมื่อได้สอบปากคำบิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วยแล้ว เห็นว่าบุคคลดังกล่าวยังเอาใจใส่พร้อมสนับสนุนให้เด็กหรือเยาวชนแก้ไขพฤติกรรม และสามารถหลีกเลี่ยงต่อภาวะเสี่ยงที่จะกระทำความผิดอีก หรือสามารถแก้ไขเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีได้ รวมทั้งมีแผนป้องกันมิให้กระทำผิดซ้ำ ให้พนักงานคุมประพฤติพิจารณาโดยคำนึงถึงประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติกรรมต่างๆ แห่งคดีแล้ว หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้พนักงานคุมประพฤติและหัวหน้าฝ่ายคดีจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา 63 ต่อไป

4.2.2 การดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว

การประชุมกลุ่มครอบครัวจะถูกจัดขึ้นโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในวัน เวลา และสถานที่ที่เห็นว่าสะดวกและเหมาะสมต่อผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกฝ่าย โดยผู้เข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

ก. เด็กหรือเยาวชน ครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือญาติใกล้ชิดซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนนั้น หากสถานพินิจส่งเด็กหรือเยาวชนไปอยู่ในความดูแลของหน่วยงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือองค์การเอกชน หรือมูลนิธิที่ให้การสงเคราะห์เด็ก รับเด็กหรือเยาวชนไปดูแลก็ต้องเชิญผู้แทนของหน่วยงานดังกล่าวเข้าร่วมประชุมด้วย

ข. คณะสหวิชาชีพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องและสมควรเข้าร่วมประชุมด้วย เช่น ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ค. ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครองของผู้เสียหายกรณีและผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ รวมทั้งบุคคลที่จะเป็นกำลังใจแก่ผู้เสียหาย ในกรณีเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือความเสียหายเกิดต่อทรัพย์สินของทางราชการหรือทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ให้ประสานกับหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น ให้ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม

สำหรับขั้นตอนในการประชุมกลุ่มครอบครัวนั้น เป็นไปเช่นเดียวกับการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวในต่างประเทศ คือ ประกอบด้วยขั้นตอนของการให้เด็กหรือเยาวชนได้อธิบายหรือเล่าเรื่องการกระทำผิดและสาเหตุแห่งการกระทำผิด การให้ผู้เสียหายและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประชุมเล่าให้เด็กหรือเยาวชนทราบถึงความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดจากการกระทำผิด และการร่วมกันอภิปรายเพื่อหาทางออกหรือแนวทางแก้ไขเด็กหรือเยาวชนนั้น ซึ่งแนวทางแก้ไขที่กำหนดอาจได้แก่ ให้เด็กหรือเยาวชนทำงานบริการสังคมในระยะเวลาที่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำลง โดยวันและเวลาทำงานบริการสังคมดังกล่าวต้องไม่ขัดขวางต่อการศึกษาเล่าเรียนหรืองานอาชีพที่เด็กหรือเยาวชนทำอยู่ และลักษณะงานที่ให้ทำต้องไม่เป็นการประจานหรือเป็นการใช้แรงงานเกินสมควรแก่กำลังของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรืออาจกำหนดมาตรการอื่นๆ เช่น การบรรพชาตามระยะเวลาที่เหมาะสมในช่วงปิดภาคเรียน หรือการให้ไปพบจิตแพทย์ เป็นต้น

เมื่อที่ประชุมได้กำหนดทางออกหรือแนวทางแก้ไขเด็กหรือเยาวชนและได้ได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่ายแล้ว ก็จะมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยให้ทุกฝ่ายลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หากคดีนั้นมีผู้เสียหายก็ให้จัดทำบันทึกความยินยอมของผู้เสียหายไว้ด้วย และให้ทำบันทึกความยินยอมของเด็กหรือเยาวชนที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจเพื่อรับการแก้ไขในแบบที่

กำหนด นอกจากนี้ การประชุมกลุ่มครอบครัวยังต้องจัดให้เด็กหรือเยาวชนให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีก และอาจกำหนดให้มีการติดตามความประพฤติโดยให้เด็กหรือเยาวชนมาพบพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราวเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตนของเด็กหรือเยาวชนในระยะเวลาซึ่งที่ประชุมกำหนด โดยต้องให้เด็กหรือเยาวชนและบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่อยู่ในฐานะเสมือนผู้ปกครองลงชื่อไว้ในคำมั่นสัญญาดังกล่าวด้วย

ในการประชุมกลุ่มครอบครัว หากพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ให้พนักงานคุมประพฤติส่งแนวทางแก้ไขที่ที่ประชุมได้กำหนดขึ้นนั้น ไปยังพนักงานอัยการทางโทรสารหรือวิธีอื่นใด เพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าแนวทางแก้ไขที่กำหนดได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความผิดที่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้ก่อไว้หรือไม่ หรือควรได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประการใด เมื่อพนักงานอัยการได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการให้ความเห็นชอบต่อแนวทางแก้ไขของที่ประชุมเช่นนี้ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็นตามมาตรา 63 มายังพนักงานอัยการแล้ว ในทางปฏิบัติเท่าที่ได้มีการดำเนินงานมา จึงยังไม่พบกรณีที่พนักงานอัยการคัดค้านหรือไม่ให้ความเห็นชอบกับแนวทางแก้ไขดังกล่าว พนักงานอัยการจึงมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนนั้นตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็นมาเสมอ

เมื่อการประชุมกลุ่มครอบครัวเสร็จสิ้นลง พนักงานคุมประพฤติต้องจัดทำรายงานแสดงข้อเท็จจริง ผลการแก้ไข เพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา 63 พร้อมทั้งหนังสือแจ้งความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ และสำเนาบันทึกข้อตกลงจากการประชุมไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งต่อไปเมื่อได้รับคำสั่งไม่ฟ้องจากพนักงานอัยการก็จะมีการแจ้งคำสั่งดังกล่าวแก่เด็กหรือเยาวชนและนัดให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการอบรมปมนิสัย ซึ่งสถานพินิจจัดไว้สำหรับเด็กหรือเยาวชนกลุ่มนี้โดยไม่ขัดขวางต่อการศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพการงานของเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งอาจจัดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ได้รับความรู้ไปพร้อมกับการอบรมปมนิสัยเด็กหรือเยาวชน หรือจัดให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะในการอบรมดูแลเด็กหรือเยาวชนด้วย

4.2.3 มาตรการที่กำหนดแก่เด็กหรือเยาวชนและการติดตามให้มีการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไข

ในส่วนของการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขที่กำหนดอย่างครบถ้วนนั้น เป็นหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หากเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนโดยไม่มีเหตุอันควร หรือกระทำผิดซ้ำในระหว่างรับการแก้ไข ก็ให้ยุติการดำเนินการเพื่อเสนอความเห็นตามมาตรา 63 และดำเนินคดีตามปกติต่อไป

เนื่องจากการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวที่ดำเนินการอยู่ในประเทศไทยขณะนี้เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็นในการฟ้องคดีต่อพนักงานอัยการตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ดังนั้น การดำเนินการและการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขจึงต้องถูกจำกัดโดยกรอบเวลาในการฟ้องคดีตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 51 ของกฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งในความคิดที่ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวอยู่ในปัจจุบันคือความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม มาตรา 51 กำหนดให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าวก็สามารถยื่นคำร้องขอคัดฟ้องต่อศาลได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ไม่เกินสองครั้ง ซึ่งเท่ากับว่าระยะเวลาสูงสุดที่จะต้องดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวให้เสร็จสิ้น เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการให้ทันภายในกำหนดเวลาฟ้องคดี คือ หกสิบวัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม หรืออาจน้อยกว่านั้น ในกรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้คัดฟ้องหรืออนุญาตให้คัดฟ้องน้อยกว่าระยะเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ หากการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีแล้ว แม้การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือแนวทางแก้ไขตามที่ที่ประชุมกลุ่มครอบครัวได้กำหนดขึ้น ไม่อาจเสร็จสมบูรณ์ได้ก่อนสิ้นสุดระยะเวลาฟ้องคดี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากมีดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวล่าช้าหรือระยะเวลาที่กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขนั้นมีกำหนดเวลานานกว่ากำหนดเวลาฟ้องคดีที่เหลืออยู่ เช่นนี้ ก็สามารถที่จะขยายระยะเวลาให้มีการปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขของที่ประชุมออกไปได้อีกแม้จะเกินกว่ากำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีไปแล้วก็ตาม

4.3 มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในประเทศไทย

การประชุมกลุ่มครอบครัวในประเทศไทยที่มีการดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เป็นเพียงการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นมาตรการเสริมในชั้นก่อนฟ้องคดีของสถานพินิจในการดำเนินการเสนอความเห็นไม่สมควรฟ้องคดีต่อเด็กหรือเยาวชนไปยังพนักงานอัยการตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นเพียงกระบวนการขั้นตอนหนึ่งในชั้นสอบสวนเท่านั้น โดยการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ประกอบการพิจารณาเสนอความเห็นดังกล่าวในกรณีความผิดที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำลงนั้นเป็นความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่รุนแรง ซึ่งโดยปกติศาลจะไม่

พิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำผิดอยู่แล้ว จึงเป็นกรณีที่เหมาะสมยิ่งเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดภาระการดำเนินคดีและลดปริมาณเด็กหรือเยาวชนที่จะถูกส่งไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาลำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังเปิดช่องให้สามารถนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมขั้นตอนต่างๆ ได้อีกหลายกรณี เช่น

(ก) การนำมาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวน

โดยเหตุที่ในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการเสนอความเห็นว่าการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการตามที่มาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยภายหลังจากที่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการสอบสวนเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้เสร็จสิ้นแล้วส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในกำหนดเวลา ดังนั้น การพิจารณานำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เสริมในกระบวนการในชั้นก่อนฟ้องคดีจึงสามารถเกิดขึ้นได้ในฐานะทางปฏิบัติอย่างหนึ่งเพื่อให้มีการพิจารณาเสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาให้มีการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสั่งให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นสอบสวนนี้ ยังมีข้อควรพิเคราะห์เกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญาด้วย เนื่องจากในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลียซึ่งเป็นประเทศในระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบุคคลผู้มีอำนาจฟ้องคดี ดังนั้น โดยทั่วไปและในคดีเล็กๆ น้อยๆ การฟ้องคดีจะถูกดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเป็นผู้ออกคำสั่งฟ้องคดี⁹ ในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาททั้งในการจับกุมผู้กระทำผิดและการดำเนินการฟ้องคดีต่อผู้กระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานเชื่อมโยงกับฝ่ายสวัสดิภาพเด็กโดยตรง เรียกว่า ตำรวจสวัสดิภาพเด็กหรือตำรวจที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน (Youth Aid Officers) ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านเด็กและเยาวชนโดยตรง รวมทั้งจะต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก การดูแลเอาใจใส่และการป้องกัน การทำงานร่วมกับชุมชน และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

⁹ โปรตคู คณิง ฤๅไชย, “วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ,” วารสารอัยการ 9 (ธันวาคม 2529-2530) : 13-17.

ตำรวจสวัสดิภาพเด็กไม่ได้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนโดยตรง แต่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดนั้นและทำหน้าที่เป็นตัวแทนตำรวจในการประชุมกลุ่มครอบครัว และในศาลเยาวชนด้วย และยังมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในเบื้องต้นว่าจะดำเนินการอย่างไร ให้เหมาะสมต่อการกระทำผิดและผู้กระทำผิด รวมถึงการวางแผนงานในการฟื้นคืนดีออกจากระบบ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Diversion) ด้วย ตำรวจในนิวซีแลนด์และออสเตรเลียจึงเป็นองค์กรที่ ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กเป็นอย่างมาก และมีอำนาจในการที่จะ ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้เพื่อที่จะดำเนินการให้คดีเสร็จสิ้นไปในชั้นตำรวจได้ ซึ่งแตกต่างกับระบบ การดำเนินคดีอาญาในระบบ Civil Law ของไทย ที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีเพียงอำนาจ ในการจับกุมและสอบสวนผู้กระทำผิดเท่านั้น เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำ ความผิดแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และ จะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึง สถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วรีบส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ เพื่อให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเรื่องการควบคุมตัวหรือการปล่อยชั่วคราวต่อไป¹⁰

นอกจากนี้ กฎหมายจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัวได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนไว้ให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวนและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงาน อัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นถูกจับกุม¹¹ ดังนั้น การพิจารณาให้มีการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกรณี นี้จึงต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวด้วย จึงเหมาะที่จะใช้กับกรณีที่เป็น ความผิดเล็กน้อยจริงๆ ซึ่งใช้เวลาในการแก้ไขผู้กระทำผิดไม่นานนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่อง ระยะเวลาการควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนและระยะเวลาการฟ้องคดีดังกล่าวข้างต้น

(ข) การนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ ต่อพนักงานอัยการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นวิธีการที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำลัง ดำเนินการอยู่ในขณะนี้

¹⁰ มาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

¹¹ มาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

(ค) การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ต่อศาลของผู้อำนวยการสถานพินิจ

เนื่องจากในมาตรา 55 (2) ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 กำหนดไว้ว่า เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดจากพนักงานสอบสวนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) (ได้แก่ข้อเท็จจริงเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำความผิดเพื่อรายงานต่อศาล) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน แล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย กระบวนการนี้จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถเสนอให้มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีได้ ในฐานะที่เป็นความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

มีข้อสังเกตว่า การเสนอความเห็นต่อศาลเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรานี้ สามารถกระทำได้ในทุกคดีที่มีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาล โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้เหมือนดังเช่นกรณีตามมาตรา 63

(ง) การนำมาใช้โดยอาศัยมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติว่า

“เด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองไปโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควร ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่า ไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็ก นั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่ง มอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วย ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าว

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็ก นั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับ ข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็น สมควรเพื่อดูแล อบรมสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นนี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึก และอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาล กำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการหรือ บุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับ คำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจ ในมาตรานี้”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าในกรณีที่ศาลเห็นว่าบิดา มารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กที่กระทำความผิดได้ ตาม (2) นั้น การประชุมกลุ่มครอบครัว ก็สามารถจะนำมาใช้ดำเนินการเพื่อนำแผนแก้ไขฟื้นฟูมาเป็นข้อกำหนดในการดูแลเด็กให้แก่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็กได้ และหากเด็กได้ก่อเหตุร้ายขึ้นอีกในระหว่างนั้น ก็สามารถที่จะใช้ มาตรการบังคับแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามข้อกำหนดดังกล่าวได้ด้วย

ส่วนกรณีเด็กและเยาวชนที่อายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปีก็สามารถดำเนินการ เช่นเดียวกันนี้ได้โดยอาศัยมาตรา 75 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ ปีแต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปีกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ

และสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวข้องกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

(จ) การนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการคุมความประพฤติตามมาตรา 104 (3)

แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เนื่องจากในมาตรา 104 (3) ให้อำนาจแก่ศาลในการเปลี่ยนโทษปรับที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นการคุมความประพฤติ โดยกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามมาตรา 100 ด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขไว้ให้นำมาตรา 100 วรรคสองและวรรคสามและมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งในมาตรา 100 ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษา ดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติชั่ว
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร
- (4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดอันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว
- (5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว
- (6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

และในวรรคสองของมาตรา 100 บัญญัติว่า “ในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดระยะเวลาที่จะให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์” และในวรรคสาม บัญญัติว่า “เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามวรรคหนึ่งนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏจากรายงานของบุคคลตามมาตรา 101 วรรคหนึ่งว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวแก่การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดหรือ

ทุกข้อก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้”

ด้วยเหตุนี้ ศาลจึงสามารถที่จะนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีในฐานะที่เป็น การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงื่อนไขที่เหมาะสมในการคุ้มครองประพฤติดได้ กล่าวคือ เมื่อศาลสั่ง ให้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว ข้อตกลงหรือวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัว สามารถนำมากำหนดเป็นเงื่อนไขในการคุ้มครองประพฤติดตามมาตรา 100 ได้ และเป็นหน้าที่ของ พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายที่จะสอดส่อง และทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวเสนอต่อศาล ตามมาตรา 101 วรรคแรก ซึ่งหาก เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้จากการประชุมที่ถูกนำมากำหนดเป็นเงื่อนไขในการคุ้มครอง ประพฤติดแล้ว ศาลก็มีอำนาจที่จะออกหมายเรียกหรือหมายจับเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือสถานฝึกอบรมเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา 101 วรรคสองได้

อย่างไรก็ดี การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนด เงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติดตามมาตรา 104 (3) นี้ ยังมีข้อจำกัดอยู่ เนื่องจากมาตรา 104 (3) นี้ กำหนดให้นำ การคุ้มครองประพฤติดมาใช้แทนการลงโทษปรับเท่านั้น จึงไม่สามารถนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกได้

(จ) การใช้เป็นเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติดกรณีศาลรอกการกำหนดโทษหรือรอกการ ลงโทษ ตามมาตรา 106 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

มาตรา 106 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวที่จะ พิพากษาให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว หรือโทษที่ จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก เช่น โทษกักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ก็สามารถรอกการลงโทษได้ หรือแม้ว่าศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสองปีก็ตาม ซึ่งการพิพากษาให้ รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 นั้น ศาลมีอำนาจที่จะ กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดผู้กระทำความผิดข้อเดียวหรือหลายข้อดังต่อไปนี้ก็ได้ เช่น ให้ไป รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อให้เจ้าพนักงานได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพหรือจัดให้กระทำความผิด กรรม บริการสังคม หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดอันอาจ นำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก, ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ

ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด และเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก

การพิจารณานำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นเงื่อนไขในการคุมความประพฤติในระหว่างรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษตามมาตรา 106 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ประกอบมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญาสามารถดำเนินการได้โดยเมื่อศาลเห็นสมควรพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขในการคุมความประพฤติในระหว่างที่มีการรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษดังกล่าว และเป็นกรณีที่สามารถนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก้คดีได้ ศาลอาจสั่งให้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้วนำข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ได้จากการประชุมมากำหนดเป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติในระหว่างรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ ซึ่งหากเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ศาลก็จะกำหนดโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้นั้นได้ตามมาตรา 57 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(ข) การนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา

ในมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแล้วและต่อมาความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏจากรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ปกครองโรงเรียน หรือสถานกักกันและอบรม หรือสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจ หรือปรากฏจากคำร้องของบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ หรือสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตตามมาตรา 20(2) ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ตามมาตรา 78 และมาตรา 82 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง หรือมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษหรือถูกควบคุมตัวอยู่ เห็นว่ามีเหตุอันควร ก็ให้มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษ หรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ในกรณีที่ศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ใช่ศาลที่มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้แจ้งให้ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งทราบ และถ้าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กำหนดในภายหลังหนักกว่าโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้รับอยู่ เด็กหรือเยาวชนนั้นมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นได้

ในคดีที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้พิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย ไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมยังสถานพินิจ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการในวรรคหนึ่ง”

กรณีตามมาตรา 99 นี้ เป็นอีกช่องทางหนึ่งของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่สามารถจะนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งเป็นกระบวนการเชิงสมานฉันท์มาใช้เป็นกระบวนการในทางปฏิบัติในสถานพินิจได้ กล่าวคือ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกดำเนินคดีทางศาลและศาลได้พิพากษาลงโทษหรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวถูกควบคุมตัวหรือถูกกักกันในสถานกักกันและอบรม หรือสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจ หากเห็นเป็นการสมควรผู้อำนวยการสถานพินิจอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวแก่เด็กหรือเยาวชนบางราย หากต่อมาเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงหรือเงื่อนไขในการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ครบถ้วน เช่น มีการชดเชยความเสียหายจนผู้เสียหายพอใจ เช่นนี้ ถือได้ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนที่ศาลนำมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ปกครองโรงเรียน หรือสถานกักกันและอบรม หรือสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจ สามารถรายงานมายังศาล หรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ หรือสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรม อาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษ หรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 99 นี้ได้

แม้ว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 จะมีช่องทางที่สามารถนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวเข้ามาใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้ดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่การนำมาใช้โดยอาศัยช่องทางดังกล่าวยังมีปัญหาเรื่องการขาดความชัดเจน ซึ่งทำให้การนำมาใช้เป็นเพียงการนำมาใช้ในฐานที่เป็น “ทางปฏิบัติ” เท่านั้น มิได้เป็นมาตรการที่มีกฎหมายบัญญัติให้นำมาใช้อย่างชัดเจนเหมือนดังเช่นในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลียที่กฎหมายกำหนดให้เป็นกระบวนการหลักประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ ประกอบกับการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทยขณะนี้ เป็นเพียงการดำเนินการอย่างหนึ่งในชั้นสอบสวน อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในเรื่องดังกล่าวจึงจำกัดอยู่เพียงที่สถานพินิจและพนักงานอัยการเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวสามารถดำเนินการได้ในฐานะที่เป็นมาตรการ

แทนการดำเนินคดีอาญาอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เสริมได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จึงควรมีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังต่อไปนี้

4.3.1 ประเภทของคดีและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสม

ในประเทศออสเตรเลีย การประชุมกลุ่มครอบครัวจะนำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่น กรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่ การลักเล็กขโมยน้อย การข่มขืน หรือการลักทรัพย์ในห้างสรรพสินค้า ส่วนในความผิดที่กระทำต่อบุคคล ได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่ไม่รุนแรง ซึ่งเป็นความผิดที่ลักษณะการกระทำผิดมิได้แสดงถึงความโหดเหี้ยมทารุณ และมีได้เกิดผลที่ร้ายแรงแก่ผู้เสียหาย แต่ในประเทศนิวซีแลนด์ กฎหมายกำหนดให้ความผิดทุกประเภทนอกเหนือจากที่สามารถจัดการได้ด้วยวิธีการตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สามารถเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวได้ทั้งสิ้น แม้ว่าจะเป็นคดีประเภทร้ายแรง ยกเว้นอยู่สองฐานความผิดซึ่งเป็นความผิดที่มีผลเป็นความตายเกิดขึ้น ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา และความผิดฐานทำให้อื่นตายโดยไม่เจตนา ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา บางมลรัฐมีการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้กับความผิดฐานฆาตกรรมด้วย เพื่อให้ครอบครัวหรือญาติของผู้ตายมีโอกาสดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า การประชุมกลุ่มครอบครัวนั้น ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับความผิดทุกฐาน โดยเฉพาะความผิดอาญาที่อุกฉกรรจ์ที่มีความตายเป็นผลมาจากการกระทำผิดหรือในกรณีที่ครอบครัวไม่อาจเข้ามาช่วยแก้ไขตัวผู้กระทำผิดได้ ทั้งนี้ เนื่องจากโดยลักษณะของการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ นั้น เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำผิดที่ยังไม่สมควรจะถูกดำเนินคดีทางศาล หากแต่ยังพอที่จะแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้โดยครอบครัวหรือมาตรการที่ครอบครัวของผู้กระทำผิดเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการที่ไม่เคร่งครัดและใช้ระยะเวลาในการแก้ไขฟื้นฟูไม่นานนัก ดังนั้น ประเภทของคดีที่สมควรพิจารณานำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้จึงควรจะเป็นกรณีความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือเป็นกรณีที่การดำเนินคดีจะไม่เป็นประโยชน์แก่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งสมควรจะให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมสามารถที่จะใช้ดุลพินิจเบี่ยงเบนคดีออกไปจากกระบวนการยุติธรรมได้

ในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลียกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้สร้างระบบการกลั่นกรองคดี 3 ชั้น ได้แก่ กรณีความผิดเล็กๆ น้อยๆ สามารถยุติลงได้ด้วยมาตรการว่ากล่าวตักเตือนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากเป็นความผิดที่รุนแรงขึ้นและการดำเนินคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะจะใช้มาตรการพิเศษคือการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้เกิดยุติ

ลงโดยไม่ต้องไปสู่ศาล ส่วนการดำเนินคดีจะนำมาใช้เฉพาะในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรงหรือกรณีที่
ไม่สามารถใช้มาตรการอย่างอื่นได้แล้ว

การพิจารณานำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในประเทศไทย ควรจะมีการ
กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้บังคับการตามกฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจในการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดที่ยังไม่
สมควรถูกดำเนินคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม
และเพื่อให้การใช้ดุลพินิจดังกล่าวไม่ซ้ำซ้อนกันจึงควรกำหนดให้คดีที่เป็นความผิดเล็กน้อยๆ สามารถ
ยุติลงได้โดยการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนความผิดที่รุนแรงขึ้นแต่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงให้
อยู่ในดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาใช้มาตรการพิเศษเพื่อเบี่ยงเบนคดี ส่วนดุลพินิจในชั้น
ศาลควรจะเป็นกรณีที่นอกเหนือจากการใช้ดุลพินิจในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ
ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนวทางดังนี้

(ก) ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับ
ไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลแขวงควร
กำหนดให้อยู่ในอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะพิจารณานำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาเป็นมาตรการ
ในการเบี่ยงเบนคดีในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(ข) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี
ซึ่งเป็นความผิดที่สามารถให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีตามมาตรา
63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ. 2534 ควรกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจโดยตรงในการที่จะพิจารณาใช้วิธีการ
ประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อเป็นการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนในการกลับตนเป็นคนดีก่อนที่พนักงาน
อัยการจะมีคำสั่งฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบกับแผนหรือข้อกำหนด
ในการแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวอีกชั้นหนึ่ง

(ค) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปี
ขึ้นไป ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม รวมถึงความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปีซึ่งยังไม่เคย
มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวมาก่อนในชั้นสอบสวน ไม่ว่าจะเป็เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจและ
ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเป็นกรณีที่สมควรนำการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีหรือกรณีที่
พนักงานอัยการไม่ให้ความเห็นชอบกับการประชุมกลุ่มครอบครัวตามคำสั่งของผู้อำนวยการสถานพินิจ
ก็ตาม เมื่อมีการฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจเพื่อพิจารณานำวิธีประชุม
กลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีได้เมื่อเห็นสมควร

(ง) ภายหลังจากที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้มีคำพิพากษาแล้ว ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ควรกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถพิจารณาให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่เด็กหรือเยาวชนได้เมื่อมีเหตุการณ์ที่เหมาะสม

4.3.2 เงื่อนไขและเหตุการณ์ที่เหมาะสมจะนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้

การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีควรจะมีเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(ก) เนื่องจากเงื่อนไขหลักประการหนึ่งที่จะนำรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ คือการที่ผู้กระทำผิดยอมรับผิดขอต่อการกระทำของตนและเต็มใจที่จะชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ดังนั้น เงื่อนไขประการแรกที่กฎหมายจะต้องกำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ที่จะพิจารณาวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีคือ เด็กหรือเยาวชนจะต้องยอมรับผิดโดยอาจให้การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการที่มุ่งจะแก้ไขที่ตัวเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการที่เหมาะสมยิ่งกว่าการมุ่งที่จะลดปริมาณคดีในศาล ดังนั้น ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ยอมรับผิดและศาลได้ทำการพิจารณาคดีจนปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง หากศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นยังไม่สมควรถูกพิพากษาลงโทษหรือส่งไปควบคุมตัวในสถานพินิจ แต่เป็นการสมควรให้มีการกำหนดมาตรการลงโทษหรือแก้ไขฟื้นฟูโดยครอบครัวของผู้กระทำผิดเอง ก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจสั่งให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม

(ข) การนำคดีเข้าสู่กระบวนการเชิงสมานฉันท์จะต้องเกิดจากความยินยอมของคู่กรณี กล่าวคือ เด็กหรือเยาวชนจะต้องยินยอมที่จะเข้าร่วมในกระบวนการ และยอมรับข้อกำหนดที่ได้จากกระบวนการดังกล่าว ในความผิดที่มีผู้เสียหาย ความยินยอมของผู้เสียหายถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว เมื่อใดก็ตามที่ผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหายไม่ต้องการให้มีการใช้มาตรการดังกล่าว การประชุมกลุ่มครอบครัวก็ต้องยุติลงทันทีและคดีจะถูกดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมต่อไป

(ค) ต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงและเหตุการณ์เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและครอบครัว ได้แก่ พฤติกรรมความดีอันก้าวร้าวของเด็กหรือเยาวชน ความเสี่ยงภัยของชุมชน แนวโน้มและโอกาส

ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะกลับมากระทำความคิดซ้ำอีก การศึกษาเล่าเรียนและการประกอบอาชีพของเด็ก ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังหรือเป็นสาเหตุของการกระทำผิด ความพร้อมของครอบครัวในการที่จะดูแลและแก้ไขพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนความเสียหายที่เด็กหรือเยาวชนได้ก่อให้เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นและสังคม โดยจะต้องมีการพิจารณาว่า หากเด็กหรือเยาวชนแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงก้าวร้าว ยากแก่การที่จะแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้วิธีการของครอบครัวและชุมชนได้ ก็ควรจะใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูโดยกระบวนการดำเนินคดีตามปกติแทน หรือหากพิจารณาแล้วเห็นว่าพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอาจเป็นอันตรายต่อความสงบสุขหรือความปลอดภัยของชุมชน หรือมีแนวโน้มที่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะกลับมากระทำความคิดซ้ำอีกหากมีการปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นกลับคืนสู่ชุมชนอีก เช่นนี้ ก็ไม่สมควรนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก้คดี หรือในกรณีที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยไม่มีความพร้อมที่จะให้การดูแลสนับสนุนให้เด็กแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือไม่สามารถที่จะดูแลป้องกันมิให้เด็กกลับไปกระทำความคิดซ้ำได้อีกก็ไม่สมควรนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม หากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดนั้นยังอยู่ในระหว่างการศึกษเล่าเรียนหรือมีอาชีพการงานที่ต้องหาเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว การประชุมกลุ่มครอบครัวก็ควรจะถูกนำมาพิจารณาใช้เป็นทางเลือกแทนการดำเนินคดี เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนอีกครั้ง เป็นต้น

(ง) เนื่องจากการประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการเสริมที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมและเป็นมาตรการพิเศษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นสำคัญ จึงควรกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อให้มีการนำคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัวอีกได้ แม้ว่าในคดีนั้นจะได้เคยมีการสั่งให้จัดประชุมกลุ่มครอบครัวมาแล้ว แต่การประชุมล้มเหลวไม่สามารถที่จะได้ข้อตกลงหรือแผนแก้ไขฟื้นฟูใดๆ ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมความเป็นไปได้ และปัจจัยอื่นๆ ประกอบกับสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

(จ) การประชุมกลุ่มครอบครัวควรจะนำมาใช้เฉพาะกับผู้กระทำความผิดครั้งแรกเท่านั้น ไม่ควรจะนำมาใช้แก่ผู้กระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากการกระทำความผิดซ้ำเป็นกรณี que แสดงให้เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีพฤติกรรมที่ดื้อรั้น ยากแก่การที่จะแก้ไขโดยใช้มาตรการที่ครอบครัวเป็นผู้กำหนดได้และยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีความบกพร่องในการดูแลเด็กหรือเยาวชนมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เว้นแต่ในกรณีที่การกระทำความผิดครั้งแรกเป็นความผิดลหุโทษหรือเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

4.3.3 การกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว

การนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นมาตรการเสริมเพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในแผนแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้จริง ดังนั้นกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น การขาดมาตรการทางกฎหมายที่รองรับต่อการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีโดยตรงทำให้การประชุมกลุ่มครอบครัวที่กำลังดำเนินการอยู่ในประเทศไทยโดยอาศัยช่องทางตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ต้องถูกจำกัดให้อยู่ภายในกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการตามมาตรา 51 ของกฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งในมาตราดังกล่าวกำหนดว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม สำหรับในความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ก็สามารถที่จะขอผิดฟ้องต่อศาลได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสองครั้ง ดังนั้น ระยะเวลาสูงสุดที่จะสามารถดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวและการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวของไทยในขณะนี้จึงมีกำหนดเวลาสูงสุดไม่เกินหกสิบวันนับจากวันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม แม้ว่าในทางปฏิบัติจะสามารถขอขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ก็ตาม ผู้วิจัยก็เห็นว่า ในอนาคตหากจะมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก ก็ควรจะกำหนดให้ในคดีที่ได้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวไม่อยู่ภายใต้บังคับกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีตามมาตรา 51 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยเมื่อมีการพิจารณานำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดีแล้ว เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจบังคับการจะต้องงดหรือระงับการดำเนินการกระบวนการในชั้นสอบสวนไว้ชั่วคราวตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนแก้ไขฟื้นฟู แต่จะต้องไม่เกินกว่ากำหนดระยะเวลาสูงสุดที่จะกำหนดไว้ เช่น การประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นตำรวจเป็นกรณีที่ใช้กับความผิดเล็กๆ น้อยๆ ระยะเวลาสูงสุดที่กฎหมายจะกำหนดให้ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นควรจะไม่เกินสามสิบวัน ส่วนการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นสถานพินิจโดยความเห็นชอบของพนักงานอัยการนั้น อาจกำหนดกรอบระยะเวลาสูงสุดซึ่งที่ประชุมจะสามารถกำหนดเป็นเงื่อนไขในการแก้ไข

พื้นฟูได้ไม่เกินสองปี เมื่อมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือในกรณีที่การประชุมกลุ่มครอบครัวไม่สามารถกำหนดแผนในการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมได้ กรณีที่คดีอยู่ในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ให้พนักงานสอบสวนเรียกให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมายังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการตามกระบวนการปกติต่อไป และให้ระยะเวลาในการฟ้องคดีเริ่มนับตั้งแต่วันที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นคืนมา ส่วนในกรณีที่ไม่มีการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นตำรวจ เมื่อพนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีคำสั่งให้นำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดี หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟู หรือหากการประชุมกลุ่มครอบครัวล้มเหลวก็ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีต่อเด็กหรือเยาวชนนั้นตามปกติต่อไปโดยไม่อยู่ภายใต้บังคับกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีตามมาตรา 51

4.3.4 ผลบังคับทางกฎหมาย

เพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมที่มีผลบังคับได้จริง จึงควรแก้ไขเพิ่มเติม หรือบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาอาชญากรรมให้ผู้บังคับการตามกฎหมายต้องมีคำสั่งหรือระงับการดำเนินคดีหรือการพิจารณาตัดสินไว้ชั่วคราวเพื่อให้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในแผนแก้ไขฟื้นฟู และกำหนดว่าเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วให้ถือว่าสิทธิอาญาพ้องสำหรับความผิดที่ได้กระทำความผิดนั้นเป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากคดีอยู่ในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นพ้นจากข้อกล่าวหาและถือว่าไม่เคยถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดมาก่อน หากคดีอยู่ในชั้นอัยการให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด ส่วนในชั้นศาลให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีและให้คำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเป็นที่สุด โดยกฎหมายดังกล่าวควรกำหนดแนวทาง ดังนี้

ก. กำหนดให้นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้ยอมรับสารภาพว่าได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหา โดยนำมาใช้เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกในความผิดที่ไม่ร้ายแรง ได้แก่ ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี ความผิดที่ได้กระทำความผิดโดยประมาท ยกเว้นในกรณีประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายให้นำมาใช้ได้อย่างจำกัดในกรณีที่ผู้เสียหายยินยอม ส่วนความผิดที่จะไม่นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ ได้แก่ ความผิดลหุโทษ ความผิดอันยอมความได้ ความผิดร้ายแรง และกรณีของการกระทำความผิดซ้ำ

ข. กำหนดให้สามารถนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ได้ทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดี และในชั้นพิจารณาของศาล โดยในชั้นก่อนฟ้องคดีให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ และผู้อำนวยการสถานพินิจในการเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการเกี่ยวกับการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดี ส่วนในชั้นพิจารณา ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวได้ในกรณีที่จำเลยรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหา หรือเมื่อพิจารณาได้ความว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงและการประชุมกลุ่มครอบครัวจะมีขึ้นเพื่อให้มีการกำหนดโทษตามคำพิพากษาที่เหมาะสมได้

ค. เพื่อให้กระบวนการเชิงสมานฉันท์นี้มีผลบังคับในทางกฎหมาย จึงควรกำหนดให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไปเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดเงื่อนไข หรือแผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวแล้ว นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการนำมาใช้ในชั้นพิจารณา กฎหมายควรกำหนดว่าผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวในกรณีที่ศาลสั่งให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวเนื่องจากจำเลยยอมรับสารภาพ ศาลต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบกับมาตรการหรือผลที่ได้จากการประชุมด้วย ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามาตรการที่ได้จากการประชุมยังไม่เหมาะสม ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ที่ประชุมพิจารณาหาข้อกำหนดหรือมาตรการที่เหมาะสมใหม่ได้ และเมื่อศาลได้ให้ความเห็นชอบกับผลที่ได้จากการประชุม และมีการปฏิบัติหรือดำเนินการตามแผนหรือข้อตกลงที่ได้จากการประชุมแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ส่วนในกรณีที่ศาลพิจารณาคดีแล้วได้ความว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงและใช้ดุลพินิจให้มีการนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เพื่อให้มีการกำหนดคำพิพากษาที่เหมาะสมนั้น ผลที่ได้จากการประชุมจะถูกนำมาเป็นข้อแนะนำที่ศาลจะต้องนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดคำพิพากษา แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการผูกมัดว่าศาลจะต้องกำหนดคำพิพากษาตามมติของที่ประชุมกลุ่มครอบครัว แต่หากศาลมีคำพิพากษาตามข้อกำหนดของที่ประชุม ก็ให้ถือว่าข้อกำหนดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา แต่หากศาลไม่เห็นชอบด้วย ศาลก็มีอำนาจที่จะกำหนดโทษหรือใช้มาตรการอื่นแก่เด็กหรือเยาวชนตามที่เห็นสมควรต่อไป

ง. หน่วยงานซึ่งจะทำหน้าที่ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวนั้น กฎหมายควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียวที่จะรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจสั่งให้ส่งคดีเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว ไม่ว่าจะจากในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล หรือผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวโดยตรง และเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ส่วนบุคคลซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวนั้น ควรหลีกเลี่ยงการใช้บุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือศาล เพราะอาจเกิดปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือก่อให้เกิดอคติใน

การปฏิบัติหน้าที่ บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมจึงควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในด้านเด็กและเยาวชนโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ พนักงานคุมประพฤติ หรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยทั้งนี้ จะต้องผ่านการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญในด้านการไกล่เกลี่ย ระวังข้อพิพาทและการดำเนินงานด้านกระบวนการเชิงสมานฉันท์เป็นอย่างดีด้วย

จ. สำหรับในส่วนของ การบังคับการและการติดตามให้มีการปฏิบัติตาม ข้อตกลงหรือแผนแก้ไขปัญหานั้น เป็นเรื่องของทางปฏิบัติในแต่ละคดี ซึ่งจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน ในข้อตกลงหรือแผนแก้ไขปัญหานั้นว่าบุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง หรือแผนดังกล่าว โดยที่ประชุมอาจกำหนดให้ผู้ปกครอง พนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ เจ้าหน้าที่ของศาล หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไป เพื่อทำงานสาธารณะ เป็นผู้ติดตามดูแลก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงหรือแผนว่ากำหนดมาตรการอย่างไร ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ อย่่างไรก็ดี กฎหมายควรกำหนดให้มีบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลและ รับผิดชอบในการติดตามผลเพื่อรายงานต่อพนักงานอัยการหรือศาล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดให้เป็น หน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนั้น กฎหมายจะต้องกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มครอบครัวทุกครั้งด้วย

แม้ว่าในขณะนี้ การประชุมกลุ่มครอบครัวจะเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในระบบงาน ยุติธรรมเยาวชนของไทย และยังมีความเป็นห่วงถึงประสิทธิภาพและความสัมฤทธิ์ผลที่จะเกิดขึ้น ภายหลังจากที่ได้นำมาตรการดังกล่าวมาใช้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากความแตกต่างทั้งในแง่ระบบกฎหมาย บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสภาพทางสังคมและ ครอบครัวของไทยกับประเทศต้นแบบ แต่อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบถึงผลดีหรือประโยชน์ที่จะ เกิดขึ้นจากการใช้มาตรการดังกล่าวแล้ว ไม่ว่าจะเป็่นประโยชน์ในแง่ของการลดการคุมขังเด็กและ เยาวชนโดยไม่จำเป็นซึ่งถือเป็นการตัดโอกาสการเรียนรู้และถ่ายทอดพฤติกรรมการณ์การเป็นอาชญากร โดยตรงก็ดี การให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงตัวเป็นพลเมืองดีโดยไม่ต้อง ถูกตัดออกจากสังคมและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำก็ดี โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยา โดยตรงซึ่งไม่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งก็ดี การลดปริมาณคดี และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่ดี หรือการที่พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนโดยตรง เหล่านี้ ล้วนเป็นความท้าทายให้นำ มาตรการดังกล่าวมาทดลองดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งในขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีมาตรการอื่นที่ เหมาะสมกว่า และจากการดำเนินการใช้มาตรการในการประชุมกลุ่มครอบครัวของกรมพินิจและ

คุ้มครองเด็กและเยาวชนในขณะนี้ แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาไม่นานนัก แต่ก็ปรากฏผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ ในช่วงระยะเวลาดังแต่เดือนมิถุนายนถึงธันวาคม 2546 จากการใช้มาตรการประชุมกลุ่มครอบครัวของสถานพินิจ 43 จังหวัด ซึ่งมีการจัดประชุมทั้งสิ้น 817 ราย มีการส่งไม่ฟ้องคดีถึง 583 ราย อัตราการกลับมาก่อทำความผิดซ้ำเท่ากับ 0 มีเพียงใน 6 จังหวัดเท่านั้นที่พบการทำความผิดซ้ำ 1 ราย และในจังหวัดเพชรบูรณ์มีการทำความผิดซ้ำ 2 ราย (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวมีแนวโน้มที่น่าจะประสบความสำเร็จ และหากได้มีการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้เป็นกระบวนการเสริมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ก็น่าจะบังเกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวเช่นเดียวกับที่ได้ปรากฏแล้วในต่างประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีปรัชญาและหลักการที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ คือ เน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยก็ได้ยึดถือหลักการนี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ในมาตรา 82 ที่ให้ศาลพิจารณาและพิพากษาคดีโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมือง ดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ โดยพัฒนาการของไทยได้เปลี่ยนแนวความคิดจากการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูโดยการกักและอบรมในสถานพินิจ ส่วนในต่างประเทศ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้พัฒนารูปแบบจากการลงโทษมาเป็นการกักและอบรม ไปสู่การแก้ไขฟื้นฟูโดยชุมชน และพัฒนาอีกขั้นไปสู่การให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยตรง อำนาจรัฐในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กเริ่มลดน้อยลง ทั้งนี้ เนื่องมาจากการมองว่าการแก้ไขฟื้นฟูนั้นต้องเริ่มจากสาเหตุ การที่เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูและการเอาใจใส่ของครอบครัวโดยตรง การที่สถานการณ์การกระทำผิดของเด็กทวีความรุนแรงขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องในหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งต่างจากมุมมองของนักกฎหมายในประเทศไทยที่มองว่าปัญหาดังกล่าวเป็นความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยมองข้ามบทบาทของครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันในระดับปฐมภูมิไปโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้นยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ซึ่งแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน สิ่งที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเพียงแนวทางส่วนหนึ่งในการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในลักษณะของการเสนอ “ทางเลือก” ที่จะนำมาใช้เสริมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเพื่อให้มีมาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เหมาะสมมากขึ้น ดังนี้

5.1 บทสรุป

เนื่องจากปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวเลขทางสถิติของเด็กที่กระทำความผิด ระบบกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีเหมาะสมเพียงพอที่จะรับมือกับปัญหาดังกล่าว เริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นทางยังขาดมาตรการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กั้นกรองคดีหรือผู้กระทำความผิดบางประเภทที่ยังไม่สมควรจะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม (screening) ทำให้เกิดการดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นและไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และเมื่อคดีได้เข้ามาสู่กระบวนการแล้ว การขาดมาตรการทางเลือกอื่นที่จะนำมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญาหรือเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการศาล (diversion) ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นระบบ ทางด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานปลายทางเองก็เกิดปัญหาคดีล้นระบบ ทางด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานปลายทางเองก็เกิดปัญหาคดีล้นระบบ ทางด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเกินกว่าที่จะดูแลได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนดังกล่าว

และหากพิจารณาภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันแล้วจะพบว่าเป็นรูปแบบของการให้อำนาจอธิปไตยในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ในฐานะผู้ปกครองสูงสุด (*parens patriae*) รัฐจึงเป็นผู้ผูกขาดทั้งในด้านการดำเนินคดีและการแก้ไขอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด มาตรการหลักของรัฐในการควบคุมเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนคือการควบคุมหรือกักตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้เพื่อศึกษาและฝึกอบรมในสถานพินิจ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นเครื่องมือหลักที่ถูกนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนตั้งแต่ในชั้นสอบสวนจนถึงหลักจากที่ศาลมีคำพิพากษา

จากการศึกษา พบว่า การดำเนินคดีทางอาญานั้น ไม่เป็นผลดีต่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนดังกล่าว เนื่องจากยังมีเด็กและเยาวชนบางประเภทที่ยังไม่สมควรจะถูกดูตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดและถูกตัดออกจากสังคม เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกซึ่งเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง หรือเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถที่จะแก้ไขให้กลับคืนสู่สังคมได้ง่าย การดำเนินคดีอาญาและการควบคุมหรือกักตัวเด็กไว้ในสถานพินิจ ควรจะนำมาใช้อย่างจำกัดเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถจะแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้มาตรการอย่างอื่นแล้วเท่านั้น การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผลให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นต้องถูกควบคุมร่วมกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจเป็นผลให้เกิดตราบาปและพัฒนาการที่ถดถอยยากแก่การแก้ไขฟื้นฟู อีกทั้งยังก่อให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรซึ่งเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีและยัง นำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีกด้วย ทางด้านผู้เสียหายเอง หากต้องการให้มีการชดใช้

ความเสียหายก็จะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีอาญา ซึ่งต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อีกทั้งยังเป็นกระบวนการดำเนินคดีที่มีลักษณะของการเผชิญหน้าและสร้างความเป็นปฏิกิริยาระหว่างคู่ความอีกด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาลำต้นนี้ ในต่างประเทศมีการพัฒนารูปแบบของการอำนวยความยุติธรรม โดยสร้างกระบวนการที่เป็นเครื่องมือที่จะใช้ดึงบทบาทของครอบครัวในการดูแลแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมด้วย เรียกว่า วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferencing) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญและบทบาทแก่ทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ครอบครัว และชุมชน ในการควบคุมอาชญากรรมแทนการใช้บทบาทและอำนาจของรัฐ และเป็นกระบวนการที่เน้นการไกล่เกลี่ยประนีประนอมระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองได้อีกครั้ง โดยกระบวนการนี้ เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้ตระหนักถึงผลเสียหายที่ผู้อื่นได้รับ ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของตน และยอมรับผิดชอบต่อความเสียหายดังกล่าว ทางด้านของผู้เสียหายก็จะได้เข้ามามีส่วนในการให้ข้อมูลเพื่อทำให้เกิดการสำนึกผิดและยอมรับผิดชอบ อีกทั้งยังมีบทบาทในการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการลงโทษและการชดเชยความเสียหายโดยตรงด้วย ส่วนครอบครัวของเด็กก็จะต้องเข้ามามีส่วนรับรู้และเข้ามาร่วมรับผิดชอบหาทางแก้ไขด้วยวิธีที่เหมาะสม โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้กำหนดมาตรการหรือการลงโทษต่อเด็กหรือเยาวชนนั่นเอง ซึ่งมาตรการเหล่านั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

การแสดงความรักผิดชอบของผู้กระทำความผิดจะออกมาในรูปของการชดเชยค่าเสียหาย การทำงานบางอย่างหรือการให้บริการแก่ผู้เสียหายโดยตรง การทำงานบริการสาธารณะให้แก่ทางราชการหรือองค์กรการกุศล การอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการคุมประพฤติที่เหมาะสม เหล่านี้เป็นต้น การประชุมกลุ่มครอบครัวไม่ใช่มาตรการเพื่อใช้แทนการดำเนินคดีอาญาโดยตรง แต่เป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรการลงโทษที่เพียงพอและเหมาะสมที่จะทำให้เด็กได้กลับตัวเป็นคนดี โดยไม่ตัดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาและอยู่ร่วมในสังคม ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์มิให้เด็กกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ส่วนการที่คดีถูกเบี่ยงเบนออกจากกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นผลพลอยได้ที่ตามมาเท่านั้น วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวจึงสามารถที่จะนำมาใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน การนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ ประสบผลสำเร็จอย่างมากโดยเห็นได้ชัดจากสถิติการกระทำ ความผิดซ้ำที่ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่ถูกดำเนินคดีทางศาลหรือถูกบังคับใช้มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาอย่างอื่น การที่ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับการชดเชยเยียวยามากขึ้นหากเทียบกับการดำเนินคดีทางศาลหรือการบังคับใช้มาตรการอย่างอื่นซึ่งผู้เสียหายแทบไม่มีโอกาสได้รับการชดเชยจาก

ผู้กระทำผิดหรือไม่ได้รับการเหลียวแลจากกระบวนการยุติธรรมเลย และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความพอใจในกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มและบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการที่ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายสามารถที่จะกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างสมานฉันท์อีกครั้งหนึ่ง โดยทุกฝ่ายมีส่วนในการช่วยกันระงับและป้องกันมิให้การกระทำผิดเกิดขึ้นอีก ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะเป็นลักษณะของการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

5.2 ข้อเสนอแนะ

โดยเหตุที่ในปัจจุบันกระแสการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้มีการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทและลดปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การพัฒนาระบบและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและระบบการแก้ไขฟื้นฟู การส่งเสริมสนับสนุนและสร้างกลไกเพื่อขยายโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำลังดำเนินโครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) โดยการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อหาทางลงโทษเด็กในทางสร้างสรรค์โดยไม่กระทบต่ออนาคตและพัฒนาการของเด็ก อย่างไรก็ตาม การนำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้โดยอาศัยช่องทางเท่าที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาและในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการนำมาใช้โดยตรงนั้น ทำให้การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นเพียงแค่ “ทางปฏิบัติ” ของการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น เพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการทางเลือกที่จะนำมาใช้แก้คดีและเป็นวิธีการมาตรฐานที่จะนำมาใช้สำหรับคดีอาญาของเด็กและเยาวชน ดังเช่นในกรณีของประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย จึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนต่อการนำวิธีการดังกล่าวมาบังคับใช้แก่เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย จึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 หรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่กำหนดให้การประชุมกลุ่มครอบครัวเป็นมาตรการพิเศษที่นำมาใช้เสริมในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชน โดยให้อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่จะนำมาใช้ในกรณีที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็น

การกระทำความผิดครั้งแรกหรือเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท และนำมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดยอมรับผิด โดยยอมรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้อำนวยการสถานพินิจในชั้นก่อนฟ้องคดี หรือให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี และเด็กหรือเยาวชนนั้นยอมรับหรือเต็มใจที่จะเข้าสู่การประชุมกลุ่มครอบครัว ในความผิดที่มีผู้เสียหายบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจะต้องยินยอมให้ใช้มาตรการดังกล่าวนี้ด้วย ส่วนการกระทำความผิดซ้ำไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการพิจารณาใช้มาตรการนี้ เว้นแต่ในกรณีที่การกระทำความผิดครั้งแรกเป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

5.2.2 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยกำหนดให้นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้เป็นมาตรการเสริมในชั้นตอนต่างๆ ดังนี้

5.2.2.1 ในชั้นสอบสวน

(ก) กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อเด็กหรือเยาวชนยอมรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาต่อพนักงานสอบสวนและไม่ปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวได้เคยกระทำความผิดมาก่อน หรือเคยแต่เป็นความผิดลหุโทษหรือเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ให้อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาให้นำวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้แก่คดี โดยพิจารณาถึงสวัสดิภาพ อนาคตและความต้องการของเด็กหรือเยาวชน ประกอบกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทางครอบครัวในการที่จะอบรมสั่งสอนและดูแลแก้ไขเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี ไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งนี้ต้องปรากฏว่าผู้เสียหายให้ความยินยอมที่จะใช้กระบวนการดังกล่าวด้วย และเพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวถูกพิจารณานำมาใช้อย่างเหมาะสม ในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสมควรให้มีตำรวจด้านสวัสดิภาพเด็กเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการพิจารณาเกี่ยวกับคดีในเรื่องนี้โดยตรง หรือจัดอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าวก่อนที่จะนำมาใช้

(ข) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี เมื่อมีการส่งเด็กหรือเยาวชนมายังสถานพินิจแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ เหตุแห่งการกระทำความผิด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจประพฤติตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ

มีอำนาจสั่งให้ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อให้มีการกำหนดแผนหรือเงื่อนไขในการแก้ไข ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน แล้วเสนอแผนดังกล่าวพร้อมทั้งความเห็นสมควรส่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้ความเห็นชอบอีกครั้ง หากพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขฟื้นฟู ให้พนักงานอัยการ งดการดำเนินคดีไว้ชั่วคราวเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนดังกล่าวภายในระยะเวลาซึ่งที่ ประชุมกำหนดไว้แต่ต้องไม่เกินกว่าสองปี หากเด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่าง ครบถ้วนให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งไม่ฟ้องดังกล่าวนี้ให้เป็นที่สุด แต่หากมีการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับ กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

5.2.2.2 ในชั้นศาล

(ก) เมื่อมีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยต่อศาล หากจำเลยให้การรับ สารภาพว่าได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง เมื่อศาลพิจารณาถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือ เยาวชนแล้วเห็นว่า สมควรจะได้รับแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการพิพากษาลงโทษ ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวได้ ไม่ว่าจะเป็กรณีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกตั้งแต่ห้าปี ขึ้นไป หรือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยกับ การจัดประชุมกลุ่มครอบครัวก็ตาม

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ประชุมกลุ่มครอบครัว แผนแก้ไขฟื้นฟูที่ได้จากการประชุม กลุ่มครอบครัวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล และเมื่อศาลได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ศาลงดการ พิจารณาคดีไว้จนกว่าจะแน่ใจว่าเด็กหรือเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีได้หรือจนกว่าจะครบ กำหนดเวลาตามที่กำหนดไว้ในแผนแก้ไขฟื้นฟู หากเด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี โดยคำสั่งจำหน่ายคดีให้เป็นที่สุด แต่หากมีการฝ่าฝืนหรือปฏิบัติได้ ไม่ครบถ้วน โดยไม่มีเหตุอันควร ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาแล้วพิพากษาคดีต่อไป

(ข) กรณีที่จำเลยไม่ยอมรับผิด และปรากฏจากการพิจารณาคดีว่าจำเลย ได้กระทำความผิดจริงตามฟ้อง หากศาลพิจารณาพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนแล้ว เห็น ว่าเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวอาจแก้ไขปรับปรุงตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องลงโทษหรือใช้วิธีการฝึกอบรม ในสถานพินิจ ศาลอาจมีคำสั่งให้นำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรการที่เหมาะสม ในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนได้ และเมื่อศาลเห็นชอบกับแผนแก้ไขฟื้นฟูซึ่งที่ประชุมกลุ่ม ครอบครัวได้กำหนดขึ้น ให้ศาลรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษไว้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามแผน

แก้ไขฟื้นฟูดังกล่าว หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุอันควร ให้ศาลมีคำสั่งลงโทษที่รอไว้หรือกำหนดโทษแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไป

5.2.2.3 ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา

ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ล่วงแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนยังสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเป็นคนดีได้ หรือมีพฤติการณ์ที่เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวยังไม่สมควรถูกควบคุมตัวเพื่อฝึกอบรมในสถานพินิจ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เว้นแต่จะได้เคยมีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาก่อนแล้วไม่ว่าในชั้นสอบสวนหรือในชั้นศาล และเด็กหรือเยาวชนได้ฝ่าฝืนหรือไม่สามารถปฏิบัติตามแผนแก้ไขฟื้นฟูได้

หากเด็กหรือเยาวชนสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขในแผนแก้ไขฟื้นฟูได้ครบถ้วน ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกควบคุมตัวอยู่รายงานไปยังศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนนั้นพ้นจากการควบคุมของสถานพินิจ แต่หากไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ก็ให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ในสถานพินิจต่อไปเท่าระยะเวลาที่เหลืออยู่

5.2.3 กำหนดให้การใช้มาตรการพิเศษโดยการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นสอบสวนของพนักงานอัยการไม่อยู่ภายใต้บังคับกำหนดระยะเวลาที่องค์ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยเมื่อมีการนำมาตราการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้จะต้องมีการงดการดำเนินคดีไว้ชั่วคราว เพื่อให้มีการดำเนินการประชุมและให้เด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในแผนแก้ไขฟื้นฟู ส่วนการประชุมกลุ่มครอบครัวในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีเริ่มนับตั้งแต่เมื่อมีการมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่พนักงานสอบสวน ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหรือที่ประชุมไม่สามารถกำหนดแผนแก้ไขฟื้นฟูได้

เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดตามแผนแก้ไขฟื้นฟูครบถ้วนแล้วให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

5.2.4 กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนและครอบครัวมีสิทธิได้รับการให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านกฎหมายตลอดการประชุมกลุ่มครอบครัว นอกจากนี้ เมื่อใดก็ตามที่เด็กหรือเยาวชน

ไม่ยินยอมที่จะให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว การประชุมจะต้องยุติลงทันทีและนำมาตราการอย่างอื่นที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไป

การอภิปรายหรือการกระทำใดๆ ที่ได้กระทำในกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว จะต้องได้รับการคุ้มครอง ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวไปบ้างแล้ว แต่การประชุมไม่ประสบผลสำเร็จ คำรับ หรือการสารภาพใดๆ ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำไปในการประชุม จะไม่สามารถนำมาใช้ยื่นหรือนำมาพิจารณาให้เป็นโทษแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้หากมีการดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : หลักการและแนวคิด. ใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (บรรณาธิการ) , กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, 5 . กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.

คณิ่ง ฤาไชย. วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ. วารสารอัยการ 9 (ธันวาคม 2529-2530) : 13.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. การปรับกระบวนการตัดสินกระบวนการยุติธรรมไทย:จากการแก้แค้นทดแทนสู่การสมานฉันท์ (Shift of Paradigm in the Thai Criminal Justice Process: From Retribution to Reatorative Justice). . เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย (Restorative Justice: A New Alternative for thg Thai Criminal Justice). ณ ดิگสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เดชา สังขวรรณ. ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก. ใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (บรรณาธิการ) , กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, 107 . กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.

นัทธี จิตสว่าง. Restorative Justice : กระบวนการยุติธรรมแนวใหม่ เหยื่อและชุมชนมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย (Restorative Justice: A New Alternative for thg Thai Criminal Justice). ณ ดิگสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประธาน วัฒนวานิชย์. กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็ก. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ความเป็นไปได้ในการ
แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดโดยกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัว. เอกสาร
ประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 1 “กระบวนการทศน์ใหม่ของ
กระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี
เมื่อวันที่ 17-18 กรกฎาคม 2546.

ยุติธรรม, กระทรวง. วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. เอกสารประกอบ
การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 1 “กระบวนการทศน์ใหม่ของ
กระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี
เมื่อวันที่ 17-18 กรกฎาคม 2546.

วันชัย รุจนวงศ์. สถานการณ์และปัญหากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กกระทำผิดในประเทศไทย.
เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ :
ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย (Restorative Justice: A New Alternative for
the Thai Criminal Justice). ณ ดิเกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545.
(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: แนวคิดทางสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2531.

วิชา มหาคุณ. ศาลเยาวชนและครอบครัวตามระบบสากลและแนวทางปฏิรูป. ใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์
(บรรณาธิการ), กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการ
ยุติธรรมไทย, 87. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.

วิชา มหาคุณ, ประธาน วัฒนาวณิชย์, นัทธี จิตสว่าง, วันชัย รุจนวงศ์, เฉชา สังขวรรณ, อังคณา บุญสิทธิ
และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับ
กระบวนการยุติธรรมไทย. ใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (บรรณาธิการ), กระบวนการยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย, 21 . กรุงเทพมหานคร : บริษัท
โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.

อังคณา บุญสิทธิ. ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กระบวนทัศน์ใหม่ในงานยุติธรรมทางอาญา. เอกสาร
ประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือก
ใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย (Restorative Justice: A New Alternative for thg Thai
Criminal Justice). ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545. (เอกสารไม่
ตีพิมพ์เผยแพร่)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Barry C. Feld. The Juvenile Court Meets the Principle of offense: Punishment, Treatment, and the Deterrence It Makes. Boston University Law Review 68 (1988): 848-9.

Belinda Rodgers McCarthy, Bernard J. McCarthy JR., and Matthew C. Leone. Community- Based Corrections. 4th ed. U.S.A. : Wadsworth, 2001.

Claudia Fercello and Mark Umbreit. Client Evaluation of Family Group Conferencing in 12 Sites in 1st Judicial District of Minnesota. November 25, 1998.

Curt R. Bartol and Anne M. Bartol. Deinquency and Justice A Phychosocial Approach. 2nd ed. New Jersey: Prentice Hall Inc., 1998.

D.B. Moore and T.A. O'Connell. Family Conferencing in Wagga Wagga : A Communitarian Model of Justice. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน : เทคนิคและแนวการปฏิบัติ. ณ โรงแรม สยามซิตี เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

Dennis S W Wong. Developing Restorative Justice for Juvenile Delinquents in Hong Kong. A session presented at “Dreaming of a New Reality” the Third International Conference on Conferencing, Circles and Other Restorative Practices. Minneapolis, Minnesota, August 8-10, 2002.

Eric L. Jensen. The Waiver of Juveniles to Criminal Court: Policy Goals, Empirical Realities, and Suggestions for Change. Idaho Law Review 21 (1994), 180.

Gabrielle Maxwell. Implementing Restorative Justice in the International Context[Online] Centre for Justice and Reconciliation.1999. Available from :

http://www.restorativejustice.org/rj3/UNBasicPrinciples/AncillaryMeetings/Papers/RJ_UN_Gmaxwell2.htm[2003, November 3]

Gabrielle M. Maxwell and Allison Morris. The New Zealand Model of Family Group Conferences. เอกสารประกอบโครงการประชุมทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมทางเลือก: แนวคิดใหม่ในการแก้ไขเด็กกระทำผิด. ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสยามซิตี้ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

H. Ted Rubin. Juvenile in Justice A Book of Readings. Santa Monica, California : Goodyear Publishing, 1980.

Hassall I. Origin and development of family group conferences. In Hudson J., Morris A., Maxwell G., and Galaway B. (eds.) Family Group Conferences. Perspectives on Policy & Practice. Monsey NY: Criminal Justice Press, 1996.

Howard Zehr. Changing Lenses : A New Focus Focus for Crime and Justice. Scottsdale: Herald Press.

Howard Zehr. Restorative Justice[Online]. Restorative Justice Ireland Network.(n.d.). Available from : <http://www.angelfire.com/ri/restorativejustice>[2003, October 7]

International Institute for Restorative Practices. Long Term and Immediate Outcomes of Family Group Conferencing in Washington State (June 2001)[Online].(n.d.). Available from: <http://www.restorativepractices.org/pages/fgcwash.html>[2003, September 16].

International Institute for Restorative Practices. Juvenile Accountability Conferencing : A Child of Restorative Justice[Online].(n.d.). Available from: <http://www.restorativepractices.org/pages/fgcwash.html>[2003, September 16]

International Institute for Restorative Practices. Bethlehem Police Family Group Conferencing Project[Online].(n.d.). Available from:

<http://www.restorativepractices.org/pages/fgcwash.html>[2003, September 16].

John Belgrave. Restorative Justice: A Discussion Paper. Ministry of Justice, New Zealand, 1996.

Joy Wundersitz. The South Australia Juvenile Justice System: A Review of its Operation. Office of Crime Statistics, Attorney General's Department, Adelaide, South Australia (1996).

Kathleen Daly. Diversionary Conferences in Australia: A Reply to the optimists and skeptics[Online].

School of Criminology and Criminal Justice, Griffith University. (n.d.). Available from :

www.gu.edu/school/ccj/kdaly_docs/kdpaper4.pdf.1996[2003, August 18]

Kathleen Daly. Restorative Justice and punishment : the views of young people[Online].Australian

Institute of Criminology.(n.d.). Available from : www.aic.gov.au/rjustice[2003, September 16]

Larry K. Gaines, Michael Kaune, and Roger LeRoy Miller. Criminal Justice in action : the core. 1st ed.U.S.A. : Wadsworth, 2001.

Lawrence E. Cohen. Delinquency Dispositions : An Empirical Analysis of Processing Decisions in Three Juvenile Courts. Washington D.C. : U.S. Government Printing office, 1975.

Magaret Shaw and Frederick Jane. Family Group Conferencing with Children Under Twelve, a discussion paper. Department of Justice, Canada, June 1999.

Mark S. Umbreit, Family Group Conferencing : Implication for Crime Victims [Online]. Office for Victims of Crime, U.S. Department of Justice. 2000. Available

from:http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/restorative_justice/96523-family_group/family3.html[2002, June 23].

Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, and Betty Vos. Victim Impact of Restorative Justice Conference with Juvenile Offenders. Draft prepared for Balanced and Restorative Justice Project. Community Justice Institute, Florida Atlantic University, November 28, 2000.

Mark S. Umbreit, Robert B. Coates, and Betty Vos. The Impact of Restorative Justice Conferencing : A Review of 63 Empirical Studies in 5 Countries. Center for Restorative Justice & Peacemaking, University of Minnesota, May 1, 2002.

Marshall T.F. Restorative Justice.An Overview. Great Missenden: Bucks, 1998.

Maxwell, G. and Morris A.. Family, Victims and Culture: Youth Justice in New Zealand. Wellington, New Zealand: Social Policy Agency and Institute of Criminology, Victoria University of Wellington,1993.

Ministry of Justice, New Zealand. Discussion Paper : Draft Principles of Best Practice for Restorative Justice processes in the Criminal Court, 2003.

Moore D. and L. Forsythe. A New Approach To Juvenile Justice : An Evaluation of Family Conferencing in Wagga Wagga. Wagga Wagga, Australia: Centre for Rural Social Research, 1995.

Morris A., Maxwell G., and Robertson J.Giving victims a voice: a New Zealand Experiment. The Howard Journal of Criminal Justice (1993), 32(4) 304-321.

Murdoch University Electronic Journal of law. Family Conferences in the Juvenile Justice System of South Australia[Online].1996. Available from :

<http://www.murdoch.edu.au/elaw/issues/v3n2/mcinnes.html>[2003, November 28]

Robert W. Drowns and Karen M. Hess. Juvenile Justice . 3rd ed. U.S.A.: Wadsworth, 2000.

Samueal Davis. The Rights of Juveniles : the Juvenile Justice System. 2nd ed. Newyork : C. Boardman Company, 1995.

Sherman L. and Sting H. The Right Kind of Shame for Crime Prevention. RISE Working Papers. Cannerra, Australia (1997).

Terry O’Connell. Case Studies from Wagga Wagga.เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน : เทคนิคและแนวการปฏิบัติ. ณ โรงแรมสยามซิตี้ เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

The Center on Juvenile & Criminal Justice, History of Juvenile Justice [Online].(n.d.). Available from: www.cjcj.org/jjic/intro.php. [2003, August 5]

The role and function of a youth justice co-ordinator-practice requirements.เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน : เทคนิคและแนวการปฏิบัติ. ณ โรงแรมสยามซิตี้ เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

Record of Decisions and Recommendations maade and Plans formulated by family group conference under Part IV of the Act. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประชุมกลุ่มครอบครัว ทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน : เทคนิคและแนวการปฏิบัติ. ณ โรงแรมสยามซิตี้ เมื่อวันที่ 25-26 ตุลาคม 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

Geoff Hall, The Sentencing Act 2002- new bottle, same wine?[Online].New Zealand Law Society.
(n.d.). Available from : [http:// www.nz-lawsoc.org.nz/lawtalk/583hall.htm](http://www.nz-lawsoc.org.nz/lawtalk/583hall.htm)[2003, September 12]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สรุปรายงานการใช้มาตรา 63 ประจำเดือนมิถุนายน - ธันวาคม 2546

สถานพินิจ	ถูกจับทั้งหมด	ไม่เกิน 3 ปี	เสนอใช้ม. 63	ประชุมกลุ่มฯ	ประสบฯ	สั่งไม่ฟ้อง	ทำผิดซ้ำ
กรุงเทพฯ	2,517	156	38	38	0	20	0
สมุทรปราการ	590	215	55	48	0	5	1
นนทบุรี	332	103	9	8	71	8	0
ปทุมธานี	497	80	18	11	1	5	0
พระนครศรีอยุธยา	407	121	50	33	3	39	0
อ่างทอง	154	79	24	16	0	29	0
สระบุรี	358	77	2	3	1	0	0
สิงห์บุรี	135	33	5	3	1	1	1
สุพรรณบุรี	347	72	21	20	9	3	0
ระยอง	344	55	45	10	22	8	1
ชลบุรี	897	136	66	30	14	11	0
จันทบุรี	304	123	19	10	1	5	0
ฉะเชิงเทรา	222	51	12	6	17	1	0
ราชบุรี	349	59	14	14	2	11	0
กาญจนบุรี	299	62	17	15	3	3	0
นครปฐม	471	108	61	22	4	41	0
สมุทรสาคร	234	72	16	10	1	10	0
เพชรบุรี	232	70	20	17	1	15	0
นครราชสีมา	724	260	24	19	2	17	0
บุรีรัมย์	359	115	53	10	20	10	0
ศรีสะเกษ	406	151	14	24	1	19	1
ขอนแก่น	485	191	59	37	0	25	0
อุดรธานี	492	229	26	19	78	18	0
อุบลราชธานี	579	297	25	20	0	19	0
นครพนม	123	56	14	16	2	11	0

สถานพินิจ	ถูกจับทั้งหมด	ไม่เกิน 3 ปี	เสนอใช้ม. 63	ประชุมกลุ่มฯ	ประสบฯ	สั่งไม่ฟ้อง	ทำผิดซ้ำ
ร้อยเอ็ด	382	118	57	39	31	39	0
อำนาจเจริญ	88	22	5	6	0	0	0
นครสวรรค์	497	173	56	12	75	18	0
สุโขทัย	147	51	29	7	8	10	1
พิษณุโลก	313	90	23	19	6	19	0
เพชรบูรณ์	372	138	74	68	1	31	2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศศิพร สิงโตมาศ เกิดวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2520 ที่จังหวัดระยอง สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540 ได้รับประกาศนียบัตรเนติบัณฑิตไทย ในปี 2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งนิติกร 4 ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย